

RAPORT ANUAL 2022

CONDUCEREA ROMATSA ÎN ANUL 2022

CONSILIUL DE ADMINISTRAȚIE

Ardelean Felix Corneliu	președinte (de la 24.02.2022)
Aniței Mihai Daniel	președinte (până la 24.02.2022)
Nedelcu Corvin	membru provizoriu
Gramă Eduard	membru provizoriu (de la 15.02.2022)
Burghiu David Alexandru	membru provizoriu (de la 15.02.2022)
Olteanu Elena Zînica	membru provizoriu (de la 15.02.2022)
Ciolan Nicolae Sebastian	membru provizoriu (de la 15.02.2022)
Gheorghe Mădălina	membru provizoriu (de la 17.03.2022)
Postolea Iulia Daniela	membru provizoriu (până la 03.01.2022)
Nichifor Cătălin Mihai	membru provizoriu (până la 03.01.2022)

ECHIPA MANAGERIALĂ

Cojoc Marius Adrian	director general
Florea Valeriu Laurențiu Adrian	director departament operațional
Cimpuișer Valentin	director departament tehnic dezvoltare
Radu-Cîtu Cristian	p. director economic
Căținean Pavel	director siguranță și calitate
Dumitrescu Cosmin	director tehnic
Titea Dragoș-Virgil	director juridic și administrativ

ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ, TEHNICĂ, SIGURANȚA ȘI CALITATEA SERVICIILOR FURNIZATE

ACTIVITATEA OPERAȚIONALĂ

Managementul Activității de Rută

Activități de bază

- Activități privind optimizarea sectorizării în FIR/CTA București. Termenul propus pentru implementare a fost data de ciclu AIRAC-20 aprilie 2023.
 - participarea la activitățile de simulare organizate la ACC București – analize de trafic, livrare mostre de trafic, design scenarii sectorizate simultan cu simulările fast-time etc.
 - elaborarea documentației privind sectorizarea modificată la ACC București – listă de verificări, evaluare de siguranță, actualizare proceduri operaționale (LoAs între unitățile ATS ale ROMATSA), elaborarea planului de implementare, concept operațional (draft);
 - participarea la elaborarea documentării de pregătire a personalului CTA ACC și CITA ACC în vederea implementării noii sectorizări în FIR/CTA București;
 - analizarea SAAM/NEST de capacitate, încărcare instantanee, workload CTA, conflicte potențiale pentru variantele de sectorizare preliminare propuse de membrii grupului de lucru;
 - realizarea prezentărilor cu concluziile analizelor mai sus menționate, în vederea discutării acestora în cadrul ședințelor grupului de lucru ASD;
 - organizarea ședințelor grupului de lucru Airspace Design pentru discuții privind concluziile analizelor menționate mai sus, în vederea identificării variantelor de sectorizare eligibile pentru simularea RTS in-house, în vederea stabilirii variantei optime de sectorizare ce urmează a fi implementată în FIR București;
 - realizarea materialelor de analiză a soluțiilor preliminare de sectorizare, în vederea organizării RTS in-house, precum și configurarea datelor de mediu și trafic aferente versiunilor calificate pentru RTS, în scopul introducerii acestora în sistemul simulatorului DR București;

- Optimizarea structurii de rute ATS pentru conformare cu structura ERNIP în vigoare – Planul de îmbunătățire a rețelei de rute la nivel european:
 - Continuarea activităților pentru implementarea proiectelor/activităților prevăzute în ERNIP – European Route Network Improvement Plan – ediția în vigoare;
 - modificarea segmentelor de rute ATS în vecinătatea unor CTR-uri astfel încât să fie asigurată evoluția continuă a aeronavelor într-un spațiu aerian controlat continuu;

- participarea la activitățile de implementare și operaționalizare a Aeroportului Brașov. Termenul de finalizare: 15 iunie 2023. Pe linia obiectului de activitate s-au desfășurat următoarele activități:

- participarea la proiectarea CTR Braşov;
 - proiectarea rutei ATS Z 922;
 - obţinerea punctelor 5LNC;
 - elaborarea LoA între ACC Bucureşti şi TWR Braşov;
 - amendarea procedurilor operaţionale emise de SMR cu prevederi referitoare la TWR Braşov;
 - elaborarea bazei de amendament AIP;
 - elaborarea evaluării de siguranţă pentru implementarea CTR Braşov, ruta Z922 şi LoA între ACC Bucureşti şi TWR Braşov;
 - participarea, pe linia obiectului de activitate, la elaborarea evaluării de siguranţă pentru implementarea operării la Aeroportul Internaţional Braşov – Ghimbav.

- analiza evoluţiei fluxurilor din FIR Bucureşti în contextul evoluţiei traficului aerian internaţional şi al implementării de către NM EUROCONTROL a măsurilor ATFM pentru sezonul de vară 2023 pentru a identifica efectele aplicării acestora asupra fluxurilor de trafic aerian din FIR Bucureşti cu utilizarea aplicaţiilor pentru proiectare spaţiu aerian SAAM/NEST.

- planificarea capacităţii operaţionale pe termen mediu:
 - planificare, la nivel strategic, a capacităţii ACC Bucureşti în contextul pandemiei COVID-19 prin asigurarea procedurilor necesare continuităţii serviciilor de control trafic aerian la ACC Bucureşti şi furnizarea, în mod regulat, de informaţii privind disponibilitatea capacităţii în contextul planului sezonier continuu al NOP implementat de managerul de reţea la nivelul reţelei ATM europene. Performanţa preconizată pe rută a fost şi este evaluată în mod regulat de către NM pentru fiecare ACC, inclusiv Bucureşti ACC, în ceea ce priveşte deschiderile planificate/maxime ale sectoarelor de dirijare, în raport cu cererea de trafic estimată;
 - participarea şi analiza traficului pentru pregătirea şedinţelor cu NM pe tema planificării strategice a capacităţii ACC Bucureşti pentru 2022-2024: elaborarea modelului de capacitate pe termen mediu şi lung, cu considerarea scenariului cu/fără recrutarea CTA conform propunerilor din Planul de Performanţă PP RP3.

- Participare la activităţile coordonate de experţii Sisteme ATM în vederea implementării proiectului SEE FRA şi anume extinderea operării SEE FRA în spaţiul aerian Sud-Est European între regiunile de control (CTA) Bratislava-Budapesta-Bucureşti-Sofia prin includerea CTA Chişinău, cu termen de implementare 24 februarie 2022. Au fost actualizate LoAs între unităţile ATS afectate de implementarea FRA H24 prin includerea CTA Chişinău şi bază de amendament AIP.

- Analizarea regulată săptămânală a evoluției estimate a traficului în FIR București, pe termen scurt, prin utilizarea datelor de trafic la nivel european primite din partea Network Manager.
- Analizarea propunerilor pentru proceduri de zbor instrumental aferente unor CTR-uri și TMA-uri din FIR București transmise de specialiștii managementului de terminal și formularea de observații și propuneri pe linia obiectului de activitate.
- Participarea, pe linia obiectului de activitate, la analiza proiectelor de acte normative și reglementărilor trimise spre consultare de către AACR, MTI (Reglementarea RACR-ATS, propuneri de amendament pentru PIAC-ATS, Reglementarea RACMR-MSA-UFSA etc.), respectiv furnizarea pe linia de responsabilitate a opiniei privind noi propuneri legislative. Participare la analiza proiectelor de documente elaborate de organizațiile internaționale la care România este parte – EASA, EUROCONTROL, ICAO.
- Coordonarea, elaborarea sau actualizarea, după caz, a procedurilor operaționale aplicabile cu precădere în domeniul serviciilor de trafic aerian de rută și în spațiul aerian de clasă G, precum și a procedurilor de coordonare între unitățile ATS ale ROMATSA și ACC București și unitățile ACC adiacente (LoAs). Au fost elaborate cinci proceduri (PIN), două amendamente la un PIN și au fost efectuate 37 amendamente la LoAs.
- Coordonarea elaborării evaluărilor de risc pentru modificările sistemului ATM aferente activității de furnizare a serviciilor de trafic aerian de rută și urmărirea aplicării măsurilor de reducere a riscurilor. Au fost elaborate patru evaluări de siguranță și trei liste de verificări.
- Indicatori de performanță. În acest context se înscrie și participarea specialiștilor managementului de rută la elaborarea Planului de Performanță pentru cea de-a treia perioadă de referință – RP3:
 - analiza evoluției traficului și revizuirea planului de capacitate pe termen mediu și lung, contribuția la raportul de monitorizare PP pe teme de capacitate și mediu.
- Participare la elaborarea documentației ACE Benchmarking Report 2021 din perspectiva domeniului de competență.
- Dezvoltarea Danube FAB din perspectivă operațională. A continuat cooperarea cu partenerii bulgari pentru analiza operațională pentru identificarea modalităților optime de colaborare, din perspectiva siguranței traficului aerian și a fluidizării fluxurilor de trafic.

- Colaborarea civil-militară în scopul aplicării conceptului de utilizare flexibilă a spațiului aerian – activitate permanentă. În acest context se menționează elaborarea sau actualizarea, după caz, a unor protocoale și/sau proceduri de colaborare civil-militară, a procedurilor de management pre-tactic și tactic al spațiului aerian, respectiv participarea la activități militare cu impact asupra activității de rută.
- Elaborarea propunerilor de măsuri corective pe linia obiectului de activitate în urma inspecțiilor și auditurilor efectuate intern și extern și urmărirea implementării acestora.
- Analizare evenimentelor de siguranță raportate (REAC) și urmărirea implementării măsurilor corective, dacă a fost cazul. Participarea experților în comisiile de cercetare ulterioară a unor evenimente ATM.
- Coordonarea înființării de noi zone restricționate pentru activități specifice combaterii căderilor de grindină și elaborarea și/sau completarea/actualizarea corespunzătoare a procedurilor specifice. Dat fiind impactul tot mai important al restricționării de spațiu aerian pentru lansarea rachetelor antigrindină asupra traficului aerian civil specialiștii ROMATSA vor continua să solicite/recomande dezvoltarea Sistemului Național Antigrintină prin utilizarea de către operatorii sistemelor respective și a altor metode de disipare a agentului antigrindină (generatoare de sol sau aeronave specializate).
- Întocmirea bazelor de amendare AIP România în conformitate cu modificările de spațiu aerian aferente competenței specialiștilor managementului de rută. Au fost emise cinci baze de amendament AIP, pe linia obiectului de activitate, și o bază NOTAM.
- Participarea la încheierea de protocoale, proceduri, reglementări în colaborare cu instituții interne – MTI, AACR, SMFA și utilizatori ai spațiului aerian – TAROM, AOPA, ARCA etc.
- Participarea în cadrul echipelor de specialiști la dezvoltarea și implementarea Sistemului ATM 2015+. Participare în cadrul echipelor de specialiști la testări pentru dezvoltarea și implementarea Sistemului ATM 2015+.
- Coordonarea implementării obiectivului FCM06 – Traffic Complexity Assessment, definit în European ATM Master Plan – Implementation Plan 2016 (ESSIP 2016), aplicabil României:
 - finalizarea caietului de sarcini pentru sistemul automatizat ROMATSA pentru gestionarea complexității traficului aerian – ROMAirTCM. De asemenea, a fost finalizat Raportul de activitate privind realizarea

caietului de sarcini pentru sistemul automatizat ROMATSA pentru gestionarea complexității traficului aerian ROMAirTCM.

- Activități pe linia obiectului de activitate privind implementarea Regulamentului (UE) nr. 373/2017 cu modificările și completările ulterioare de stabilire a unor cerințe comune pentru furnizorii de management al traficului aerian/servicii de navigație aeriană și de alte funcții ale rețelei de management al traficului aerian și pentru supravegherea acestora: actualizare și elaborare proceduri PIN, după caz, pentru conformare cu cerințele regulamentului, aplicabile pentru domeniul ATS.
- Efectuarea inspecțiilor operaționale planificate la ACC București, conform planificării anuale aprobate.
- Participarea la reuniuni EUROCONTROL/ICAO RNDSEG (Route Network Development Sub Group – ICAO EUR Region), RDGE/ICAO (Route Development Group – Eastern Part of the ICAO EUR Region), APDSG (ATM Procedures Development Sub-Group), subordonat NETOPS, CPSG (Capacity Planning Group), subordonat NETOPS, CECM/CANSO.
- Participarea specialiștilor la activitățile de instruire a personalului CTA Ab-Initio, pe domeniul de competență.
- Participarea la examinarea personalului CTA din cadrul ACC București în vederea avansării/promovării.
- Activități de îndrumare a studenților Facultății de Aeronave pentru efectuarea stagiului obligatoriu de practică (10 studenți).
- Participarea, pe linia de activitate, la activitățile de amendare a Metodologiei de alocare costuri contabile: analiză date de trafic și spațiu aerian, conform solicitării firmei de consultanță Helios.
- Alte activități permanente:
 - participarea la procesul continuu de optimizare a aplicațiilor SAAM/NEST dezvoltate de EUROCONTROL/NM;
 - utilizarea aplicației NEST – dezvoltată de EUROCONTROL – pentru analiza schemelor de închidere/deschidere sectoare și în contextul actualizării planurilor de capacitate pentru LSSIP (material pregătit pentru lucrările grupului CAPLAN);
 - optimizarea structurii de spațiu aerian prin utilizarea de aplicații dedicate, astfel:
 - NEST (Network Strategic Tool) – analiză preliminară
 - RAMS (ISA Software) – simulare de tip Fast Time

- elaborarea/actualizarea de protocoale, proceduri, reglementări în colaborare cu instituții interne și utilizatori ai spațiului aerian;
- desfășurarea de activități specifice colaborării civil-militare și programe de executare zboruri fără echipaj la bord (RPA).

Managementul Activității de Terminal

Principalele activități desfășurate în anul 2022, în domeniul managementului activității de terminal au fost următoarele:

- Proiecte modernizare aeroporturi:
 - coordonare/elaborare documente specifice pentru proiectele de modernizare a unor aeroporturi (planuri de implementare, actualizare proceduri interne ROMATSA, proceduri de apropiere instrumentală, evaluări siguranță);
- Coordonări aeroporturi – aplicare Regulament 139/2014:
 - coordonare și finalizare/actualizare acorduri Servicii de Navigație Aeriană și proceduri locale comune cu majoritatea operatorilor de aerodrom;
- Proiect ATM 2015+
 - Participarea în cadrul grupului de lucru ATM 2015+;
- Centralizarea situației mișcărilor în FIR București și în zona terminală:
 - centralizarea lunară a situației mișcărilor de toate aeroporturile din România;
 - centralizarea lunară a situației mișcărilor în FIR București;
 - transmiterea trimestrială/anuală a datelor către AACR;
 - centralizarea zilnică a mișcărilor comerciale pe toate aeroporturile din România.
- Inspecții operaționale
 - monitorizare aplicarea planurilor de măsuri stabilite în urma auditurilor sau inspecțiilor operaționale efectuate de către AACR, DSC – ROMATSA și Serviciul Managementul Activității de Terminal/ROMATSA;
 - efectuarea inspecțiilor operaționale și elaborarea rapoartelor de inspecții (din cauza volumului mare de muncă generat de implementarea serviciilor de trafic aerian pentru aeroportul Brașov și din cauza lipsei de personal, majoritatea inspecțiilor operaționale au fost amânate pentru anul 2023).
- Elaborarea documentației specifice domeniului de activitate
 - actualizare Manuale Operaționale TWR, APP;

- participarea la consultări privind modificări legislative și propuneri amendamente (cod aerian, RACMR MSA UFSA etc);
 - coordonare întocmire proceduri de colaborare între subunitățile DSNA și aeroporturi și obținerea acceptului AACR de punere în serviciu;
 - coordonare elaborare proceduri, colaborare spectacole/concursuri aeriene, lansări baloane;
 - participare elaborare proceduri colaborare exerciții militare ce au loc în spațiul aerian terminal;
 - coordonare elaborare proceduri colaborare între unitățile TWR și operatori VFR;
 - coordonare/analiză/propuneri actualizare documentație (proceduri operaționale, manuale operaționale, ROF etc.) pentru conformare cu Regulamentele 373/469/1177/665 și certificare ASM/ATFM;
 - coordonare actualizare LoA între subunități;
 - colaborare întocmire expozeu ROMATSA și cerere certificare;
 - colaborare pentru demonstrarea conformității ROMATSA cu Regulamentul 373/469/208;
 - elaborare baze amendament AIP;
 - elaborare baze NOTAM.

- Optimizarea procedurilor de zbor instrumental
 - coordonare proiectare/optimizare/implementare proceduri de zbor instrumental (inclusiv proceduri PBN) pentru toate cele 16 aeroporturi pentru care ROMATSA asigură servicii de trafic aerian:
 - coordonare formulare cerințe operaționale ale CTA/operatori aerieni/SMFA/operator aerodrom
 - coordonări cu organizația de proiectare
 - coordonări agenți geodezi, operatori aerodrom pentru clarificări baze date teren/obstacole
 - coordonări acorduri părți interesate, avizare concepte, avizare documentații finale
 - elaborare evaluări siguranță
 - coordonări pentru validarea din zbor
 - coordonare proces aprobare AACR
 - coordonare proces publicare
 - elaborare baze amendament AIP
 - coordonări training CTA

 - Se derulează două contracte care includ:
 - revizia/optimizarea tuturor procedurilor de zbor instrumental existente în AIP pentru cele 16 aeroporturi
 - proiectarea și implementarea unor proceduri RNP APCH pentru ambele direcții ale pistelor (15 aeroporturi)

- proiectarea și implementarea rutelor SID convenționale pentru aeroporturile unde nu au fost publicate anterior (7 aeroporturi)
 - revizia rutelor SID/STAR RNAV1 pentru senzor DME/DME și proiectarea acestora suplimentar pentru senzor GNSS (8 aeroporturi)
 - re-proiectarea tuturor hărților ATC SMA (8 aeroporturi).
- Optimizarea structurilor de spațiu aerian
 - proiect extindere CTR Iași și CTR Bacău;
 - proiect extindere CTR Baia Mare și modificare LRTRA70.
- Alte activități operaționale
 - monitorizare riscuri aferente activității specifice turnurilor de control de aerodrom (TWR) și unităților de control de apropiere (APP), analiza Raportării Evenimentelor de Aviație Civilă (REAC), formulare de cerințe sau recomandări pentru reducerea riscurilor;
 - consultări cu operatorii aeriени;
 - participare grup de lucru Aeroport Brașov;
 - participare grup de lucru Regulament 373;
 - participare grup de lucru identificarea propunerilor de proiecte eligibile pentru finanțare din fonduri europene;
 - participare grup de lucru AMAN;
 - participare grup de lucru Optimizarea spațiului aerian;
 - participare grup de lucru modificare HG nr. 74/1991;
 - participare grup de lucru Strategia ROMATSA privind furnizarea serviciilor de navigație aeriană pe aeroporturile din România;
 - participare ședințe RP3 și oferire suport pentru întocmire documentație;
 - elaborare/verificare documentație către AACR pentru acceptarea modificărilor sistemului ATM (liste verificări, solicitări de acceptare a modificării sistemului ATM, evaluări siguranță, concepte operaționale etc.);
 - coordonare activități studenți aflați în practică;
 - colaborare implementare Clearance Delivery Otopeni;
 - colaborare activitate proiectare și implementare proceduri de zbor instrumental PBN în România, inclusă în programul cu finanțare europeană SPICE. Participare în grupul de lucru SPICE, completare documentație de raportare a progresului, documentații justificare plăți etc.;
 - formulare răspuns solicitări judecătorești = întârzieri/anulări curse;
 - formulare răspuns/aviz solicitări privind lansarea focurilor de artificii/activități zbor drone (Mogoșoaia, Romexpo, Otopeni, Bacău etc.);

- coordonări cu unități TWR în privința sesizărilor privind zgomotul în zona aeroporturilor - formulare răspunsuri petenți;
 - participare GL – Armonizarea implementării GRF (analiza documentelor referitoare la GRF, crearea unui CO, plan implementare, analiză siguranță, corespondență AACR etc.).
- Noutăți în materie de operațiuni și infrastructură
 - implementare concept Performance Based Navigation:
 - colaborare elaborare Plan ATM/ANS implementare și tranziție PBN în România;
 - elaborare evaluare siguranță implementare proceduri zbor instrumental PBN.
 - colaborare CJ Brașov/AIBG – asigurare suport înființare Aeroport Brașov și operaționalizarea unității TWR Brașov (elaborare puncte de vedere, cerințe, participare ședințe GL, analiză concept operațional/caiete de sarcini/concept tehnic, coordonare elaborare proceduri operaționale de colaborare, analiză și ulterior transmise către AACR a procedurilor de zbor instrumental, colaborare pentru aprobarea în cadrul CMSA a structurii de spațiu aerian aferent Aeroportului Brașov, proceduri de colaborare cu operatorii aerieni din zona Brașov etc.).

Managementul Informațiilor Aeronautice

Principalele activități desfășurate în anul 2022, în domeniul Managementul Informațiilor Aeronautice (AIM), au fost următoarele:

1. Managementul AIS:

- Efectuarea inspecțiilor interne operaționale la unitățile care furnizează servicii de informare aeronautică.
- Pregătirea personalului de informare aeronautică:
 - organizarea și coordonarea cursurilor de pregătire recurentă pentru CITA Instructor;
 - organizarea și coordonarea cursului de formare CITA Instructor;
 - susținerea materiilor de specialitate (corespunzătoare domeniului informare aeronautică) la cursurile pentru personalul CITA și MET.
- Asigurarea funcției de Client Security Officer (CSO) pentru ROMATSA în legătură cu Baza Europeană de Date AIS – EAD, gestionarea utilizatorilor și drepturile acestora în lucrul cu EAD, modulele SDO, PAMS, INO.
- Achiziția directă a serviciilor de tipografie digitală în vederea tipăririi hărților aeronautice care se elaborează în cadrul serviciului.

- Modernizarea sistemelor pentru serviciile de informare aeronautică în vederea realizării obiectivului OB 9-AIM au fost derulate următoarele activități:
 - acceptarea Planului de testare pentru FAT;
 - efectuarea pregătirii echipei de testare în vederea participării la Testarea de Acceptanță în Fabrică (FAT);
 - efectuarea Testării de Acceptanță în Fabrică (FAT): testele au fost încheiate cu succes și a fost semnat procesul verbal de recepție la fabrică (FAT);
 - participarea experților cu atribuții legate de redactarea hărților la întâlniri periodice (on-line) cu specialiștii IDS pentru elaborarea de template-uri de hărți aeronautice;
 - finalizarea următoarelor documente:
 - System Design Document;
 - Interface Control Document;
 - Threat Modeling ROMATSA AIM;
 - Security Risk Assessment & Risk Mitigation ROMATSA;
 - Site Implementation and Installation Plan.
 - livrarea echipamentelor și instalarea acestora;
 - desfășurarea cursurilor de pregătire a personalului operațional tehnic cu finalizarea următoarelor documente:
 - Log Management Plan;
 - Access Management Plan;
 - Backup Management Plan.
 - acceptarea planului de testare pentru acceptanța la amplasament (SAT);
 - efectuarea Testării de Acceptanță la Amplasament (SAT). Perioada de testare: 16.05 – 05.07.2022. Testele au fost încheiate cu succes și a fost semnat Certificatul de Acceptanță la Amplasament (SAT) în data de 05.07.2022;
 - în perioada 07.07.2022 – 05.08.2022 a avut loc prima sesiune de monitorizare a Sistemului. Întrucât în această perioadă, la cererea ROMATSA, Furnizorul a intervenit pentru optimizări ale configurațiilor operaționale de lucru, în data de 08.08.2022, în cadrul întâlnirii dintre reprezentanții ROMATSA și IDS AirNav s-a propus reluarea perioadei de monitorizare;
 - în luna august 2022, a fost semnat Actul Adițional nr. 4, prin care a fost prelungit cu 30 de zile termenul de finalizare a activității de monitorizare a sistemului. Noul termen de finalizare a contractului este 07.10.2022;
 - în perioada 05.09.2022 – 04.10.2022 au fost efectuate teste de monitorizare a sistemului, acesta fiind exploatat de către utilizatori timp de 24 de ore pe zi, pentru o perioadă de 30 de zile consecutive. După finalizarea cu succes a testelor de monitorizare a fost semnat Certificatul de Acceptanță Finală.
- Operaționalizarea Aeroportului Brașov-Ghimbav

- coordonarea activității din domeniul AIS/AIM;
- participarea activă a experților AIM (cartografie aeronautică) în procesul de verificare și validare a procedurilor de zbor instrumental, proiectate de RAS în baza contractului cu AIBG;
- elaborarea documentului „Procedura de colaborare între Administrația Română a Serviciilor de Trafic Aerian – ROMATSA și Aeroportul Internațional Brașov privind furnizarea datelor aeronautice și informațiile aeronautice”;
- actualizarea următoarelor documente:
 - procedura ARO/Briefing asistat de la distanță;
 - procedura privind operarea și păstrarea produselor de informare aeronautică;
 - procedura de colaborare între Biroul NOTAM Internațional și Originatorii de baze NOTAM din ROMATSA privind furnizarea de date aeronautice și informații aeronautice.
- verificarea propunerilor spre aprobare de principiu AACR a următoarelor documente:
 - procedura de colaborare între ARO/Briefing Timișoara și TWR Brașov;
 - manual Operațional ARO/Briefing Timișoara;
 - procedura de colaborare între ARO/Briefing Timișoara și Kronaero Ground Services SRL Aeroport Brașov-Ghimbav;
- analiza și transmiterea observațiilor la draf-turile de baze de amendament primite de la AIBG (pentru infrastructura de aeroport) și originatori din cadrul ROMATSA (pentru furnizarea de servicii de navigație aeriană);
- completarea datelor legate de furnizarea AIS în domeniul „Evaluare de siguranță pentru furnizarea serviciilor ATM/ANS în CTR Brașov”.

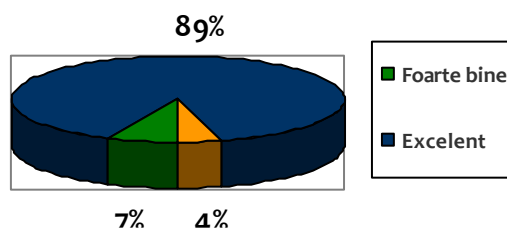
2. Furnizare AIS

- Primirea și analizarea bazelor AIS de la originatori, transmiterea de observații în vederea corectării și transmiterea lor spre aprobarea AACR, în vederea publicării;
- Publicarea documentelor de informare aeronautică care conțin, pe scurt, următoarele modificări la AIP România:
 - publicarea informațiilor legate de extinderea SEE FRA;
 - publicarea modificărilor limitei laterale a TMA Arad 2;
 - actualizarea informațiilor LVP la aeroportul LRTM;
 - actualizarea informațiilor referitoare la intrarea, tranzitul și plecarea aeronavelor;
 - actualizarea informațiilor referitoare la infrastructura aerodromurilor LROP, LRBS, LRBC, LRSB, LRCL, LRTR, LRSV, LRMC, LRCK, LROD, LRAR, LRTZ, LRHO, LRBM, LRPW;
 - actualizarea AMA și MSA LRCL;

- actualizarea informațiilor referitoare la timpul de răsărit și apus al soarelui pentru toate aerodromurile/heliporturile publicate în AIP România;
 - actualizarea tarifului pentru serviciile de navigație aeriană de rută și a tarifului pentru serviciile de navigație aeriană terminală (TANC reglementat).
- Actualizarea hărții FRA.
- Actualizarea hărții ENR 6.2.
- Publicarea unui număr de opt Circulare de informare aeronautică și trei Suplimente la AIP România.
- Menținerea datelor aeronautice în Baza de date AIS europeană – EAD, modulele SDO (Static Data Operations) și PAMS (Published AIP management System).
- Postarea pe site-ul propriu , www.aisro.ro, a elementelor Pachetului Integrat de Informare Aeronautică publicate.
- Ca urmare a analizei răspunsurilor la Chestionarele privind furnizarea AIS de către ROMATSA, completate de abonații la documentele AIS

pentru serviciul AIS, a fost obținut rezultatul publicat în diagrama următoare:

STATISTICA RĂSPUNSURILOR LA
CHESTIONARUL PRIVIND FURNIZAREA AIS
DE CATRE ROMATSA IN ANUL 2020

Managementul Informațiilor Meteorologice

În anul 2022, în cadrul Serviciului MIM au fost realizate următoarele categorii de activități:

Asistența meteorologică:

- participarea în cadrul proiectului european Cross Border Convection Forecast, în perioada mai - septembrie 2022, în regim operațional. Acest proiect asigură dezvoltarea în mod colaborativ și unitar a unui produs de prognoză destinat Network Manager (Eurocontrol) pentru planificarea activităților operaționale. Pentru eficientizarea activităților legate de editarea și transmiterea prognozelor de către CNPMNA, au fost realizate configurările necesare ale aplicației de editare și au fost stabilite fluxurile de transmisie / recepție ale prognozelor.
- în baza prognozei CBCF, a fost realizat un produs specific pentru prognoza convecției atmosferice, destinat ACC București. Au fost

realizate configurările necesare pentru distribuirea pe bază regulată a acestui produs.

- participare în cadrul proiectului regional eGAFOR pentru emiterea în mod colaborativ și unitar a unei prognoze grafice, destinată aviației generale. Cu prilejul BIAS 2022, produsul a fost popularizat în rândul operatorilor aerieni, inclusiv cu materiale de prezentare și promovare.
- în vederea asigurării conformării cu baza de reglementare, au fost actualizate procedurile cadru privind:
 - elaborarea și actualizarea manualelor operaționale,
 - coordonarea cu unitățile de trafic TWR,
 - colaborarea cu operatorii de aerodrom.

În baza acestor proceduri cadru au fost verificate procedurile de lucru locale amendate.

- în vederea monitorizării conformării cu baza de reglementare, au fost efectuate inspecții operaționale la:
 - BMA Satu Mare
 - BMA Sibiu
 - BMA Iași
 - BMA București
 - BMA Arad

Derularea Planului Anual de Achiziții ROMATSA

- pentru obiectivul de investiții „Sistem AWOS la 16 aeroporturi”, care urmărește înlocuirea sistemelor de calcul și a aplicației software pentru toate sistemele semi-automate de observare (AWOS) de la aeroporturi: în perioada februarie - noiembrie 2022 au fost desfășurate activitățile corespunzătoare procedurii de achiziție, respectiv publicare documentație, răspuns solicitărilor de clarificare, evaluare oferte, adjudecare. În 28.11.2022 a fost semnat contractul AC/E/B/AP - 343 cu firma DTN.
- pregătirea, urmărirea semnării contract nou servicii ANM-ROMATSA și monitorizarea derulării contractului (aviz de plată facturi și introducerea în e-management)
- pregătirea, urmărirea semnării contract nou servicii asistență corectivă software IBL-ROMATSA și monitorizarea derulării contractului (aviz de plată facturi și introducerea în e-management)
- pregătirea unui contract nou servicii detecție descărcări electrice NOWCAST-ROMATSA și monitorizarea derulării contractului (elaborare/revizuire specificații serviciu, aviz de plată facturi și introducerea în e-management)
- Pentru obiectivul de investiții Sistem de detecție a forfecării vântului la nivel jos bazat pe LIDAR la AIHCB, sistemul a fost instalat în prima jumătate a anului 2022 iar în urma parcurgerii etapei de evaluare preoperațională în perioada iulie-august 2022, în 31.08.2022 a fost

încheiată recepția finală a sistemului, acesta intrând în exploatare operațională începând cu luna decembrie 2022.

- elaborare tema proiectare și avizarea studiului de fezabilitate pentru obiectivul de investiții Instalare senzor vânt ROMAWOS RWY 09 Sibiu (împreună cu Serv. CNS și DSNA Sibiu)

Selecție și pregătire profesională

- actualizarea cu prevederile noilor documente AACR RAC-LMET, ed. 2022 și PAC-LMET, ed. 2022 a Manualelor Centrului de Pregătire în Meteorologie Aeronautică (CPMA) respectiv:
 - Manualul de Organizare al CPMA
 - Manualul de Instruire al CPMA
- numirea RIG la Centrul de Pregătire în Meteorologie Aeronautică (CPMA)
- întreprinderea demersurilor către AACR pentru obținerea unui nou Certificat de funcționare pentru Centrul de Pregătire în Meteorologie Aeronautică (CPMA)
- coordonarea activităților și participarea în comisiile pentru angajare personal MET Ia:
 - Biroul meteorologic de aerodrom Sibiu
 - Biroul meteorologic de aerodrom Iași
 - Biroul meteorologic de aerodrom Bacău
 - Biroul meteorologic de aerodrom Satu Mare
 - Biroul meteorologic de aerodrom București
 - Biroul meteorologic de aerodrom Brașov
 - Biroul meteorologic de aerodrom Constanța/M. Kogălniceanu
 - CNPMNA.
- coordonarea activităților și participarea în comisiile pentru promovarea la funcția de șef compartiment MET Ia: BMA Tg. Mureș și BMA București
- susținerea unui număr de 14 cursuri în cadrul Centrului de Pregătire în Meteorologie Aeronautică (CPMA) din cadrul Serviciului MIM pentru pregătirea personalului stagiar (personal nou angajat), pentru menținerea competenței / promovarea personalului meteorologic operațional, respectiv MET AERO TEHN și MET AERO PROG și pentru obținerea/menținerea de autorizații OJTI. Cu ocazia acestor cursuri a fost utilizată și platforma de instruire la distanță a personalului meteorologic, în condițiile de restricții pandemice.
- susținerea de cursuri de meteorologie aeronautică pentru alte categorii de personal ROMATSA: cursurile Basic și ADV Rating pentru personalul ATS-ACC.
- verificarea amendamentelor la planurile locale de pregătire transmise de subunitățile MET
- întocmirea propunerii de Pfp al personalului MET AERO pentru anul 2023.

- planificarea cursurilor destinate personalului MET AERO în anul 2023 și discutarea cu subunitățile MET

Expertiza de specialitate:

- participarea la activități asociate implementării versiunii ROMAWOS 4.0: testarea sistemului, verificarea din punct de vedere al interoperabilității și emiterea declarației de verificare, elaborarea și înaintarea documentației de autorizare. În luna decembrie 2022 au fost emise Autorizațiile pentru sistemele de la toate cele 16 aerodromuri și se continuă activitățile legate de aprobarea schimbării sistemului funcțional, premergător transferului în operare. În cursul lunii iulie a fost transmisă către AACR, în conformitate cu prevederile PIN1220, o informare privind transferul în operare în regim de urgență al sistemului ROMAWOS 4.0 la DSNA Baia Mare, transfer realizat cu succes pe data de 25.07.2022, în urma căruia SMIM și BMA Baia Mare asigură urmărirea îndeplinirii criteriilor de monitorizate stabilite prin evaluarea în sprijinul siguranței.
- participarea la activitățile grupului de lucru privind asigurarea serviciilor de navigație aeriană la aerodromul Brașov/Ghimbav, respectiv:
 - elaborarea planului de implementare BMA Brașov
 - amendare proceduri de lucru la nivel central/elaborare variante draft consolidate ale amendamentelor la procedurile și normele operaționale MET elaborate de SMIM necesitând revizuire în vederea implementării BMA Brașov: PIN2807, PIN2808
 - elaborare variante draft consolidate a procedurilor locale de coordonare/colaborare și a procedurii de determinare QNH și QFE pentru BMA Brașov
 - elaborare varianta draft consolidat a Manualului Operațiunilor pentru BMA Brașov
 - vizitarea viitorului amplasament al BMA Brașov
 - achiziția de servicii topometrice pentru BMA Brașov
 - participare la implementarea sistemului AWOS7 SAAB - Combitech la aerodromul Brasov: analiză documentație, elaborare ICD, participare la FAT
- participarea în cadrul proiectului Sistem de procesare date radar meteo, dezvoltat de către Serviciul Dezvoltare Sisteme, pentru afișarea informațiilor radar meteo în format Asterix CAT 9 pe ecranul CWP. Sistemul a fost autorizat de către AACR și a intrat în exploatare operațională începând cu 15.06.2022
- analizarea evenimentelor de siguranță raportate (REAC) și urmărirea implementării măsurilor corective, dacă a fost cazul.
- revizuirea expozeului ROMATSA (secțiunea MET) în vederea amendării Certificatului de furnizor de servicii de navigație aeriană.
- participarea în cadrul procesului de consultare inițiat de AACR pentru amendarea legislației naționale în domeniu (RACR-LMET, PAC-LMET).

- participare la activitățile legate de distribuirea mesajelor meteorologice, în cadrul grupului de lucru ICAO Data Management Group.
- coordonare Planuri corecție și acțiuni corective în urma auditurilor AACR la BMA București, Timișoara, Oradea, CNPMNA.
- verificarea amendamentelor la procedurile locale de operare LVP

Colaborarea civil-militară

În anul 2022, au continuat activitățile curente de colaborare civil-militară în domeniul managementului traficului aerian, în scopul aplicării constante a reglementărilor SES în planificarea și desfășurarea unor activități complexe, în scopul îndeplinirii atribuțiilor generale și specifice stabilite, în conformitate cu legislația și reglementările aeronautice naționale și internaționale. Suplimentar activităților curente, colaborarea și coordonarea civil-militară au fost marcate de apariția și evoluția conflictului din Ucraina.

În contextul evoluției situației politico-militare din Ucraina, NATO a activat mecanismul specific de răspuns la crize, ceea ce a condus la intensificarea zborurilor operaționale și diversificarea tipurilor de misiuni efectuate de aeronavele militare.

După declanșarea operațiunilor militare pe teritoriul Ucrainei de către Federația Rusă, misiunile operaționale ale aeronavelor NATO s-au triplat ca volum și au devenit permanente. Totodată, la declanșarea operațiunilor militare, Ucraina și Moldova au închis spațiile lor aeriene pentru traficul aerian civil iar, ca urmare a sancțiunilor adoptate de comunitatea internațională, spațiile aeriene ale Federației Ruse și Belarus nu pot fi survolate de aeronave străine. Ca urmare, o mare parte a traficului aerian civil a fost deviat prin spațiul aerian al României, ceea ce a condus la creșterea volumului și complexității traficului aerian în FIR București.

Pentru acomodarea misiunilor operaționale curente, structura spațiului aerian a fost ajustată astfel încât să permită atât utilizarea zonelor temporar rezervate pentru activități militare publicate în AIP cât și zone militare ad-hoc. Toate aceste zone au fost declarate ca planificabile pentru traficul civil, iar traversarea lor a fost permisă prin coordonare cu unitățile de trafic militare.

În acest context, ROMATSA a asigurat furnizarea serviciilor de trafic pentru aeronavele de luptă în tranzit către zonele de lucru și controlul permanent pentru aeronavele militare de recunoaștere, supraveghere aeriană (AWACS), realimentare din zbor și transport. De asemenea, ROMATSA a asigurat servicii de trafic aerian pe aeroporturile Otopeni, Mihail Kogălniceanu și Bacău, utilizate în comun cu structuri de militare de aviație.

Concomitent cu măsurile specifice de asigurare a misiunilor operaționale militare, în anul 2022 au continuat exercițiile, antrenamentele, zborurile demonstrative sau cele efectuate cu ocazia zilei naționale sau a altor sărbători. În acest sens, în anul 2022 a fost asigurată coordonarea civil-militară pentru 42 activități complexe, care au necesitat elaborarea unor

protocoale dedicate, prin care au fost agreate elementele concrete de rezervare și utilizare flexibilă a spațiului aerian și de coordonare tactică a traficului aerian general cu cel operațional.

În vederea asigurării condițiilor de desfășurare a unor activități de zbor sportive fără afectarea cerințelor operaționale civile și militare, în cursul anului 2022 au fost încheiate trei protocoale între ROMATSA, Aeroclubul României și Statul Major al Forțelor Aeriene dedicate zborurilor cu planoare în curenți ondulatorii, zborurilor cu balonul cu aer cald pentru stabilirea recordurilor de înălțime și Campionatului Național de planorism.

Pentru îndeplinirea cerințelor privind coordonarea civil-militară a unor zboruri cu caracter special, au fost încheiate nouă protocoale între ROMATSA, Statul Major al Forțelor Aeriene și operatori aerieni privați privind desfășurarea unor zboruri aerofotogrammetrice și de măsurare a parametrilor atmosferici.

De asemenea, în cursul anului 2022, expertul pentru colaborare civil-militară a desfășurat și următoarele activități:

- coordonarea cu reprezentanții Ministerului Agriculturii pentru pregătirea aprobării unor noi puncte de lansare a rachetelor antigrindină și a zonelor restricționate aferente;
- continuarea sprijinului acordat în implementarea Local And sub-Regional Airspace management system-LARA, prin instalarea noii versiuni software și punerea în aplicare a Procedurilor comune ROMATSA-SMFA privind utilizarea LARA;
- pregătirea propunerilor și pozițiilor ROMATSA pentru deciziile Consiliului de Management al Spațiului Aerian;
 - organizarea a patru reuniuni ale grupului de lucru ROMATSA-SMFA pentru redefinirea zonelor militare, în contextul implementării FRA și intrării în operare a noului de tip de avion de luptă;
- organizarea unei întâlniri ROMATSA-SMFA la nivel de specialiști în domeniul tehnic, pentru derularea programelor comune în privința datelor radar, comunicațiilor radio și sistemelor tehnice utilizate în comun;
- relaționarea cu operatorii aeronavelor fără pilot la bord în vederea asigurării desfășurării activităților cu aceste tipuri de aeronave fără impact asupra siguranței zborurilor aflate în responsabilitatea ROMATSA;
- participarea în Grupul de lucru pentru definirea zonelor restricționate pentru operarea aeronavelor fără pilot la bord;
- reprezentarea ROMATSA în cadrul comitetelor relevante pentru colaborarea civil-militară organizate la nivelul EUROCONTROL și NATO.

Sisteme ATM

Activitățile desfășurate în anul 2022, au fost:

- Extinderea proiectului SEE FRA (South East Europe Free Route Airspace, implementat cu succes la 7 noiembrie 2019) prin includerea spațiului aerian al Republicii Moldova, începând cu 24 februarie 2022. Astfel, operatorii aerieni își pot planifica liber zborurile 24/7 în spațiul aerian din Bulgaria, Ungaria, România, Slovacia și Republica Moldova fără limitările granițelor geografice. Includerea spațiului aerian al Republicii Moldova reprezintă a doua extindere a proiectului SEE FRA, făcând astfel posibile operațiuni pe rute libere transfrontaliere – free route cross border H24/7, în spațiul aerian al celor 5 state. Astfel, SEE FRA devine unul dintre cele mai mari blocuri de spațiu aerian din Europa în care sunt implementate operațiunile pe rute libere transfrontaliere. Pe lângă extinderea SEE FRA, sunt implementate și operațiuni transfrontaliere între SEE FRA și BALTIC FRAA, ceea ce face ca spațiul aerian ce se întinde de la Marea Neagră la Marea Baltică să fie deschis pentru operațiuni pe rute libere. În cursul anului 2022, au avut loc activitățile aferente extinderii SEE FRA cu FRA CZECH (coordonare cu partenerii SEE FRA, actualizare concept operațional, argumentație de siguranță, elaborare plan de implementare).
- Programul de Dezvoltare și Implementare a Noului Sistem ATM ROMATSA 2015+ - specialiștii au asigurat, în continuare, managementul proiectului ATM 2015+, configurației proiectului, al datelor de configurație tehnică și operațională (Adaption Data) și al documentației acestuia. Au participat, de asemenea, la testarea sistemului, pregătirea, introducerea, actualizarea, verificarea în sistem a datelor de configurare.

A fost semnat procesul verbal ROMATSA – Indra de recepție totală (Faza 1 și Faza 2 – Step 1) ATM 2015+ Indra.

A fost semnată recepția finală la terminarea lucrărilor și punerea în funcțiune a Sistemului ATM 2015+ (SW și HW) Faza 2 de către Comisia de recepție ROMATSA. Având în vedere transferul în operare atât pentru Faza 1 cât și pentru faza 2 și semnarea de către reprezentanții R.A> ROMATSA și Indra Sistemas SA a Procesului verbal de recepție totală (faza 1 + Faza 2), au fost finalizate toate activitățile aferente proiectului Sistem ATM 2015+ STEP 1. În acest sens, a fost elaborat raportul privind finalizarea activităților de implementare a proiectului Sistem ATM 2015+ STEP 1 (Faza 1 și Faza 2).

În anul 2022 s-au desfășurat sesiuni de testare în urma punerii în funcțiune a Fazei 2 Sistem ATM 2015+ Indra din 15.11.2021, după cum urmează:

- în luna septembrie 2022, a avut loc în cadrul CDZ București – Sala Cota), sesiunea de testare Patch 2 Post ODATE Faza 2 Sistem ATM 2015+ Indra care rezolvă o serie de observații tehnice înregistrate în baza de date de observații OBS DB a Sistemului ATM 2015+;
- în data de 20.04.2022 a avut loc întâlnirea High Level Meeting ROMATSA – Indra. Având în vedere perioada între transferul în

operare al Fazei 2 și demararea activităților aferente STEP 2, s-a considerat necesară evaluarea posibilității încheierii unui contract de mentenanță evolutivă care să asigure implementarea unor noi funcționalități conform nevoilor tehnico-operaționale identificate;

- Pe parcursul anului 2022 au fost analizate în cadrul ROMATSA observațiile cuprinse în baza de date de observații OBS DB a sistemului ATM 2015+, în vederea actualizării stadiului de reare a acestora. Au fost organizate două sesiuni workshop la nivel de experți ROMATSA – Indra care s-au desfășurat în luna mai 2022, pentru discutarea și clarificarea stadiului observațiilor cuprinse în baza de date de observații OBS DB, pentru care punctele de vedere ale părților privind stadiul de rezolvare au fost diferite.

Stadiul contractului de mentenanță evolutivă

Având în vedere cererile de modificare din partea utilizatorilor sistemului în urma funcționării acestuia, precum și pentru a asigura nevoile de adaptare a sistemului la eventualele modificări de spațiu aerian și pentru conformarea cu cerințele de reglementare (EUROCONTROL, ICAO, EASA) a fost demarată procedura de achiziție publică pentru contractarea unor servicii de mentenanță evolutivă. Prin serviciile de mentenanță evolutivă se va asigura analiza schimbărilor necesare, prioritizarea acestora și implementarea lor, menținând procedurile de asigurare a calității și siguranței.

Stadiul contractului la 31.12.2023: Indra a depus oferta tehnică și financiară în luna noiembrie și au fost demarate negocierile între cele două părți pe marginea contractului.

Adaptarea sistemului ATM 2015+ Indra prin configurarea turnului integrat TRW Brașov

Au fost elaborate caietul de sarcini și specificațiile tehnice pentru adaptarea Sistemului ATM 2015+ Indra prin configurarea turnului integrate TRW Brașov. Contractul a fost negociat cu Indra și acceptat de ambele părți, reflectând calendarul accelerat necesar implementării.

Stadiul contractului la 31.12.2022: contractul a fost semnat la nivelul ROMATSA și transmis către Indra pentru semnare.

- Implementarea DataLink – în sistemele ATM reprezintă una din îmbunătățirile cheie care descongesează canalele de comunicații prin voce. Acest serviciu este furnizat de către controlorii de trafic aerian din cadrul ACC București, tuturor aeronavelor echipate CPDLC care evoluează peste FL285. În urma implementării furnizării serviciilor DataLink începând cu data de 17 iulie 2020, se desfășoară monitorizarea funcționalităților specifice ale sistemului ATM, a utilizării și performanțelor serviciilor DataLink în FIR București. Prin participarea la

DataLink Support Group, organizat de EUROCONTROL și SESAR Deployment Manager, sunt raportate, analizate și identificate soluții la disfuncționalitățile observate în funcționarea serviciilor DataLink în vederea îmbunătățirii performanțelor și creșterii gradului de utilizare. În acest sens, ROMATSA a sigură conducerea task-force-ului constituit la nivelul DSG pentru armonizarea transferurilor FANS-ATN. La DSG#8 (9-10 martie 2022) ROMATSA a prezentat situația utilizării serviciilor DataLink în FIR București și și-a asumat conducerea grupului de lucru care va analiza modalități de armonizare a transferurilor între ATN și FANS. De asemenea, este asigurată participarea la grupurile de lucru ale guvernantei comune DLS la nivel european prin inițiativa CoDE (Common DLS Governance for Europe).

DLSTAT

În cursul anului 2022 au fost elaborate specificațiile operaționale pentru dezvoltarea aplicației DLStat de monitorizare a performanțelor Serviciilor DataLink în FIR București (DataLink statistics and performance monitoring).

- Implementarea Advanced T Messaging

Implementarea sistemului „Advanced Tower Messaging DPI” la TWR Otopeni va permite informarea directă a NMOC și a partenerilor săi (alte unități ATC, aeroporturi de destinație etc.) despre faza premergătoare efectuării unui zbor dat, în special în ceea ce privește timpul de decolare (TOT) prin mesaje care pot fi prelucrate în mod automat cu scopul de a asigura actualizarea în timp a datelor de zbor, calcularea și îmbunătățirea sloturilor. Mesajele DPI transmise automat din sistemul A-SMGCS vor furniza NMOC date de zbor mai recente și mai precise decât datele disponibile în prezent la IFPS, facilitând integrarea TWR otopeni în sistemul de management al rețelei cu scopul de a îmbunătăți procesul de luare ulterioară a deciziilor.

În cursul anului 2022 au fost realizate următoarele acțiuni:

- elaborarea specificațiilor tehnice și funcționale (FTS) pentru sistemul “Advanced Tower Messaging DPI” TWR otopeni (în derulare) și a caietului de sarcini pentru achiziția sistemului;
- a fost finalizat, împreună cu EUROCONTROL, “DPI Interface Control Document LROP”, documentul care descrie interfața dintre sistemul A-SMGCS și ETFMS pentru transmiterea mesajelor DPI;
- a fost lansată procedura de atribuire pentru achiziția “Modernizare sistem A-SMGCS – Implementare sistem Advanced Tower Messaging” iar, în august 2022, a fost semnat Contractul ROMATSA – ADB Safegate GmbH pentru modernizarea sistemului ASMGCS prin implementarea sistemului Advanced Tower Messaging, fiind demarate activitățile în cadrul contractului

Până la finalul anului 2022 au fost agreeate cu furnizorul documentele de tip System Subsystem Specification și respective System/Subsystem Design Description. Activitățile în cadrul proiectului sunt în derulare, în conformitate cu graficul de lucru agreeat.

- Coordonarea activităților pentru asigurarea serviciilor support în vederea dezvoltării și operării Aeroportului Internațional Brașov-Ghimbav, respective implementarea soluției REMOTE TWR Brașov la CDZ Arad.

Conform graficului integrat al proiectului, în care sunt detaliate termenele intermediare esențiale în pregătirea operaționalizării aeroportului, precum și condiționalitățile ce decurg din aplicarea planului de acțiuni, se estimează finalizarea proiectului în semestrul I al anului 2022 (Aeroport Internațional Brașov-Ghimbav operațional).

Principalele activități derulate în cadrul proiectului au fost:

- elaborarea graficului integrat de activități în cadrul proiectului (AIBG, UTI, ROMATSA și AACR); acțiunea a fost finalizată și graficul înaintat către AACR și ceilalți parteneri din proiect;
- aprobarea procedurilor de zbor convenționale; față de termenele asumate inițial, aprobarea procedurilor de zbor a fost întârziată de transmiterea primei versiuni cu trei săptămâni întârziere. Au fost solicitate mai multe modificări, au avut loc mai multe întâlniri între ROMATSA, RAS și AACR. Zborurile de validare au fost programate pentru luna ianuarie 2023. Activități desfășurate: proiectare, aprobare de către părțile interesate, analiză internă, formularea observațiilor și coordonare cu RAS și AACR în vederea implementării corecțiilor de către RAS, transmitere accord ROMATSA către AACR;
- proiectarea și aprobarea spațiului aerian;
- discutarea acordului cu Consiliul Județean Brașov și AIBG
O versiune actualizată a documentului a fost înaintată către CJ Brașov și AIBG octombrie ținându-se cont și de observațiile primite de la aceștia pe prima versiune. În luna decembrie au fost finalizate estimatele de costuri ale ROMATSA și transmise către CJ Brașov și AIBG pentru a fi incluse ca anexă la accord. Acordul prevede un mecanism în care aceste estimate de costuri sunt incluse în bugetul CJ Brașov/AIBG anual, urmând a fi scăzute veniturile pe care le obține ROMATSA din servicii de navigație aeriană astfel încât rezultatul financiar al ROMATSA pentru furnizarea serviciilor de navigație aeriană la AIBG să fie neutru;
- elaborarea procedurilor operaționale (acțiune în derulare începând cu septembrie 2022). Aceasta vizează toate procedurile operaționale aplicabile aeroportului din Brașov, aflate în responsabilitatea experților operaționali;

- coordonarea cu AACR – revizuirea procedurilor operaționale (process iterative, în derulare);
 - coordonarea cu AACR în vederea demarării pregătirii CTA pentru Brașov (în derulare);
 - elaborarea documentației pentru pregătirea Controlorilor de Trafic Aerian (în derulare);
 - transmiterea dosarelor către AACR în vederea autorizării sistemelor (acțiune în derulare începând cu 05.12.2022);
 - pregătirea Adaption Data System Indra, adaptat pentru aeroportul din Brașov (în derulare);
 - testarea FAT a sistemelor și echipamentelor. La această acțiune au participat specialiști din cadrul ROMATSA din domeniile operational, ethnic, în calitate de observatory;
 - testarea SAT a sistemelor VCSS, VHF și e-VHF – finalizate în luna decembrie 2022 și ILS/DME, DVOR/DME – nefinalizate conform planificării din cauza întârzierilor generate de furnizor;
 - școlarizarea pe echipamente la producător (în derulare);
 - revizuirea argumentației de siguranță (în derulare);
 - amendarea certificatului de furnizor ROMATSA (în derulare);
 - publicarea informațiilor în AIP România (în derulare).

- îmbunătățirea NIDS - a fost implementată SIGMET graphic urmând a fi implementată operational după obținerea acceptării modificării de către AACR. În urma solicitărilor făcute de către ACC București, a fost actualizată și uniformizată pagina de frecvențe a sistemului NIDS. A fost actualizată și specificația funcțională operațională și tehnică a sistemului NIDS.

- Coordonarea elaborării edițiilor anuale LSSIP România – în luna martie 2022 au fost finalizate activitățile specifice pentru elaborarea LSSIP România 2021 (document aprobat și semnat de toate instituțiile participante) iar în toamna anului 2022 au fost demarate activitățile pentru elaborarea LSSIP România 2022, prin întocmirea și diseminarea „Planului de activități pentru elaborarea LSSIP România ed. 2022”, care include graficul de lucru și responsabilitățile specialiștilor ROMATSA implicați în acest proces. În acest scop, a fost efectuată analiza schimbărilor aduse de European ATM Master Plan Level 3 – Implementation Plan (MPL3) ediția 2022, cu impact în procesul de elaborare a LSSIP România 2022, cu referire la obiectivele de implementare noi și obiective de implementare modificate față de ediția anterioară. În urma elaborării LSSIP România 2021 – care înglobează progresele înregistrate până la 31.12.2021 în realizarea obiectivelor de implementare, specialiștii au prezentat analiza stadiului de realizare a acestora, cu accent pe liniile de acțiune în responsabilitatea ROMATSA neplanificate, cu risc de întârziere și a celor raportate cu întârzieri față de termenele de implementare din European ATM master Plan Level 3 – Implementation View (Plan 2021).

- Implementarea sistemului AMAN la APP București (RAMANS) – experții de sisteme ATM au coordonat grupul de lucru pentru dezvoltarea și implementarea sistemului AMAN la APP București. A fost elaborat și aprobat „Conceptul Operațional pentru Implementarea AMAN TMA București”. Cerințele și specificațiile funcționale ale sistemului precum și caietul de sarcini pentru achiziția sistemului au fost finalizate în cursul anului 2021. Situația financiară a regiei, ca urmare a impactului crizei COVID – 19, nu permite demararea acestui proiect de investiții mai devreme de anul 2023, urmând a fi finalizat în 2024.
- Planul de performanță pentru cea de-a treia perioadă de referință 2020-2024 – participarea la activitățile grupului de lucru „Documentarea, elaborarea, promovarea și susținerea pentru aprobare a Planului de Performanță al României, în partea care revine ROMATSA pentru a treia perioadă de referință 2020-2024”, asigurând coordonarea acestuia. Activitățile din cursul anului 2022 s-au concentrat pe întâlniri cu Performance Review Body, Comisia Europeană și AACR pentru a discuta asupra elementelor de inconsistență identificate în Planul de Performanță al României pentru cea de-a treia perioadă de referință, revizuit în conformitate cu Regulamentul (UE) 2020/1627. Evaluarea PRB, preluată în decizia de punere în aplicare (UE) 2022/728 a Comisiei, apreciază că depășirea țintelor de eficiență a costurilor este justificată doar parțial.

În urma analizelor efectuate au fost actualizate principalele ipoteze respectiv utilizarea prognozei de trafic publicată de STAFOR în luna iunie, estimarea de inflație a FMI și actualizarea ratei costului capitalului prin utilizarea unor parametri scăzuți pentru rata capitalurilor proprii și a noilor estimate privind evoluția dobânzilor la creditul contractat cu garanții statului în anul 2021. Astfel, proiectul Planului de Performanță îndeplinește 2 din cele 3 criterii privind eficiența costurilor, cu un cost unitar determinat sub media grupului de comparație și cu o tendință pe perioada de referință sub media UE.

De asemenea, a fost modificată schema de stimulare pentru capacitate pentru serviciile de navigație aeriană de terminal reglementat cu includerea unei penalități maxime de 1%.

În data de 15 iunie s-a derulat procesul de informare-consultare cu partenerul social, iar în data de 17 iunie 2022 s-au desfășurat consultările cu utilizatorii spațiului aerian. De asemenea, în data de 29 iunie a avut loc o nouă întâlnire cu PRB, Comisia Europeană și AACR pentru validarea proiectului de Plan de Performanță înainte de transmiterea lui oficială. Ulterior, în data de 12.07.2022, proiectul planului revizuit și aprobat a fost transmis la AACR și, în 13.07.2022, a fost înaintat oficial către Comisia Europeană, pentru analiză, validare și aprobare. În data de 05.12.2022 a fost publicată Decizia Comisiei nr. 8740 privind coerența obiectivelor de performanță incluse în proiectul de plan de performanță revizuit prezentat de România în conformitate cu Regulamentul (CE) nr. 549/2004 al Parlamentului European și al

Consiliului cu obiectivele de performanță la nivelul Uniunii pentru cea de-a treia perioadă de referință. Ulterior, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii a adoptat, la nivel național, Planul de Performanță

- Raportarea ACE Benchmarking – având în vedere caracterul preponderent operațional al informațiilor solicitate, specialiștii au preluat coordonarea raportărilor ACE Benchmarking, în colaborare cu celelalte direcții și servicii din cadrul ROMATSA. În anul 2022 au fost transmise clarificările solicitate referitor la raportarea anului 2019 și au fost centralizate datele pentru raportarea ACE Benchmarking 2021.

- Analiza propunerilor și cadrul normativ european – experții au participat la elaborarea pozițiilor ROMATSA transmise către AACR în vederea înaintării către Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, pentru susținerea în cadrul ședințelor a grupului de lucru AVIA al Consiliului UE.
Principalele teme de interes pentru ROMATSA, dintre propunerile Comisiei, sunt respingerea certificării economice distincte, menținerea ca opțională a separării funcționale a serviciilor de rută față de cele de terminal, clarificarea organizării și rolului noului Performance Review Body în raport cu autoritățile naționale.
De asemenea, prin deținerea președinției GATE ONE Coordination Committee de către reprezentanta ROMATSA, s-a asigurat o prezență consolidată la nivel european pentru susținerea ANSP-urilor din Europa Centrală și de Est.
GATE ONE este o platformă pentru sincronizarea și promovarea intereselor comune, care asigură o mai mare eficacitate a activităților de lobby ale furnizorilor de servicii de navigație aeriană din regiunea Europei Centrale și de Est. Gate One Coordination Committee (GCC) este organismul care pregătește întâlnirile directorilor generali și coordonează activitățile și pozițiile. În contextul în care, la nivel european, a fost demarat un proces de actualizare a obiectivelor, reglementărilor și cadrul instituțional pentru Single European Sky, este necesară consolidarea prezenței ROMATSA la nivel european și construirea unor alianțe pentru susținerea intereselor comune.

- Accesarea fondurilor europene pentru proiectele operaționale – experții sistemelor ATM au participat la pregătirea proiectelor de cercetare și inovare în vederea participării regiei în apelul de propuneri SESAR 3 JU: Digital European Sky Industrial Research 01 (acțiunea HORIZON-JU-RIA – HORIZON JU Research and Innovation Actions):
 - Air traffic control Trajectory based operations (ATC-TBO);
 - Trajectory based operations Network thread (NETWORK-TBO);
 - Mission trajectory in ATC and Network management operations (MITRANO);
 - U-space separation management (SPATIO);
 - Aerial mobility through vertiports network (ABOVE).

De asemenea, specialiștii au contribuit la propunerea de proiecte coordonată de SDM și depusă spre finanțare prin Connecting Europe Facility, aferentă familiei FF-ICE, care cuprinde două proiecte înaintate de regie, respectiv proiectul ATM 2015+S4D ce face referire la implementarea propriu-zisă a funcționalității FF-ICE și proiectul ROMairTCM (Automated Air Traffic Complexity Management System). Proiectul ATM 2015+S4D va beneficia de contribuția Network Manager – EUROCONTROL care a apreciat propunerea de proiect și și-a exprimat intenția de a colabora, în special, cu ROMATSA.

- NDOP Operational Excellence Programme – programul, demarat de Network Manager în anul 2020, cuprinde o serie de domenii operaționale și tehnice (cu impact operațional). Specialiștii coordonează participarea ROMATSA ca lider (campion) pe domeniul WST05 Enhancing sectors through thought including occupancies.
- Implementarea Mode S și Centralised Code Assignment and Management System (CCAMS) – Începând cu 15 octombrie 2021, ROMATSA s-a raliat inițiativei pan-europene CCAMS, confirmându-și angajamentul pentru cele mai înalte standarde de siguranță și pentru îmbunătățirea indicatorilor de performanță în domeniul capacității. CCAMS își propune să depășească atât deficitul actual, cât și pe cel viitor de coduri pentru Radarele Secundare de Supraveghere (SSR) utilizate în controlul traficului aerian și oferă un cod SSR unic pentru fiecare zbor care operează în țările care utilizează serviciul. CCAMS optimizează eficiența gestionării codurilor SSR la nivel european prin introducerea alocării dinamice a codurilor pentru transponder, permițând utilizarea simultană a aceluiași cod în volume de spațiu aerian separate de o anumită zonă tampon. Această abordare asigură utilizarea optimă a codurilor SSR și reduce deficitul și conflictele de coduri SSR în regiunea CCAMS.

Prin aplicarea CCAMS în FIR București gestionarea codurilor SSR va fi mai eficientă, crescând siguranța. Aceasta va determina, de asemenea, o reducere a schimbărilor de cod SSR, diminuând astfel volumul de lucru ATC și permițând gestionarea mai multor zboruri.

Fiind printre pionierii implementării Mode S în întreg spațiul aerian național, prin activitatea CCAMS, ROMATSA se plasează între primii cinci furnizori de servicii de navigație aeriană din Europa care au operaționalizat ambele concepte în conformitate cu regulamentele europene. În anul 2022 a fost monitorizată alocarea automată a codurilor SSR.

- Participarea în cadrul echipei de proiect pentru implementarea Sistemului computerizat integrat AIS

- Implementarea Traffic Complexity Tool (ROMairTCM) – participarea la implementarea obiectivului FCM06.1 – Traffic Complexity Assessment (definit în European ATM Master Plan – Implementation Plan 2021, aplicabil României). În cursul anului 2021 au fost finalizate caietul de sarcini pentru achiziția sistemului și specificațiile funcționale, tehnice și de siguranță. Din cauza dificultăților financiare ale regiei, generate de criza de COVID-19, a fost decalat termenul pentru implementarea sistemului ROMairTCM, obiectivul fiind replanificat pentru demararea procedurii de achiziție și implementare între finalul anului 2022 și sezonul de vară al anului 2024.
- Common DLS Governance for Europe (CoDE Project). Participarea la activitățile din cadrul Proiectului CoDE (Common DLS Governance for Europe) – participarea la ședințele de lucru și furnizarea comentariilor/observațiilor pe marginea draftului de Acord MoC. Colaborarea la nivel intern privind activitățile tehnice.
- IRIS – „Iris with Initial Operational Capability” (proiect Iris with IOC) – Iris urmărește implementarea unui serviciu de comunicații prin satelit, de înaltă performanță, pentru gestionarea eficientă a spațiului aerian.
- Coordonarea pentru realizarea Studiului de acoperire și a proiectului tehnic pentru instalarea senzorilor Radio Direction Finder și dezvoltarea platformei de procesare pentru operaționalizarea Automatic Direction Finder – în luna mai a fost finalizată documentația pentru procedura de achiziție publică „Servicii de studiu de acoperire și proiect tehnic pentru instalare Automatic Direction Finder”. În urma licitației a fost semnat contractul cu o asocierie având ca lider IQUAL TECH SRL și au fost livrate până la sfârșitul anului 2022 licențele pentru aplicația de calcul a propagării semnalului echipamentelor de radiocomunicații, precum și studiile de acoperire și amplasament. De asemenea, a fost efectuată instruirea personalului în vederea utilizării aplicației.
- Participarea la activitățile grupurilor de lucru din nivelul 2 al SESAR 3 JU Coordination Forum.
- Pregătirea Adaptation Data resectorizarea ACC București

A fost pregătit dataset-ul aferent noii sectorizări pentru implementare în simulatorul Indra.

Activități recurente

- elaborarea procedurilor, normelor, instrucțiunilor (PIN-uri), manuale specifice activității și proceselor derulate, sau specifice operării Sistemului ATM;
- analizarea și avizarea documentațiilor privind obiectivele de investiții ROMATSA cu impact operațional;

- analiza situațiilor particulare raportate în utilizarea sistemului ATM de către CTA (ex. situații generate de războiul din Ucraina: planuri de zbor atipice, utilizarea codurilor SSR NATO);
- participarea la activitățile Danube FAB, pe linie operațională (ATM Development, ConOps, OSC). Participarea la corelarea termenelor obiectivelor conținute în edițiile naționale LSSIP România și respectiv LSSIP Bulgaria cu angajamentele și obiectivele definite la nivelul Danube FAB, în cadrul Danube FAB Strategic Programme și respectiv Annual Plan. De asemenea, experții au participat la elaborarea materialelor operaționale pentru ANSP Board și Governing Council, oferind și input pe domeniul operațional pentru NMB;
- actualizarea bazelor de date ale sistemului ATM – activitatea este permanentă și constă în coordonarea actualizării periodice bazată pe Ciclul AIRAC a geografiei sistemului operațional și verificarea și testarea implementării modificărilor în aceste sisteme. Activitate recurentă la data ciclului AIRAC;
- revizuirea Planului general de acțiune în situații speciale – activitatea constă în actualizarea regulată a Planurilor de contingență locale și a celui general. Pentru Planurile de contingență locale, s-a coordonat activitatea de armonizare a acestora fiind creat un template unitar pentru toate subunitățile. Au avut loc întâlniri cu participarea reprezentanților de subunități;
- SAF – participarea la analiza evenimentelor specifice ANS/ATM ce privesc componentele FDP, RDP, NIDS, RSUR raportate prin formulare REAC-03. Coordonarea și participarea la elaborarea evaluărilor de siguranță aferente modificărilor sistemului ATM;
- participarea la elaborarea Planului de Afaceri Strategic ROMATSA și a Planului de Afaceri Anual – participarea la corelarea obiectivelor definite în Planul de Afaceri Strategic precum și la analiza impactului și stadiului de implementare a prevederilor regulamentelor europene;
- reprezentarea externă a ROMATSA la EUROCONTROL Network Directors of Operations, ODSG ATFCM Operations and Development Sub-Group, Flight Plan and Flight Data Evolutions Task Force, NETSYS, LSSIP Expert Group, SCPG-SSR Code Planning Group, TCFG Transponder Code Function Group, CANSO EASA Task Force, CANSO Performance & Financial Task Force, Gate One Coordination Committee;
- monitorizarea utilizării codurilor SSR și raportarea către EUROCONTROL/NM;
- pregătirea documentelor și amendamentelor acestora pentru introducerea în sistemul NIDS;
- întocmirea bazelor de amendare AIP România pentru secțiunile în responsabilitatea specialiștilor;
- inspecții, audituri – efectuarea inspecțiilor operaționale pe domeniul de activitate și elaborarea rapoartelor de inspecții și menținerea evidenței implementării măsurilor din domeniul operațional stabilite în urma inspecțiilor și auditurilor;

- implicarea în activitatea Organizației de pregătire ROMATSA prin participarea ca lectori pentru cursuri ale personalului operațional;
- tutoriat și îndrumare proiect de practică pentru studenții practicanți ai Facultății de Aeronave București (cu o durată de 360 de ore sau 180 de ore/practicant, în funcție de convenția încheiată).

ACTIVITATEA TEHNICĂ

Coordonare programe

a) elaborarea și raportarea documentelor de planificare strategică ale R.A. ROMATSA:

1. Planul Anual (AP) 2022 ed. 4.0;
2. Rapoartele privind stadiul de evoluție/realizare a principalelor linii de acțiune ale obiectivelor asumate de R.A. ROMATSA în Planul Anual - AP 2022, stadiu la 30 Iunie și la 31 Decembrie 2022 ;
3. Actualizarea planificării obiectivelor de bază din Planul de Afaceri BP RP3 2020-2024, ed. 1.0, 31 Octombrie 2019, pentru fundamentarea procesului de revizuire al PP RP3 2022-2024, în contextul crizei economice generate de pandemia de COVID-19, prin modificarea Anexei 2 la BP RP3 2020-2024 Plan de Investiții Multianual și Proiecția de Amortizare .

b) management de proiect / grupuri de lucru / alte proiecte:

1. Synchronised Performance Based Navigation Implementation Cohesion Europe - SPICE- activitățile 6.1 și 6.3 din cadrul Programului INEA call
 - derularea contractelor pentru activitatea 6.1 - Proiectare și implementare proceduri GNSS SPICE și proceduri convenționale pentru procesul de proiectare a procedurilor de zbor la toate cele 16 aeroporturi;
 - derularea contractului pentru activitatea 6.3. – Îmbunătățirea acoperirii DME în FIR București pentru achiziția și instalarea a 15 buc. DME (12 DME în cadrul proiectului SPICE și 3 DME pentru TMA Constanța);
 - din cauza blocajelor apărute în procesul de validare a procedurilor de zbor instrumental, întârzieri care au condus succesiv la decalarea termenelor contractuale, precum și răspunsul AACR invocând lipsa din cadrul ROMATSA a funcției de monitorizare a conformării cu cerințele de proiectare, au fost negociate și semnate acte adiționale pentru prelungiri succesive ale termenelor de finalizare a contractelor, până la data 30.06.2024;

- din punct de vedere al costurilor, Grant Agreement-ul a ajuns la termen la 30.06.2022, dar au fost recunoscute și validate activități desfășurate până la data de 31.12.2022.
2. Asigurarea serviciilor suport în vederea dezvoltării și operării Aeroportului Internațional Brașov-Ghimbav (AIBG)
 - derulare activități conform Protocol de Colaborare R.A. ROMATSA – CJ Brașov pentru asigurarea serviciilor suport în vederea dezvoltării și operării Aeroportului Internațional Brașov-Ghimbav, elaborat și semnat în luna martie 2019 (nr. 046/04.03.2019).
 3. Asigurarea Serviciilor de mentenanță post-garanție a Sistemului E-management
 4. Sistem monitorizare semnal GNSS
 - derularea activității de pregătire documentație, în vederea lansării procedurii de achiziție publică, respectiv ca membri în Comisia de evaluare a ofertelor.
 5. participarea la activitățile diverselor Grupuri de lucru/Echipe de proiect, în ceea ce privește dezvoltarea/implementarea unor proiecte specifice ale regiei:
 - Grupul de lucru pentru elaborarea Strategiei R.A. ROMATSA privind furnizarea serviciilor ATM/ANS pe aeroporturile din România pentru perioada RP3 - RP4 (măsurile stabilite în RP3 cu efect în RP4);
 - Echipa de proiect pentru Aplicație de gestionare automatizată a complexității traficului aerian - ROMAirTCM;
 - Echipa de proiect pentru implementarea Proiectului S-GENERATION 2019/104278 Sistem panouri fotovoltaice destinat autoconsumului, proiect finanțat în cadrul Mecanismelor financiare SEE și Norvegia 2014-2021.
 - Grupul de lucru pentru actualizarea Hotărârii Guvernului nr. 74/1991 privind înființarea Regiei Autonome „Administrația Română a Serviciilor de Trafic Aerian” R.A. ROMATSA și a Ordonanței Guvernului nr. 46/1998 pentru stabilirea unor măsuri în vederea îndeplinirii obligațiilor asumate de România prin aderarea la Convenția internațională EUROCONTROL;
 - Grupul de lucru pentru implementarea în cadrul ROMATSA a cerințelor comune pentru furnizorii de management al traficului aerian și de servicii de navigație aeriană (ATM/ANS) prevăzute de Regulamentul (UE) 2017/373;
 - Grupul de lucru pentru Identificarea modalităților de obținere a unor venituri suplimentare din consultanță și prestări de servicii în domeniul de activitate al regiei, precum și din valorificarea produselor și aplicațiilor dezvoltate intern, în vederea îmbunătățirii indicatorilor financiari;

- Grupul de lucru pentru actualizarea Metodologiei de alocare contabilă a costurilor pe activități;
- Grupul de lucru pentru analiza recomandărilor finale ale CCR în urma misiunii Performanța activității specific desfășurate de ROMATSA, în ceea ce privește gradul de realizare a indicatorilor de performanță specifici activității ROMATSA stabiliți pentru perioada auditată.

Alte activități:

1. elaborarea rapoartelor trimestriale cu privire la activitatea de conducere executivă și cu privire la evoluția R.A. ROMATSA în anul 2022, în conformitate cu prevederile Ordonanței de Urgență nr. 109/2011 privind guvernanta corporativă a întreprinderilor publice, aprobată cu modificări și completări de Legea nr. 111/2016, respectiv CAP. II Administrarea și conducerea regiilor autonome;
2. furnizarea datelor și informațiilor necesare pentru raportarea la PRU în scopul realizării Raportului ATM Cost Effectiveness - ACE 2021;
3. elaborarea Declarației nefinanciare pentru anul 2021, inclusă în Raportul administratorilor asupra situațiilor financiare la 31.12.2021.

Cer Unic European și SESAR

Context general

Anul 2022 a fost un an al revenirii nivelurilor de trafic aproape de situația pre-pandemică, dar cu o volatilitate crescută ca urmare a impactului războiului de agresiune al Rusiei în Ucraina. La nivelul politicilor în domeniul cerului unic european (SES), în anul 2022 au continuat activitățile Consiliului și ale Parlamentului European de revizuire a cadrului legislativ SES (pachetul SES 2+) demarate încă din anul 2014, propunând astfel o actualizare a legislației care să țină seama de evoluțiile recente și de abordarea generală aprobată de către Consiliu.

Contextul european este, de asemenea, dominat de noile parteneriate care fac obiectul cercetării și industrializării, precum și al implementării Programului SESAR (Single European Sky ATM Research), ca pilon tehnologic și operațional al inițiativei SES. Astfel, în anul 2022, ROMATSA a aderat la Întreprinderea Comună SESAR 3 și a continuat activitățile în vederea aderării la noul parteneriat SESAR Deployment and Infrastructure Partnership – SDIP.

Programul SESAR

Întreprinderea Comună SESAR

La data de 30 noiembrie 2021 a fost publicat în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L 427/17 Regulamentul (UE) 2021/2085 de instituire a întreprinderilor comune din cadrul programului Orizont Europa (Regulamentul SBA). Acesta stabilește funcționarea a nouă întreprinderi comune, printre care și noul Single European Sky ATM Research 3 Joint Undertaking – SESAR 3 JU.

În urma demersurilor întreprinse la nivelul ROMATSA, în luna decembrie 2021, ROMATSA a devenit membru fondator al SESAR 3 JU alături de alte 55 de organizații europene din domeniul aviației civile. Având în vedere că SESAR 3 JU este cofinanțată de Uniunea Europeană prin programul de cercetare și inovare Horizon Europe, precum și evoluția accelerată și dinamică spre digitalizare a tehnologiei în domeniul ATM, implicarea ROMATSA în parteneriate industriale care sprijină cercetarea și implementarea proiectelor prin acordarea de fonduri europene reprezintă o soluție care poate contribui la atingerea obiectivelor regiei pe termen lung.

Pe parcursul anului 2022, la nivelul ROMATSA au fost analizate și departajate peste 250 de soluții SESAR propuse în BAWP (Bi-Annual Work Programme). Au fost identificate 8 soluții SESAR, care au apoi au fost grupate în cinci propuneri de proiecte care urmau să fie implementate de către 5 consorții (parteneriate industriale) separate. Pentru acestea a fost solicitată finanțare în cadrul apelului HORIZON-SESAR-2022-DES-IR-01, acțiunea HORIZON-JU-RIA HORIZON JU Research and Innovation Actions.

SESAR Deployment

Funcția SESAR Deployment Manager a fost reînnoită începând cu luna iunie 2022, prin încheierea acordurilor între Consorțiul SESAR Deployment and Infrastructure Partnership, din care face parte și ROMATSA și Comisia Europeană, respectiv CINEA.

Pe parcursul a anului 2022, ROMATSA a participat în cadrul procesului de consultare a părților interesate (SCP). Consultările au privit SDP Supporting Material, un document tehnic care completează SESAR Deployment Program 2022 și AF6 Industrialisation Needs Status Update, un raport privind stadiul industrializării acestei funcționalități care are ca termen 31 decembrie 2023 pentru a-i fi evaluată maturitatea. Consultarea ROMATSA s-a derulat în cadrul

STEP 1, care include NDTECH/NDOP Working Arrangements și focal points ai stakeholderilor și STEP 3, Investors Buy-In Group.

În paralel, regia în calitate de membru SDA AISBL, a susținut și activitățile desfășurate la nivel de guvernanta GMoM/întâlniri/seminarii pentru demararea procedurilor de dizolvare/lichidare a organizației, rămasă fără scop. Pentru asigurarea închiderii activității SDA AISBL în bune condiții a fost contractată o firmă de consultanță și decalat termenul de lichidare, pentru primul trimestrul din anul 2023.

Proiecte SES/SESAR (SJU/ORIZONT 2020 SDM/CINEA)

ROMATSA participă în cadrul fazelor de implementare SESAR, prin proiectele SWIM Common PKI și SPICE ce s-au finalizat până la sfârșitul anului 2022. De asemenea, ROMATSA participă în cadrul proiectului IRIS with IOC, parte a Programului IRIS (ARTES Satellite Communication for Air Traffic Management) ce se desfășoară sub egida cooperării dintre ESA (Agenția Spațială Europeană) și Uniunea Europeană proiect ce se află încă în derulare.

SPICE – Synchronised Performance Based Navigation Implementation Cohesion Europe

Proiectul s-a derulat concomitent în patru state: Cipru, Portugalia, România și Slovacia sub coordonarea EUROCONTROL. R.A. ROMATSA participă la activitatea "PBN Deployment in Romania", ca beneficiar alături de Autoritatea Aeronautică Civilă din România și Asociația Aeroporturilor din România, iar operatorii aerieni români Blue Air și Regional Air Services sunt de asemenea parte a proiectului pentru componenta de echipare a aeronavelor. În urma implementării proiectului de către ROMATSA, 17 aeroporturi din România vor avea implementate proceduri de apropiere instrumentală GNSS (augmentat de EGNOS) și rute standard de plecare/sosire SID/STAR GNSS, folosind semnalul sateliților. De asemenea vor fi instalate 12 echipamente de înaltă precizie, DME, care să susțină implementarea conceptelor navigației bazată pe performanță (PBN) în regiunea de informare a zborurilor FIR București. Utilizatorii transportului aerian pe teritoriul României vor beneficia astfel de servicii performante, la cele mai înalte standarde de siguranță și eficiență, iar numărul de zboruri deservite în FIR București va fi în creștere prin optimizarea spațiului aerian.

SWIM Common PKI – „SWIM Common PKI (Public Key Infrastructure) and policies & procedure for establishing a Trust Framework”.

- Proiectul a fost acceptat în cadrul apelului de proiecte 2017 CEF Transport Call, fiind încadrat în domeniul funcționalităților ATM „AF5 – Initial System Wide Information Management”, sub-

funcționalitatea „S-AF 5.1 - Common infrastructure components”, familia de proiecte „5.1.4 - Common SWIM PKI and Cybersecurity”. R.A. ROMATSA participă în calitate de contributor/beneficiar la acest proiect, coordonat de către SESAR Deployment Manager (SDM) și EUROCONTROL, alături de alte 28 de părți interesate din domeniul aviației.

Scopul proiectului vizează dezvoltarea și implementarea unui cadru comun atât pentru integrarea implementărilor locale a infrastructurii de chei publice (PKI) într-o manieră interoperabilă, cât și pentru furnizarea de certificate digitale interoperabile utilizatorilor SWIM.

Durata proiectului SWIM Common PKI a fost de 48 de luni - cu termen replanificat de finalizare iunie 2022.

IRIS WITH IOC (Initial Operational Capability).

În anul 2022 s-au derulat activități privind Proiectul IRIS with IOC (Initial Operational Capability) ca urmare a semnării contractului în luna februarie 2020 cu INMARSAT. Proiectul IRIS with IOC urmărește furnizarea comunicațiilor aer-sol pentru a sprijini controlul inițial al traiectoriei de zbor „4D”, identificând o aeronavă în patru dimensiuni: latitudine, longitudine, altitudine și timp. Acest lucru va permite urmărirea precisă a zborurilor și managementul mai eficient al traficului.

Alte proiecte în dezvoltare

Proiecte 2022 CEF 2 Transport Call

În data de 13 septembrie 2022, CINEA a lansat apelul pentru propuneri de proiecte în cadrul 2022 CEF Transport Call, cu termen de depunere până în data de 18 ianuarie 2023. Proiectele considerate prioritare de către Comisia Europeană în ceea ce privește implementarea Regulamentului CP11.

După analizele consecutive ale specialiștilor regiei și participarea la sesiunile propuse de SDM pe fiecare familie aplicabilă ROMATSA, s-a considerat că proiectul de interes pentru regie (ținând cont și de termenul de implementare) îl reprezintă sub-funcționalitatea ATM

¹ REGULAMENTUL DE PUNERE ÎN APLICARE (UE) 2021/1116 AL COMISIEI din 1 februarie 2021 privind instituirea primului proiect comun care sprijină punerea în aplicare a Planului general european de management al traficului aerian prevăzut în Regulamentul (CE) nr. 550/2004 al Parlamentului European și al Consiliului, de modificare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 409/2013 al Comisiei și de abrogare a Regulamentului de punere în aplicare (UE) nr. 716/2014 al Comisiei

pentru schimbul de informații de zbor 5.6.1 Flight Information Exchange (FF-ICE).

Conform Regulamentului CP1, implementarea sub-funcționalității FF-ICE, presupune ca părțile interesate să implementeze servicii care să sprijine schimbul de informații de zbor, până la data de **31.12.2025**.

Propunerile ROMATSA cuprind două proiecte, respectiv:

- proiectul ATM2015+S4D ce își propune să asigure implementarea conceptului FF-ICE într-un mod coerent și compatibil/interoperabil, urmând liniile directoare incluse în Strategia de implementare a managementului planului de zbor al rețelei FPFDE.

și

- proiectul ROMairTCM (Automated Air Traffic Complexity Management System), ce are drept scop utilizarea unui instrument automat și dinamic de prognozare a traficului și planificare a sectorizării, care va sprijini unitățile locale ATFCM și ATS în executarea sarcinilor, pentru a permite planificarea eficientă a capacității și a personalului.

În data de 10 noiembrie 2022 a fost semnat și transmis Mandatul prin care regia autorizează Consorțiul SDIP, în rolul SDM, să întreprindă demersurile necesare în vederea depunerii propunerilor de proiecte și, după caz, a semnării Acordurilor de Finanțare, odată cu adoptarea deciziei de atribuire de către Comisia Europeană.

Proiecte Horizon Europe

Astfel, în scopul îndeplinirii angajamentelor asumate de către ROMATSA ca urmare a aderării la SESAR 3 JU și pentru a beneficia de fondurile nerambursabile mai sus menționate, ROMATSA a aplicat și a fost declarată eligibilă în patru proiecte, așa cum sunt acestea descrise mai jos:

1. *Proiectul "Trajectory based operations Network thread" [Project 101114748 – NETWORK TBO]*

Proiectul NETWORK-TBO propune validarea unor soluții SESAR de automatizare integrată a traiectoriei 4D în sprijinul TBO, axată pe dezvoltarea unei traiectorii 4D comune de tip "end to end", partajată între toate aplicațiile care trebuie să proceseze fiecare zbor și actualizată de fiecare aplicație care acționează asupra zborului respectiv, pentru a susține informațiile ATM furnizate de la sol.

ROMATSA va contribui în Clusterul 2 al soluției NETWORK TBO-3 (WP4) în vederea realizării unor exerciții de validare a unor exerciții de tip "shadow mode" și de elaborare a unor studii cu privire la realizarea coordonării între ACC-uri și a schimburilor OLDI prin intermediul SWIM YP.

2. *Proiectul "Mission trajectory in ATC and Network management operations"*
[Project 101114760 – MITRANO]

Proiectul MITRANO abordează activitatea emblematică de interoperabilitate și coordonare civil-militară și oferă o platformă de cercetare și inovare pentru soluții operaționale și tehnice adecvate pentru a răspunde, în egală măsură, ambițiilor conceptului-țintă SESAR și așteptărilor utilizatorilor spațiului aerian militar în viitorul "Digital European Sky". ROMATSA va contribui în vederea realizării documentației de proiect și a validării a două exerciții coordonate de EUROCONTROL (EXE MT-NM) și de LENARDO (EXE MT-ATC02). Acestea au ca scop demonstrarea validității, fezabilității și a beneficiilor în materie de performanță ATM pentru părțile interesate operaționale civile și militare ale integrării datelor MT în procesele și sistemele NM (IFPS, PREDICT, ETFMS) și managementul MT în faza de execuție ATM (operațiuni strategice și tactice ATC IFR pe rută).

3. *Proiectul "U-space separation management"* [Project 101114674 – SPATIO]

Proiectul SPATIO va cerceta servicii avansate legate de soluționarea strategică și tactică a conflictelor și de management dinamic al capacității. Acesta propune două soluții SESAR diferite în ceea ce privește managementul separării în spațiul aerian U-space, care presupun asigurarea managementului separării prin soluționarea strategică a conflictelor planurilor de operare a UAV-urilor și asigurarea de noi funcționalități pentru deconflictarea pe termen scurt a UAV/UAS în timpul executării operațiunii. ROMATSA va contribui în pachetul de lucru WP1 în vederea realizării documentației de proiect și a validării unor exerciții coordonate de Indra. Validarea va fi efectuată în România, într-un mediu operațional predefinit, cu participarea unor operatori reali de UAS și a altor actori relevanți (poliție, MIL, etc).

4. *Proiectul "Air traffic control Trajectory based operations"* [Project 101114808 – ATC-TBO]

Proiectul ATC-TBO propune validarea a trei soluții SESAR TBO pentru zborurile în faza de execuție tactică pentru operațiunile en-route și TMA. Soluțiile SESAR propuse, cu indicarea nivelurilor de pregătire tehnologică (cu nivelul EOCVM asociat) la începutul și la sfârșitul proiectului privesc îmbunătățirea automatizării în planificarea

sectoarelor și managementul separării prin intermediul unor predicții îmbunătățite ale traiectoriei și a instrumentelor de control, îmbunătățirea sincronizării traiectoriilor aer/sol prin intermediul autorizărilor complexe CPDLC laterale și verticale pentru a sprijini TBO, precum și realizarea de concepte și instrumente avansate de management a funcției de separare, utilizând informații mai fiabile privind traiectoria și utilizarea avansată a legăturilor de date/CPDLC.

Guvernanța comună a DLS pentru Europa (CoDE) - ACDLS

CoDE a fost lansat de Alianța A6 cu sprijinul SDM în martie 2020 și își propune să accelereze cât mai mult posibil stabilirea unei guvernanțe comune europene pentru serviciile de legături de date.

În anul 2021 a fost semnat memorandumul de cooperare ACDLS (ATS Common DLS Governance) prin care s-au stabilit: guvernanța, politicile și procesele cooperării între părți pentru îmbunătățirea și promovarea dezvoltării unei abordări comune, a viziunii, proiectării, achiziției, managementului și serviciilor comune DataLink.

În anul 2022, ROMATSA a întreprins toate demersurile necesare, la nivel intern, pentru a asigura participarea regiei în cadrul guvernanței ACDLS

ACDLS Common Procurement Agreement (CPA) - Obiectivul acordului de achiziție în comun pentru ACDLS este de a selecta, în urma licitației, furnizorul de servicii DataLink (DSP) ca unic furnizor pentru părțile semnatare și pentru a achiziționa servicii comune de date ATS. EUROCONTROL, în calitate de agent de achiziții, va fi mandatat să gestioneze procedura de achiziție pentru selecția DSP și semnarea contractului în numele părților semnatare.

În acest sens, în anul 2022 a fost elaborat Acordul de achiziție în comun pentru ACDLS și au fost aduse modificări la anexele memorandumului ACDLS, semnat și de către ROMATSA în anul 2021.

Acestea vor fi aprobate la nivel de Top Management Body (TMB) la începutul lunii ianuarie 2023.

Conformarea cu cerințele Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2017/373

Procesul de conformare cu mijloacele, procedurile și celelalte aranjamente stabilite și/sau utilizate și descrise prin Expozeul scris de prezentare a organizației se realizează în conformitate cu prevederile Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2017/373 de stabilire a unor cerințe comune pentru

furnizorii de management al traficului aerian/servicii de navigație aeriană și de alte funcții ale rețelei de management al traficului aerian și pentru supravegherea acestora.

În anul 2022, ROMATSA a întreprins acțiuni specifice privind conformarea cu prevederile Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2017/373 și implicit, de derulare a procesului de actualizare a Expozeului ROMATSA pentru documentarea certificării ca furnizor de ATM/ANS, în vederea respectării termenului de 27 ianuarie 2022, prevăzut de Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2020/469 modificat prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2020/1177.

Totodată, în cadrul vizitei de standardizare ATM/ANS, efectuată de EASA în luna iulie 2022 la AACR, ROMATSA a fost selectată în grupul eșantion de întreprinderi aflate sub supravegherea AACR ca autoritate competentă, cu scopul exclusiv de evaluare a eficacității AACR în ceea ce privește supravegherea ROMATSA în ceea ce privește certificarea și supravegherea continuă a acesteia. Prin urmare în cadrul acestei vizite, ROMATSA a oferit echipei de inspecție vizitatoare o mai bună înțelegere a regiei (structură, tipul de servicii de navigație furnizate, particularități etc.) înainte de efectuarea vizitei la fața locului.

Totodată, ca urmare a procesului de actualizare a documentației de certificare ROMATSA, la data de 11 iulie 2022, AACR a eliberat ediția a 2-a a Certificatului de furnizor de servicii nr. CN 01, acesta intrând în vigoare la data de 20 iulie 2022.

Reformarea cadrului de reglementare SES (SES2+)

Reformarea cadrului de reglementare SES constă într-o propunere modificată privind punerea în aplicare a SES și în modificarea Regulamentului EASA. Astfel, Comisia Europeană a propus, la finalul anului 2020, fuzionarea regulamentelor SES existente într-un singur regulament și eliminarea suprapunerilor cu regulamentul de bază al EASA.

În acest sens, pe întregul parcurs al anului 2022, ROMATSA și-a continuat activitățile de consultare internă în vederea facilitării conturării și exprimării unor poziții coordonate ale României în procesul european de negociere a pachetului legislativ în cadrul grupului de lucru SES2+ constituit la nivel național la inițiativa MTI/DTA. Principalele intervenții ale ROMATSA au fost elaborarea observațiilor și a propunerilor de amendamente la textul de compromis SES2+, precum și a propunerilor de elemente de mandat în vederea susținerii acestora în cadrul Grupului AVIA al Consiliului Uniunii Europene și în cadrul Consiliului TTE de către atașatul pentru transport din

cadrul Reprezentanței Permanente a României pe lângă Uniunea Europeană.

Obiective pentru anul 2023

În ceea ce privește modificarea cadrului de reglementare a cerului unic european, ROMATSA își propune să reacționeze pragmatic și la timp cu privire la acele propuneri care pot avea impact asupra regiei.

Accesarea fondurilor europene poate fi unul dintre instrumentele care permit consolidarea poziției ROMATSA pe plan regional și european și o pârghie eficientă pentru dezvoltarea de noi oportunități. Astfel, pe fondul participării ca membru fondator al SESAR 3 JU și al SDIP, ROMATSA își propune ca în anul 2023 să continue și să intensifice eforturile pentru asigurarea participării la proiectele europene aferente fazelor de cercetare și industrializare precum și ale celor de dezvoltare și punere în practică ale SESAR.

În ceea ce privește conformarea continuă cu cerințele comune pentru furnizarea de servicii de navigație aeriană, ROMATSA are ca obiectiv conformarea continuă cu cerințele specifice și cu cerințele comune prevăzute în Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2017/373.

Dezvoltare sisteme

În anul 2022, pe linia dezvoltării de sisteme, au fost realizate următoarele activități:

- Activități legate de implementarea proiectelor ATM 2015+ (INDRA) și AviBit
 - analiza specificațiilor Indra și participarea la testarea update-urilor Sistemului ATM 2015+: Patch 2 Post-SAT, Patch Post-ODATE Ph2, Patch 2 Post-ODATE Ph2, Patch WB1 (warranty build), Patch 1 WB1;
 - trecerea la ADEXP, activarea rutei în mesajele OLDI și activarea mesajelor de transfer cu UkSATSE Lviv (testare, raportare, modificare LoA);
 - trecerea la ADEXP, activarea rutei în mesajele OLDI și activarea mesajelor de transfer cu MOLDATSA Chișinău (testare, raportare, modificare LoA, implementare în dataset operațional, monitorizare funcționare);
 - trecerea la ADEXP, activarea rutei în mesajele OLDI și extinderea setului de mesaje OLDI (inclusiv mesaje de transfer cu SMATSA Belgrad (testare, raportare, modificare LoA, implementare în dataset operațional, monitorizare funcționare);
 - participarea la testarea interoperabilității OLDI în Sistemul ATM 2015+ și Sistemul ATM al BULATSA în vederea extinderii setului de mesaje OLDI utilizate, respectiv activarea rutei;

- asigurarea configurării necesare afișării imaginii radar meteo integrate pe ecranele CWP ATM 2015+;
 - analiza reclamațiilor de nefuncționare corectă a Sistemului ATM 2015+/Indra (OLDI, data link, taxare terminal) primite fie de la partenerii externi, fie de la utilizatorii interni ai sistemului.

- Proiecte interne SDS
 - verificarea sistemului ConvCAT9 din punct de vedere al interoperabilității, pregătire dosar tehnic, obținere autorizare AACR și punerea în funcțiune a convertorului de date radar meteo în vederea transmiterii imaginii radar meteo integrate naționale în format ASTERIX Cat009 către sistemul ATM 2015+/CWP;
 - finalizarea aplicației de calcul al indicatorilor de monitorizare a performanței data link (DLStat) pe baza log-urilor traces ale serverelor DL-FEP și ale log-urilor de sistem ATM 2015+, date plan de zbor și înregistrări ale datelor de supraveghere, incluzând dezvoltare software, scripturi de colectare și transfer automat de date, configurare server și stații de lucru;
 - dezvoltarea aplicației pentru furnizarea de date plan de zbor către IGPF UNIP (Inspectoratul General al Poliției de Frontieră – Unitatea Națională de Informații privind Pasagerii), pentru decolări/aterizări în spațiul FIR București;
 - dezvoltarea aplicației RadMON de monitorizare a funcționării senzorilor de supraveghere pe bază de date furnizate din aplicația SASSC – în curs;
 - demararea dezvoltării versiunii actualizate și integrate a sistemului de înregistrare date despre traficul real dirijat și facturarea serviciilor de trafic aerian de rută și în zona terminală;
 - configurarea și asigurarea suportului tehnic pentru transferul unei stații PASACT de la COA Balotești la Câmpia Turzii și pentru realizarea unei conexiuni FMTP MIL TDS – Câmpia Turzii;
 - modificarea aplicației SRS-WIND în vederea furnizării de date suplimentare;
 - mentenanța aplicației de facturare a serviciilor de trafic aerian în zona terminală și asigurarea configurărilor necesare pentru conformarea cu AIP România, inclusiv a modulului de emiteră a fișelor de navigație;
 - coordonarea introducerii și actualizării de date de configurare tehnico-operațională a sistemelor informatice suport SNA (sistemele Leonardo, RSUR, taxare);
 - adăugarea de noi funcționalități aplicației de prelucrare a fișierelor SO6 utilizate pentru analiza traficului aerian.

- Cooperări internaționale
 - participarea la TWG (Technical Working Group), SAPSC (Strategy and Planning Standing Committee) Danube FAB;

- participarea la grupul de lucru european pentru revizia standardului OLDI și elaborarea unui ghid de implementare a standardului OLDI, vizând includerea noilor concepte operaționale (FRA, reentranță, DataLink);
 - participarea la grupul de lucru al centrelor de transmisie date facturare servicii de trafic aerian de rută (CRCO).
- Activități legate de alte proiecte ROMATSA
 - participarea, în cadrul echipei de proiect pentru „Asigurarea serviciilor suport în vederea dezvoltării și operării Aeroportului Internațional Brașov, respectiv implementarea soluției Remote Tower Brașov la CDZ Arad”, prin pregătirea sistemului SRS pentru utilizarea la pozițiile de lucru aferente Aeroportului Brașov din CDZ Arad (elaborarea proiectului tehnic, pregătirea dosarului tehnic în vederea reautorizării sistemului, participarea la elaborarea safety case);
 - pregătirea participării ROMATSA în cadrul programului SESAR 3, pregătirea proiectului SESAR 3 Network TBO Solution3 – BULATSA, ROMATSA and Leonardo participation);
 - participarea, în cadrul echipei de proiect RomAirTCM (Traffic Complexity Management) – dezvoltarea conceptului operațional, a specificațiilor funcționale și a caietului de sarcini, alegerea soluției de alimentare a acestui sistem de mesaje OLDI sau traiectorii plan zbor;
 - acordarea suportului pentru furnizarea de date necesare întocmirii hărților de zgomot la aeroporturile Târgu Mureș, Iași, Baia Mare, Satu Mare;
 - participarea în echipa ROMATSA constituită pentru achiziția unui sistem AIM – instalare/configurare sistem;
 - participarea la elaborarea LSSIP România ed. 2021;
 - participarea la monitorizarea implementării SESAR Deployment Programme.
- Activități desfășurate pe linia securității informatice
 - implementarea Sistemului de Management al Securității Informatice pentru sistemele operaționale;
 - participarea la etapele preliminare de definire și dezvoltare a unui SOC (Security Operations Center) în cadrul ROMATSA.

Obiective de investiții

În activitatea de investiții s-au desfășurat următoarele activități cu caracter permanent:

- s-au organizat și derulat activități de achiziție de servicii de proiectare, lucrări de construcții montaj și de produse din lista cheltuielilor de capital pentru anul 2022;
- s-au finalizat și urmărit contractele încheiate cu furnizorii din țară și străinătate pentru obiectivele de investiții;
- s-au asigurat membri în comisiile de evaluare pentru procedurile de achiziție aferente obiectivelor de investiții;
- s-au efectuat activități de predare de amplasamente pentru lucrările de construcții montaj și s-au inspectat obiectivele de investiții în vederea urmăririi și coordonării realizării lucrărilor conform proiectelor aprobate;
- s-au organizat și realizat recepții pentru obiectivele de investiții la finalizarea lor;
- s-au organizat și derulat activități ale Consiliului Tehnico-Economic al ROMATSA;
- s-au transmis spre avizare temele de proiectare, proiectele și documentele de achiziții aferente obiectivelor de investiții;
- s-a urmărit derularea lucrărilor conform termenelor din graficele de execuție anexă la contractele cu antreprenorul general, subantreprenori și alte contracte și s-au aplicat, când a fost cazul, prevederile clauzelor contractuale (penalități, daune și altele), în cazul nerespectării acestor termene;
- s-a urmărit implementarea planului de măsuri de îmbunătățire a activității regiei.

Realizarea Programului de Investiții

Lista cheltuielilor de capital, aprobată pe anul 2022 de către Consiliul de Administrație al R.A. ROMATSA este defalcată pe capitole, astfel:

- Capitolul A – Obiective de investiții în continuare: 48.316.691 lei
- Capitolul B – Obiective de investiții noi: 8.031.641 lei
- Capitolul C – Dotări și alte cheltuieli de investiții: 8.399.491 lei
- Capitolul D – Rambursări credite: 0 lei

În cele ce urmează, prezentăm situația realizărilor, pentru fiecare obiectiv în parte, pe capitolele componente ale programului de investiții:

Nr. crt.	Nominalizarea obiectivelor de investiții	Termen de finalizare	Realizat 2022 (%)
OBIECTIVE ÎN CONTINUARE			
1	Extindere facilitate VoIP Recording la 13 sisteme ATIS UHER (Sibiu, Cluj, Tg. Mureș, Baia Mare, Satu Mare, Oradea, Suceava, Iași, Bacău, Băneasa, Otopeni, PNA Cluj – DR București, PNA Bacău – DR București)	decembrie 2024	Nu este cazul. Fără valoare aprobată

			în anul 2022
2	Modernizare sală ACC din CDZ București (modernizare console)		
2.1	Modernizare console	decembrie 2024	Nu este cazul. Fără valoare aprobată în anul 2022
2.2	Modernizare sistem electroalimentare echipamente, rack-uri și poziții de lucru sala ACC	decembrie 2024	Nu este cazul. Fără valoare aprobată în anul 2022
3	Sistem ATM 2015+ (SW, HW) Faza 2	februarie 2022	98,93%
4	Echipping anexă clădire CDZ Constanța	decembrie 2022	71,49%
5	Radar PSR/MSSR Mode S SITORMAN (Constanța)	decembrie 2025	Nu este cazul. Fără valoare aprobată în anul 2022
6	Platforma betonată la Centrul de recepție VHF din incinta AIHCB	decembrie 2022	2,41%
7	Modernizare Sistem CA și Sistem BMS CDZ București	decembrie 2022	71,83%
8	Sistem computerizat integrat AIS	decembrie 2022	99,67%
9	Modernizare iluminat CDZ București	decembrie 2023	Nu este cazul. Fără valoare aprobată în anul 2022
10	Sistem monitorizare semnal GNSS	decembrie 2025	0,00%
11	Sistem climatizare echipamente sală tehnică și operațională APP Constanța	martie 2023	4,58%
12	Electroalimentare TWR Baia Mare	decembrie	0,00%

		2022	
13	Extindere supraveghere WAM în EST FIR București	decembrie 2023	82,75%
14	Pregătire sistem ATM pentru implementare AMAN la APP București	decembrie 2024	Nu este cazul. Fără valoare aprobată în anul 2022
15	Aplicație de analiză și estimare a încărcării și complexității traficului aerian (ROMair TCM)	iunie 2024	0,00%
16	Sistem AWOS semiautomat de observare meteorologică la 16 aeroporturi	decembrie 2023	29,15%
17	Extindere facilitate VoIP Recording la 5 sisteme NICE Inform (Constanța, Arad, DR București, Tulcea, Timișoara)	decembrie 2024	Nu este cazul. Fără valoare aprobată în anul 2022
18	Stații radio comunicații A/G VHF (ENR)	decembrie 2024	0,00%
19	Sistem de panouri fotovoltaice pentru autoconsum CDZ București	septembrie 2022	97,57%
20	SOC (Security Operations Center)	decembrie 2027	Nu este cazul. Fără valoare aprobată în anul 2022
21	Întărirea capacității operative a CC SAR – înlocuire infrastructură SAR	septembrie 2023	Nu este cazul. Fără valoare aprobată în anul 2022
22	Sistem monitorizare echipamente electrice principale CDZ București	septembrie 2022	0,00%
23	Modernizare Turn Control DSNA Timișoara	decembrie 2023	Nu este cazul. Fără valoare aprobată

			în anul 2022
24	Sistem detecție vânt de forfecare la AIHCB (LIDAR)	decembrie 2022	81,21%
25	Modernizare sală de odihnă și sală de dirijare la DSNA Oradea	mai 2022	99,68%
OBIECTIVE NOI			
1	Sistem computerizat pentru Air Space Management & Air Space Design	decembrie 2024	Nu este cazul. Fără valoare aprobată în anul 2022
2	Modernizare ILS/DME Iași RWY 14	decembrie 2023	0,00%
3	Modernizare DVOR/DME Tulcea	decembrie 2024	Nu este cazul. Fără valoare aprobată în anul 2022
4	Sistem climatizare birouri corpuri administrative CDZ București	decembrie 2022	21,63%
5	Schimbare centrală telefonică CDZ București	decembrie 2023	40,65%
6	Înlocuire UPS dual Administrativ 120kVA CDZ București	decembrie 2022	76,70%
7	Modernizare tablouri secundare CTO CDZ București	aprilie 2023	8,87%
8	Modernizare structură hidraulică și de automatizare centrală termică CDZ București	mai 2023	2,39%
9	Modernizare electroalimentare și climatizare TWR (Timișoara, Arad)	decembrie 2024	0,00%
10	Instalare sistem VCS la Arad și Constanța	decembrie 2024	0,00%
11	Linie radioreleula CDZ București CE Coștila	decembrie 2022	98,04%
12	Sistem D-ATIS la DSNA Cluj și la APP Bacău	decembrie 2023	0,00%
13	Modernizarea A-SMGCS LA DSNA București – Implementare Advanced Tower Mesaging	iunie 2023	99,48%
14	Sistem ARTAS la DR București	decembrie 2022	99,80%

15	Actualizare software ATIS RCR	decembrie 2022	0,00%
DOTĂRI INDEPENDENTE ȘI ALTE CHELTUIELI - STUDII			
1	Dotări independente	decembrie 2022	89,28%
2	Alte cheltuieli – studii	decembrie 2022	68,69%

Diferențe înregistrate în raport cu obiectivele

Diferențele dintre valorile aprobate și valorile realizate sunt cauzate, în mare măsură, de următorii factori:

- complexitatea tehnică și operațională a echipamentelor/sistemelor conduce la derularea pentru perioade mari de timp (6-12 luni) a procedurilor de licitație deschisă, cu efecte asupra realizării valorilor aprobate;
- contracte aflate în derulare la care, din motive tehnice și operaționale, a survenit decalarea termenelor de realizare a unor etape contractuale;
- semnarea unor contracte, în urma desfășurării procedurilor de achiziție, la valori mai mici decât cele estimate în planul de investiții;
- semnarea unor contracte în ultimul trimestru al anului în curs cu realizare în anul următor;
- anularea și repetarea unor proceduri de achiziție din cauza neparticipării potențialilor furnizori;
- anularea și repetarea unor proceduri de achiziție din cauza prezentării unor oferte având valori mai mari decât bugetele aprobate;
- emiterea, cu dificultate, a avizelor pentru obiectivele de investiții care necesită obținerea acestora înainte de declanșarea lucrărilor.

SIGURANȚA, CALITATEA, MEDIUL ȘI SECURITATEA AERONAUTICĂ

Obiectivul principal pentru anul 2022 al activităților în domeniul siguranță și calitate a constat în îmbunătățirea și consolidarea Sistemului de Management al Siguranței, Sistemului de Management al Calității, Sistemului de Management de Mediu, precum și a Sistemului de Management al Securității Aeronautice și Informatice în vederea menținerii certificatului de furnizor servicii ATM/ANS – asigurarea conformării continue cu prevederile Regulamentului (UE) nr. 373/2017, standardul ISO 9001:2015, standardul ISO 14001:2015 și a standardului ISO 28000:2007.

Activități în domeniul managementului siguranței

Principalele activități desfășurate în cursul anului 2022 în domeniul managementul siguranței au fost:

- îmbunătățirea Sistemului de Management al Siguranței în conformitate cu recomandările AACR, EASA și ICAO în vederea creșterii nivelului de siguranță a serviciilor ATM/ANS furnizate de către ROMATSA;
- auditarea internă de siguranță a subunităților regiei (au fost efectuate toate cele 17 misiuni de audit intern de siguranță, planificate pentru anul 2022);
- acordarea suportului de specialitate în cadrul vizitelor de audit/inspecție/on site/on the desk ale AACR și EASA din cadrul procesului de monitorizare a conformării continue a agentului aeronautic R.A. ROMATSA, certificat ca furnizor de servicii ATM/ANS;
- analiza rapoartelor de audit, respectiv inspecție, elaborate de către AACR/EASA, stabilirea măsurilor de remediere a deficiențelor constatate prin elaborarea planurilor de măsuri la nivelul ROMATSA, urmărirea implementării măsurilor stabilite, colectarea dovezilor/evidențelor privind implementarea planurilor;
- analiza rapoartelor de evaluare de siguranță sau de evaluare în sprijinul siguranței asociate implementării unor schimbări ale sistemului funcțional ATM/ANS ROMATSA existent;
- colectarea informațiilor referitoare la evenimentele de siguranță raportate, investigarea lor și urmărirea stadiului de implementare a recomandărilor de siguranță (măsurile corective și preventive necesare);
- utilizarea metodologiei RAT la evaluarea severității pentru evenimentele de tipul: încălcare eşalonare minimă, incursiune pe pistă și specifice ATM – degradarea sau pierderea totală a serviciilor sau funcțiilor;
- utilizarea la nivelul regiei aplicației eTOKAI pentru raportarea electronică a evenimentelor de aviație civilă;
- instruirea internă în domeniul de siguranță, asigurată de către specialiști pentru personalul din structura de siguranță și alte compartimente ROMATSA (instruire internă);
- monitorizarea indicatorilor de performanță în domeniul siguranță, în conformitate cu cerințele din Planul de Performanță pentru cea de-a treia perioadă de referință, RP3;

- urmărirea implementării prevederilor „Manualului de Management al Siguranței”, edițiile în vigoare/2022 și amendarea acestuia ca urmare a procesului intern de monitorizare și supraveghere a siguranței în acord cu conformarea la cerințele Regulamentului (UE) nr. 373/2017.

Pe tot parcursul anului 2022 s-a acordat o atenție deosebită funcționării sistemului de raportare a evenimentelor de siguranță și conținutului informațional vehiculat cu acest sistem.

În acest sistem se precizează că monitorizarea siguranței a avut ca rezultat înregistrarea a 1548 evenimente de aviație civilă. Se poate aprecia faptul că raportarea evenimentelor de aviație civilă a fost, în continuare, la nivel ridicat.

Investigarea evenimentelor de siguranță este o „investigare de specialitate” și se execută exclusiv în scopul menținerii și îmbunătățirii siguranței navigației aeriene. Cercetarea și identificarea cauzelor unui eveniment de siguranță nu au ca scop blamarea sau sancționarea participanților la furnizarea serviciilor ATM/ANS implicate.

ROMATSA, prin structura de siguranță, promovează consecvent cultura de siguranță care are la bază competența, raportarea evenimentelor de siguranță, dreapta judecată (Just Culture), flexibilitatea și valorificarea experienței.

Analizarea acestor evenimente, extragerea informațiilor utile necesare în vederea stabilirii recomandărilor de siguranță – RS (măsurile corective și preventive), în număr de 46 în anul 2022, au implicat un volum mare de muncă pentru experții de siguranță și investigații, în contextul unei colaborări permanente cu personalul din cadrul Departamentului Operațional, Departamentul Tehnic și din subunitățile ROMATSA. Stadiul implementării măsurilor corective și preventive propuse și înregistrate în rapoartele de închidere a investigării evenimentelor de siguranță a fost urmărit, în mod consecvent, atât dedicat cât și în cadrul vizitelor de audit intern de siguranță desfășurate în subunitățile și compartimentele Administrației Centrale ROMATSA.

Obiectivul de siguranță ROMATSA este asigurarea unui nivel de siguranță astfel încât numărul de accidente și incidente grave, cu contribuția serviciilor furnizate de către ROMATSA, să nu crească iar atunci când este posibil, să scadă.

În anul 2022 nu au fost înregistrate accidente sau incidente grave cu contribuția ROMATSA, astfel nivelul de siguranță realizat în perioada analizată este mai bun decât nivelul de siguranță minim acceptabil (NSmA).

Prin contribuția și efortul conjugat al personalului DSC, al personalului din structurile ROMATSA cu atribuții în domeniile de siguranță, calitate, mediu și

securitate (coordonatorii locali în domeniu), precum și al tuturor salariaților ROMATSA, s-a reușit în anul 2022 realizarea obiectivelor propuse:

- menținerea certificatului de furnizor servicii ATM/ANS prin finalizarea la timp și în bune condiții a procesului de verificare a conformării organizației cu cerințele aplicabile din Regulamentul (UE) nr. 373/2017;
- menținerea certificatelor Sistemelor de Management al Calității și Mediului conform cu cerințele ISO 9001:2015 și ISO 14001:2015 și menținerea standardelor de securitate aeronautică informatică, conform cerințelor Programului Național de Securitate Aeronautică = PNSA și Regulamentului (UE) nr. 373/2017.

Domeniile calitate și mediu

Obiectivul principal pentru anul 2022 l-a constituit îmbunătățirea și consolidarea Sistemului de Management al Siguranței și Sistemului de Management al Calității și de Mediu pentru a asigura menținerea valabilității certificatelor care atestă conformarea la cerințele Regulamentului (UE) nr. 373/2017, standardelor ISO 9001:2015 și ISO 14001:2015.

Obiectivele specifice pe domenii de activități au fost subordonate îmbunătățirii continue a Sistemelor de Management al Siguranței, al Calității și de Mediu, implementării în ROMATSA a Sistemului de Management al Securității (aeronautice și informative) și funcționării corespunzătoare Danube FAB.

Principalele activități desfășurate în cursul anului 2022 în domeniul „managementul calității și de mediu”, au fost:

- auditarea internă de calitate și de mediu a Administrației Centrale și a subunităților regiei (au fost efectuate 17 audituri interne de calitate și mediu, planificate pentru anul 2021);
- elaborarea rapoartelor și a planurilor de măsuri în urma auditurilor interne de calitate și mediu, precum și urmărirea stadiului de implementare a măsurilor stabilite;
- verificarea, în cadrul auditurilor interne de calitate, a modului de gestionare a riscurilor pe activități în cadrul R.A. ROMATSA;
- monitorizarea indicatorilor de performanță în domeniul calității;
- monitorizarea indicatorilor de performanță în domeniul mediului, în conformitate cu cerințele din „Planul Național de Performanță”;
- diseminarea, de către specialiștii de siguranță și calitate, în cadrul întregii structuri SMS și SMC/SMM ROMATSA pe parcursul activităților de audit intern de siguranță, calitate, mediu, precum și a celor legate de menținerea certificatelor ROMATSA conform Regulamentului (UE) nr. 373/2017, ISO 9001:2015 și ISO 14001:2015, a informațiilor și

recomandărilor conținute în rapoartele de audit și supraveghere AACR, Bureau Veritas și în rapoartele de audit intern de siguranță, calitate și mediu;

- monitorizarea și evaluarea, pe parcursul auditului intern de calitate și mediu, a gradului de maturitate și a punctelor slabe ale Sistemului de Management al Calității și Sistemului de Management de Mediu din cadrul regiei, ca suport pentru management în procesul de îmbunătățire continuă;
- monitorizarea satisfacției clienților interni (salariați) și externi, realizată prin colectarea, centralizarea și prelucrarea datelor din chestionarele specifice;
- realizarea Analizei Efectuate de Management, la cel mai înalt nivel, a Sistemului de Management al Calității și de Mediu în vederea îmbunătățirii acestor sisteme;
- instruirea Coordonatorilor Locali de Calitate și Mediu în vederea pregătirii auditului de supraveghere al Bureau Veritas;
- participarea la desfășurarea auditului de supraveghere de către firma Bureau Veritas, în vederea reconfirmării pentru ROMATSA a certificatelor ISO 9001:2015 (domeniul calitate – inclusiv pentru formarea personalului de specialitate pentru domeniul serviciilor de navigație aeriană) și ISO 14001:2015 (domeniul mediu) în Administrația Centrală și în următoarele subunități ale regiei: DR București, DSNA Constanța, DSNA Tulcea și DSNA Craiova;
- menționarea certificărilor SMC și SMM ROMATSA conform Standardelor ISO 9001:2015 și ISO 14001:2015, în urma auditului extern de supraveghere al Bureau Veritas;
- participarea specialiștilor calitate și mediu la proiectele de mediu ce au drept obiectiv reducerea emisiilor de gaze cu efect de seră, îmbunătățirea calității aerului în zonele aeroportuare și reducerea zgomotului;
- asigurarea reprezentării ROMATSA pe domeniile calitate și mediu în grupurile de lucru EUROCONTROL, CANSO și Danube FAB.

Nivelul calității serviciilor furnizate

Nivelul calității serviciilor furnizate este atestat și de menținerea certificării Sistemului de Management al Calității ROMATSA în urma auditului de supraveghere realizat de către firma Bureau Veritas.

De remarcat este faptul că, în cadrul auditului de supraveghere, nu au fost identificate neconformități și observații. Sistemul de Management al Calității R.A. ROMATSA a fost apreciat ca fiind matur, conform Standardului ISO 9001:2015, care s-a îmbunătățit în mod continuu, corelat cu cerințele de siguranță impuse de regulamentele operaționale aplicabile. Sistemul de Management de Mediu al R.A. ROMATSA este matur, fiind documentat în mod corespunzător, îndeplinind toate cerințele Standardului ISO 14001:2015, asigurându-se astfel premisele unei bune performanțe de mediu.

Echipa de audit a constatat o bună cunoaștere a Sistemului de Management al Calității, respectiv a Sistemului de Management de Mediu de către personalul implicat și implicit un nivel de implementare adecvat etapei actuale. De asemenea, a fost apreciat efortul continuu de menținere a unui nivel ridicat de performanță operațională și de actualizare a documentației și a procedurilor, în concordanță cu modificările standardelor de referință și a regulamentelor aplicabile. Procesul de îmbunătățire continuă a Sistemului de Management Integrat Calitate și Mediu a fost observat de echipa de audit pe durata întregului audit, ca dovadă a implementării măsurilor decise în cadrul Analizelor Efectuate de management ale conducerii R.A. ROMATSA, ca rezultate ale implementării planurilor de acțiuni care vizează reducerea riscurilor și implementarea oportunităților identificate (în procesul de gestionare a riscurilor). În plus, față de cele de mai sus, s-a considerat că operarea a trei sisteme de management – Calitate/Mediu, Siguranță și Securitate Aeronautică și Informatică, cu mecanisme eficiente de identificare a neconformităților, tratare și urmărire corespunzătoare a acestora, constituie instrumente evidente de îmbunătățire.

Calitatea serviciilor oferite la acest moment de regie confirmă faptul că efectuarea constantă și continuă a procesului riguros de audit intern de siguranță, calitate și mediu, reprezintă un mecanism necesar și util pentru menținerea unui nivel ridicat al calității serviciilor.

Nivelul calității serviciilor este monitorizat anual prin „indicatori pentru calitatea serviciilor” și anume:

- fluidizarea traficului;
- capacitatea per FIR;
- satisfacția clienților;
- disponibilitatea echipamentelor PNA;
- indice de disponibilitate la timp a datelor meteorologice.

Acești indicatori au fost realizați în anul 2022 la nivelul întregii ROMATSA, analiza acestora realizându-se în cadrul Analizei Efectuate de Management.

Indicatori de performanță

Indicatorii de performanță în domeniul calității serviciilor

OBIECTIVE		INDICATORI	ȚINTE (valori anuale maxim acceptabile)	STADIUL DE REALIZARE 2022	
Creșterea nivelului calității serviciilor de trafic aerian	Fluidizarea traficului	Minute întârziere pe rută cauzate de probleme de personal neplanificate – cod S	max. 0,05 min/zbor	0	Realizat
	Capacitatea pe FIR	Număr de aeronave/oră/FIR	183	101	Realizat (no capacity gap)
	Satisfacția	Număr de reclamații	max. 6	4	Realizat

	clientilor	cu relevanță în ATM			
Disponibilitatea echipamentelor (indicator din fișa de proces)	PNA	Nr. de ore de funcționare/nr. total de ore declarat (%)	min. 95%	95,22%	Realizat
Indice de disponibilitate la timp a datelor meteorologice (indicator din fișa de proces)		Nr. de mesaje emise și recepționate/nr. total de mesaje ce trebuiau emise (%)	min. 90%	97,00%	Realizat

Obiectivele de calitate ROMATSA pentru anul 2022 au fost îndeplinite.

Prin contribuția și efortul conjugat al experților siguranță și calitate, al personalului din structurile ROMATSA cu atribuții în domeniile siguranță, calitate, mediu (coordonatorii locali în domeniu), precum și al tuturor salariaților ROMATSA, s-a reușit în anul 2022 realizarea obiectivelor propuse:

- menținerea certificării R.A. ROMATSA ca furnizor de servicii de navigație aeriană/funcții de management al fluxurilor de trafic aerian (ATFM) și management al spațiului aerian (ASM) în urma procesului de verificare al AACR a conformării organizației cu cerințele aplicabile din Regulamentul (UE) nr. 373/2017;
- menținerea certificărilor Sistemelor de Management al Calității și Mediului conform cu cerințele ISO 9001:2015 și ISO 14001:2015.

Domeniul securitate aeronautică și informatică

Securitatea aeronautică

În domeniul securității aeronautice, au fost întreprinse o serie de activități pentru menținerea unui nivel acceptabil de securitate aeronautică conform cerințelor „Programului Național de Securitate Aeronautică” și Regulamentului de punere în aplicare (CE) nr. 373/2017 de stabilire a unor cerințe comune pentru furnizorii de management al traficului aerian/servicii de navigație aeriană și de alte funcții ale rețelei de management al traficului aerian și pentru supravegherea acestora, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 482/2008, a Regulamentelor de punere în aplicare (UE) nr. 1034/2011, (UE) nr. 1035/2011 și (UE) 2016/1377, precum și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 677/2011, după cum urmează:

- urmărirea stadiului de implementare a planurilor de măsuri rezultate în urma auditurilor/inspecțiilor interne de securitate aeronautică și informatică din anul 2021;
- elaborarea și transmiterea către Autoritatea Aeronautică Civilă Română (AACR) – Direcția Securitate Aeronautică și Ciberbetică, la termen (30 ianuarie 2022), Raportul Anual privind activitățile

desfășurate în domeniul securității aeronautice și informației în cursul anului 2021;

- elaborarea Raportului Anual de Audituri pentru anul 2021, secțiunea de securitate aeronautică și cibernetică;
- elaborarea Raportului de Activitate pentru anul 2021 în domeniul securității aeronautice și cibernetică;
- elaborarea Planului de activități pentru anul 2022 în domeniul securității aeronautice și cibernetică;
- pregătirea dosarelor și finalizarea procesului de recrutare a persoanelor ce urmează a fi desemnate ca Responsabili Locali de Securitate Aeronautică pentru unele subunități R.A. ROMATSA;
- efectuarea instruirilor de securitate aeronautică pentru personalul R.A. ROMATSA cu atribuții în domeniul securității aeronautice (RLSA/Operatori dispecerat de securitate);
- efectuarea demersurilor necesare în vederea participării salariaților ROMATSA la cursul de pregătire în domeniul AVSEC, după cum urmează: Securitate Aeronautică Bază, Instructor AVSEC, Manager Securitate – Pregătire Recurentă, Manager de Securitate, Persoane care primesc telefonic amenințare cu bombă, Evaluatori amenințare cu bombă;
- elaborarea și transmiterea de „Notificări de Securitate Aeronautică” către subunitățile ROMATSA;
- procesarea solicitărilor de acces în CDZ București;
- efectuarea verificărilor „background” în cazul solicitărilor pentru permise de acces controlat;
- procesarea dosarelor salariaților societăților comerciale care, în temeiul unor contracte comerciale, prestează servicii pentru ROMATSA;
- amendarea și transmiterea către subunitățile regiei a procedurii de securitate aeronautică privind „Controlul calității în domeniul securității aeronautice”, ed. 4.0/16.05.2022;
- amendarea și transmiterea către subunitățile R.A. ROMATSA a „Programului de pregătire în domeniul securității aeronautice”, ed. 5.0/16.05.2022;
- elaborarea și transmiterea „Planurilor de inspecție/audit de securitate aeronautică și informatică” la subunitățile DSNA Oradea, DSNA Arad, DSNA Craiova, DSNA București, DSNA Constanța;
- participarea la întâlnirea anuală a responsabililor de securitate organizată, în luna octombrie 2022, de către Asociația Aeroporturilor din România (AAR) în coordonare cu AACR;
- pregătirea dosarelor pentru Școala Superioară de Aviație Civilă (SSAvC) în vederea efectuării instruirilor specifice pentru personalul regiei din cadrul administrației centrale și subunități, cu atribuții în domeniul securității aeronautice (Securitate Aeronautică Bază, Instructor AVSEC, Manager Securitate – Pregătire Recurentă, Manager de Securitate, Persoane care primesc telefonic amenințare cu bombă, Evaluatori amenințare cu bombă);

- efectuarea de inspecții-audituri de securitate aeronautică și informatică la subunitățile R.A. ROMATSA – DSNA Oradea, DSNAR Arad, DSNA Craiova, DSNA București, DSNAR Constanța;
- pregătirea și participarea la auditul de securitate aeronautică și informatică efectuat de către autoritatea competentă în domeniul securității aeronautice – AACR, la R.A. ROMATSA, în luna iunie 2022;
- elaborarea și aprobarea rapoartelor de inspecție/audit la subunitățile R.A. ROMATSA - DSNA Oradea, DSNAR Arad, DSNA Craiova, DSNA București, DSNAR Constanța.

Securitatea informației

În domeniul securității informației au fost întreprinse o serie de activități pentru menținerea unui standard acceptabil de securitate informatică conform cerințelor „Programului Național de Securitate Aeronautică” și Regulamentului de punere în aplicare (CE) nr. 373/2017, după cum urmează:

- elaborarea și transmiterea cerințelor de securitate cibernetică pentru sistemul meteo – AWOS (MET);
- participarea la certificarea și validarea documentelor în domeniul securității cibernetice transmise de către IDS Air Nav (proiect AIS);
- transmiterea propunerilor de actualizare a „Danube FAB Annual Plan” – secțiunea de securitate cibernetică;
- efectuarea demersurilor și participarea la exercițiul Cydex 2022, organizat de Centrul Cyberrint al Serviciului Român de Informații;
- analiza și distribuirea alertelor de securitate cibernetică transmise de către EATM – CERT (EUROCONTROL);
- amendarea „Manualului de Management al Securității Informației (MMSI) ed. 2.0/17.04.2022;
- întocmirea documentului „Listă cu sistemele operaționale care au impact în siguranța aviației civile”, parte a MMSI – Anexa 3;
- elaborarea răspunsurilor către Ministerul Transporturilor și Infrastructurii și Directoratul Național de Securitate Cibernetică (DNSC) și transmiterea informațiilor solicitate;
- elaborarea și transmiterea adreselor de răspuns către Ministrul Secretar de Stat (MTI)/Directorul de Securitate Cibernetică (DNSC), cu privire la solicitarea de înscriere a R.A. ROMATSA în registrul de servicii esențiale – ROSE;
- transmiterea adresei către AACR și punctului de vedere către CANSO Cyber TF, cu privire la poziția IATA de amânare a propunerii de regulament EASA în domeniul securității cibernetice;
- elaborarea și transmiterea punctului de vedere al ROMATSA către ESCP (European Strategic Coordination Platform)/EASA cu privire la anumite cerințe de tip AMC/GM din propunerea de regulament EASA în domeniul securității cibernetice;

- o analiza și transmiterea punctului de vedere către CANSO – Cyber Security Task Force cu privire la documentul AMC/GM Part IS (noul Regulament (UE) în domeniul securității cibernetice din aviația civilă);
- o participarea la activitățile grupului de lucru IRIS IOC Deployment;
- o completarea și verificarea documentației de achiziție a sistemului ROMairTCM cu cerințe de securitate a informației;
- o organizarea unor întâlniri, la sediul R.A. ROMATSA, cu Orange România, BRD, Jones Group – IBM, Dynatrace pentru discuții exploratorii în vederea clarificării etapelor necesare pentru implementarea unui Security Operations Center în cadrul regiei;
- o elaborarea și transmiterea adresei de răspuns la solicitarea Cyberprint (SRI) privind participarea R.A. ROMATSA la proiectul „Asigurarea protecției cibernetice atât pentru infrastructurile TIC publice, cât și pentru cele private cu valențe critice pentru securitatea națională”;
- o participarea la activitățile de securitate cibernetică propuse de către IDS Air Nav pentru implementarea noului sistem AIS ROMATSA;
- o actualizarea Expozeului ROMATSA în domeniul securității cibernetice;
- o Actualizarea „Programului Strategic Danube FAB” – secțiunea de securitate cibernetică;
- o Elaborarea, în comun cu partea bulgară, a documentului „Danube FAB Information Security Policy”, ed. 2.0.

Domeniul cheie de performanță privind mediul

În cadrul domeniului cheie privind mediul conform Planului de Performanță, indicatorul cheie de performanță – KEA – eficiența medie a zborului de rută pe orizontală corespunzătoare traiectoriei efective se monitorizează la nivel european de către PRU EUROCONTROL.

România	Țintă 2022	Țintă 2022 Nivel UE	Realizat
KEA	2,05%	2,40%	3,37%

Indicatorul de performanță privind mediul (KEA) a înregistrat în anul 2022 o deviație față de ținta propusă cu 1,32%. Principala cauză care a condus la depășirea valorii țintă a constituit-o declanșarea, în luna februarie 2022, a războiului din Ucraina. Chiar dacă cele mai multe zboruri din zona EUROCONTROL nu au fost afectate de închiderile spațiilor aeriene ca urmare a declanșării războiului din Ucraina, totuși, acestea au avut un impact important, în termeni de eficiență orizontală a zborurilor, în statele adiacente zonei de conflict, inclusiv în România.

Distanța parcursă este, de asemenea, rezultatul preferinței operatorilor aerieni de a traversa zone sigure și stabile divedere geopolitic și din perspectiva fiecărei companii și a procedurilor de planificare, chiar dacă acest lucru înseamnă să zboare pe traiectorii mai lungi decât cele optime din perspectiva mediului.

Pentru reducerea impactului asupra mediului, România a continuat implementarea Free Route Airspace. Astfel, pe 7 noiembrie 2019, au fost extinse operațiunile FRA în regim H24 la nivelul inițiativei SEE Fra între România, Bulgaria și Ungaria. Începând cu 28 ianuarie 2021, spațiul SEE FRA a fost extins prin includerea Slovaciei și din 24 februarie 2022 a fost implementată a doua extindere a spațiului SEE FRA, prin includerea Republicii Moldova. Astfel, SEE FRA devine unul dintre cele mai mari blocuri de spațiu aerian din Europa în care sunt implementate operațiunile pe rute libere transfrontaliere.

Pe lângă extinderea SEE FRA au fost implementate și *operațiuni transfrontaliere între SEE FRA și BALTIC FRA*, ceea ce face ca spațiul aerian care se întinde de la Marea Neagră la Marea Baltică să fie deschis pentru operațiuni pe rute libere.

Noile reguli de planificare a zborurilor optimizează traiectoriile zborurilor, nu numai prin utilizarea celor mai scurte conexiuni ci și prin permiterea celor mai eficiente rutări atunci când impactul asupra zborurilor este inevitabil, de exemplu, pentru evitarea vremii nefavorabile.

În concluzie, ROMATSA a luat toate măsurile care sunt în aria sa de responsabilitate pentru acest domeniu de performanță, iar deviația indicatorului față de țintă nu este cauzată de furnizarea serviciilor de navigație aeriană, ci unor factori exogeni.

Având în vedere că ROMATSA are un Sistem de Management de Mediu (SMM) implementat și certificat conform standardului ISO 14001:2015, față de indicatorul descris mai sus (KEA), în cadrul SMM se mai urmăresc în plus 17 indicatori care contribuie direct sau indirect la calculul Amprentei de Carbon generată din activitățile curente ale ROMATSA. Din calculul estimativ al amprente de carbon din ultimii ani, s-a observat o tendință de scădere a acesteia, ceea ce a condus la scăderea emisiilor de CO₂ generate din activitățile ROMATSA, demonstrând astfel creșterea Performanței de Mediu.

Procesul de consultare formală a utilizatorilor spațiului aerian

Experții calitate și mediu, conform procedurilor interne, conduc, coordonează și analizează activitatea de monitorizare a nivelului de satisfacție a Clienților Externi ai R.A. ROMATSA din punct de vedere al calității serviciilor furnizate de regie.

Monitorizarea nivelului de satisfacție și consultarea privind serviciile ANS și ATFM furnizate se desfășoară anual, utilizând cel puțin una dintre metodele următoare:

- întâlniri de lucru cu clienții externi ai ROMATSA (companii aviatice, piloți de aeronave, aeroporturi, organisme internaționale);
- completarea chestionarelor de monitorizare a nivelului de satisfacție de către clienții externi;
- alte metode (interviuri, evenimente, etc.), ori de câte ori se consideră necesar ;
- consultări bilaterale anuale cu IATA pe probleme privind tarifele;
- consultări multilaterale cu EUROCONTROL, IATA, IACA, ERA, ELFAA, IAOPA pe probleme privind tarifele;

- consultări privind Danube FAB.

Datele rezultate în urma activității de monitorizare a gradului de satisfacție a clienților externi sunt colectate și centralizate după cum urmează:

La nivelul R.A. ROMATSA – Administrația Centrală:

- colectarea și centralizarea datelor rezultate în urma întâlnirilor, după completarea chestionarelor se face de către specialiștii calitate și mediu;
- colectarea și centralizarea chestionarelor primite prin poștă, fax, e-mail de la companiile aeriene, se face de către registratură, Serviciul Organizare și Relații și se transmit ulterior către specialiștii ROMATSA;
- când sunt completate on-line chestionarele sunt direcționate către șeful SCM;
- colectarea și centralizarea chestionarelor din domeniul Meteorologiei Aeronautice se face la nivel de subunitate, de către șeful compartimentului meteo care întocmește un tabel centralizator al chestionarelor completate și Raportul de monitorizare. Acestea sunt transmise către specialiștii MIM din Administrația Centrală, care trimit ulterior o copie către experții calitate și mediu;
- colectarea și centralizarea chestionarelor privind furnizarea AIS de către R.A. ROMATSA din domeniul Informării Aeronautice se face de către specialiștii în domeniu care trimit o copie a acestor chestionare și Raportul de Monitorizare către experții calitate și mediu.

La nivel de subunitate:

- colectarea și centralizarea chestionarelor la nivel de subunitate se face de către Coordonatorul Local de Calitate și Mediu și de directorul de subunitate;
- colectarea și centralizarea chestionarelor din domeniul Meteorologiei Aeronautice se face de către fiecare șef de birou/stație meteo din fiecare subunitate care întocmește un tabel centralizator al chestionarelor completate, care împreună cu Raportul de monitorizare sunt transmise la specialiștii MIM și ulterior către experții calitate și mediu;
- colectarea și centralizarea chestionarelor de Satisfacție Clienți Externi se face către fiecare șef de unitate ARO/Briefing care le transmite Coordonatorului Local de Calitate și Mediu și acesta transmite o copie a chestionarelor colectate către experții calitate și mediu din Administrația Centrală.

Evaluarea gradului de satisfacție a clienților externi, conform procedurilor interne, se realizează astfel:

Pentru R.A. ROMATSA – Administrația Centrală – Evaluarea gradului de satisfacție se realizează în urma analizei chestionarelor distribuite clienților

externi la întâlniri, pe internet sau prin poștă/fax, de către experții calitate și mediu și este prezentat în cadrul Analizei Efectuate de Management.

Pentru domeniul Informării Aeronautice – Raportul de monitorizare rezultat în urma analizei chestionarelor privind furnizarea AIS de către R.A. ROMATSA, este întocmit de specialiștii AIM din cadrul Administrației Centrale și transmis anual, în copie, către experții calitate și mediu.

De asemenea, acestea sunt analizate în vederea includerii în Analiza Efectuată de Management la nivel R.A. ROMATSA – Administrația Centrală.

Pentru subunități – Evaluarea gradului de satisfacție se realizează în urma analizei chestionarelor colectate la nivelul subunității, care este prezentată în Analiza Efectuată de Management la nivel local. De asemenea, chestionarele clectate la nivel local sunt transmise în copie la experții calitate și mediu.

Pentru domeniul Meteorologie Aeronautică – Rapoartele de monitorizare rezultate în urma analizei chestionarelor distribuite la nivelul subunităților operatorilor aerieni, sunt întocmite de Șeful de birou/stație meteo și sunt transmise anual, în copie, specialiștilor MIM și, ulterior, experților calitate și mediu.

De asemenea, acestea sunt analizate în vederea includerii în Analiza Efectuată de Management la nivel R.A. ROMATSA – Administrația Centrală.

Corecțiile și/sau acțiunile corective, inclusiv propunerile de îmbunătățire rezultate în urma analizelor Rapoartelor de monitorizare cu privire la nivelul de satisfacție a Clienților externi sunt avizate de directorul siguranță și calitate și constituie elemente de intrare pentru Analiza Efectuată de Management la nivelul regiei.

În cadrul Analizei Efectuate de Management la nivelul regiei au fost analizate datele colectate cu ajutorul chestionarelor de monitorizare a satisfacției clienților externi și a rezultat următoarea concluzie:

- *Clienții externi au apreciat calitatea serviciilor furnizate de R.A. ROMATSA ca fiind foarte bună.*

Percepția clienților externi este avută în vedere ca un element important pentru îmbunătățirea serviciilor furnizate de R.A. ROMATSA. În acest sens, propunerile de îmbunătățire colectate de la clienți externi au fost analizate și, după caz, au fost stabilite măsuri pentru implementarea acestora.

PROIECTUL Danube FAB

Cadru general

Danube FAB reprezintă blocul funcțional de spațiu aerian înființat prin „Acordul între România și Republica Bulgaria privind instituirea Blocului Funcțional de Spațiu Aerian Danube FAB” (Acordul Danube FAB), semnat la Bruxelles la 12 decembrie 2011 și ratificat prin Legea nr. 192/2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 741 din 2 noiembrie 2012.

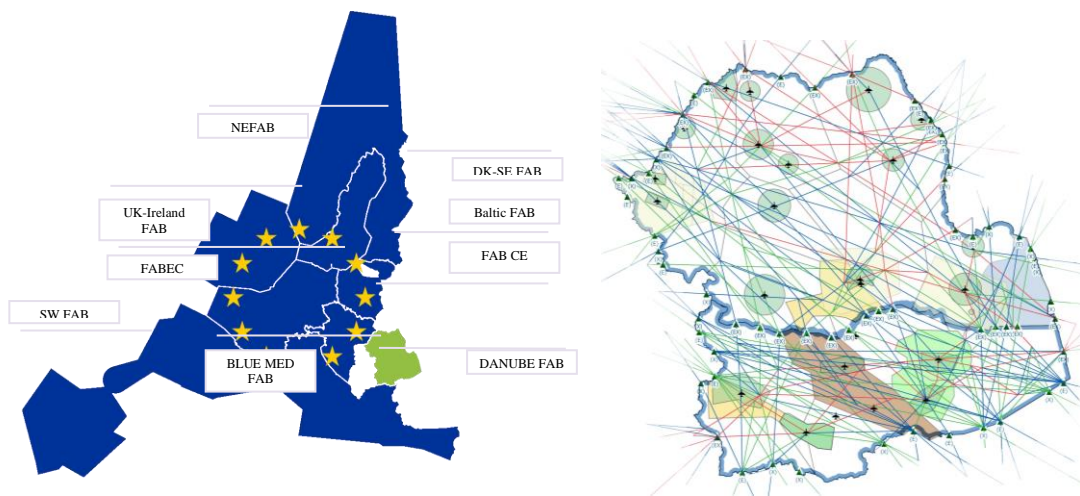

Figura 1 - Danube FAB

Subsecvent Acordului Danube FAB s-au semnat Acordul de Cooperare dintre cele două Autorități Naționale de Supervizare și Acordul de Cooperare dintre cei doi Furnizori de Servicii de Navigație Aeriană, ROMATSA și BULATSA.

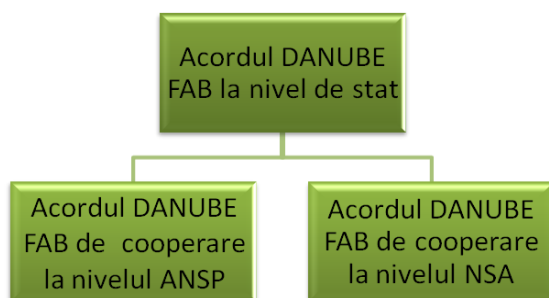

Figura 2- Structura cadrului principal de reglementare Danube FAB

Intrarea în vigoare a acestui document a condus la stabilirea organismelor care guvernează Danube FAB, astfel: Consiliul de Guvernanță (Governing Council), Comitetul autorităților naționale de supervizare (NSA Board) și Comitetul furnizorilor de servicii de navigație aeriană (ANSP Board).

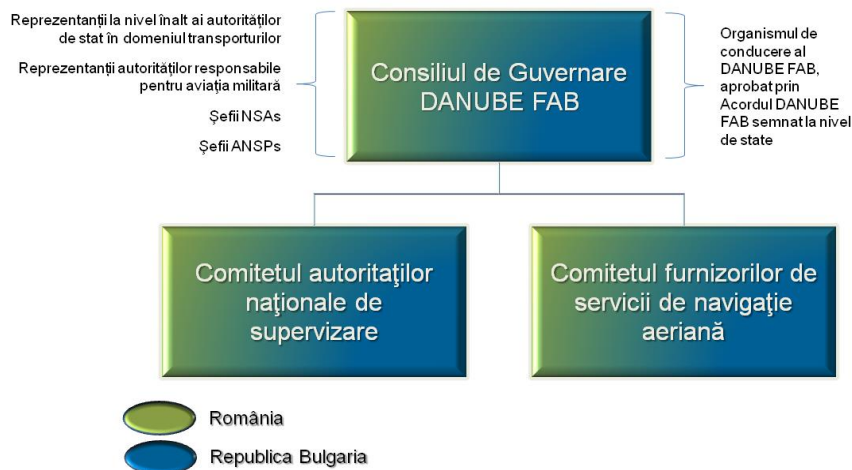

Figura 3 - Structura organizatorică DANUBE FAB

Totodată, în conformitate cu prevederile Acordului Danube FAB, pentru a-și îndeplini atribuțiile, Comitetul furnizorilor de servicii de navigație aeriană a înființat Comitetul permanent pentru strategii și planificare (SAPSC) care, la rândul său, a înființat alte două comitete permanente suport: Comitetul permanent operațional (OSC) și Comitetul permanent pentru siguranță, calitate mediu și securitate (SQSESC).

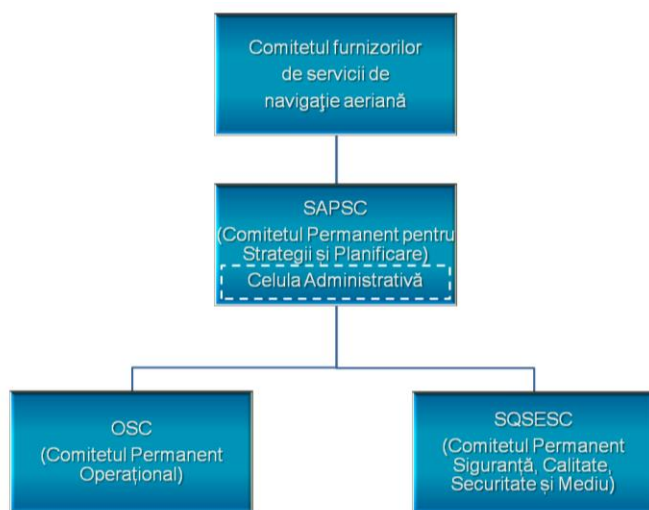

Figura 4 – Organismele suport create la nivelul ANSP Board

Mai multe informații și documente sunt disponibile pe www.danubefab.eu, inclusiv cu privire la întâlnirile și documentele menționate mai jos.

Structuri de guvernare Danube FAB

Pe parcursul anului 2022 au avut loc două întâlniri ale Consiliului de guvernare Danube FAB, în data de 14 aprilie și, respectiv, în data de 16 decembrie.

De asemenea, pe parcursul anului 2022 au avut loc două întâlniri ale Comitetului furnizorilor de servicii de navigație aeriană (ANSP Board), astfel: în data de 13 aprilie și în data de 9 decembrie.

Planificare strategică

În anul 2022 au fost definitive și adoptate documentele „Programul Strategic Danube FAB pentru perioada 2022-2026”, „Planul Anual Danube FAB pentru anul 2022” și „Raportul Anual Danube FAB pentru anul 2022”, documente realizate în conformitate cu prevederile Acordului Danube FAB.

De asemenea, au fost inițiate documentele „Programul Strategic Danube FAB pentru perioada 2023-2027” și „Planul Anual Danube FAB pentru 2023”.

Consultare cu partenerii sociali

Procesul de consultare cu partenerii sociali în cadrul Danube FAB este asigurat prin organizarea, în mod regulat, a Forumului de Consultare Socială (SCF), în conformitate cu prevederile Acordului de cooperare semnat la nivelul ROMATSA și BULATSA.

Pe parcursul anului 2022 a avut loc o întâlnire SCF, în data de 18 mai. Cu această ocazie, reprezentanților sindicatelor și ai organizațiilor profesionale le-au fost prezentate stadiul principalelor proiecte operaționale implementate sau în curs de implementare în cadrul Danube FAB, alte proiecte prioritare, precum și dezvoltările legislative la nivel european cu impact asupra furnizorilor de servicii de navigație aeriană.

Activități prioritare:

- Free Routes Airspace (FRA)

Începând cu data de 24 februarie 2022, spațiul aerian al Republicii Moldova a fost inclus în cadrul proiectului SEE FRA (South East Europe Free Route Airspace, implementat cu succes la 7 noiembrie 2019). Aceasta reprezintă a doua extindere a proiectului, făcând astfel posibile operațiuni pe rute libere transfrontaliere – free route cross border H24/7, în spațiul aerian al celor 5 state. Astfel, SEE FRA devine unul dintre cele mai mari blocuri de spațiu aerian din Europa în care sunt implementate operațiunile pe rute libere transfrontaliere.

Pe lângă extinderea SEE FRA au fost implementate și operațiuni transfrontaliere între SEE FRA și BALTIC FRA, ceea ce face ca spațiul aerian care se întinde de la Marea Neagră la Marea Baltică să fie deschis pentru operațiuni pe rute libere.

- Coordonarea InterFAB

În cadrul platformei de coordonare InterFAB, Danube FAB s-a implicat activ prin participarea la întâlniri și workshop-uri tematice. De asemenea, Danube FAB a găzduit, în perioada 15-16 septembrie 2022 la Sofia, un workshop InterFAB cu tema „Reziliența în ATM”, eveniment

organizat în colaborare FABEC și German Aviation Research Society (GARS). La eveniment au participat peste 100 de reprezentanți la nivel înalt și experți din industrie și mediul academic din Europa și America.

- Extinderea Danube FAB

În anul 2021, cei doi observatori din cadrul Danube FAB (Republica Moldova și Republica Macedonia de Nord) au fost încurajați să investigheze la nivel național oportunități de extindere a colaborării cu Danube FAB.

AUDIT INTERN

În anul 2022 au fost planificate un număr de **7 misiuni** de audit intern, dintre care, **6 de asigurare (4 regularitate, 1 sistem, 1 de performanță)** și **1 de consiliere**.

În ceea ce privește abordarea domeniilor, situația se prezintă astfel:

În cadrul celor 6 misiuni de asigurare s-au abordat domenii/funcții specifice entității (resurse umane, operațional-informare aeronautică, tehnic, sistemul de luare a deciziilor, management, implementare măsuri/recomandări formulate cu ocazia efectuării diverselor controale/auditori interne/externe).

În cadrul ROMATSA, în anul 2022, au fost realizate un număr de **6 misiuni de asigurare**. Având în vedere faptul că în cadrul unei misiuni de asigurare se pot aborda mai multe domenii, s-a constatat că în:

- **0** misiuni de asigurare s-a abordat domeniul bugetar;
- **0** misiuni de asigurare s-a abordat domeniul financiar-contabil;
- **0** misiuni de asigurare s-a abordat domeniul achizițiilor publice;
- **1** misiune de asigurare s-a abordat domeniul resurselor umane;
- **0** misiuni de asigurare s-a abordat domeniul IT;
- **0** misiuni de asigurare s-a abordat domeniul juridic;
- **0** misiuni de asigurare s-a abordat domeniul fondurilor comunitare;
- **2** misiuni de asigurare s-a abordat domeniul funcțiilor specifice entității;
- **0** misiuni de asigurare s-a abordat domeniul SCIM;
- **3** misiuni de asigurare s-au abordat alte domenii.

Concret, misiunile/acțiunile de audit intern derulate în anul 2022, au fost:

- *misiunea de audit intern cu tema „Evaluarea procesului de autoevaluare și raportare a Sistemului de Control Intern Managerial implementat la nivelul R.A. ROMATSA”*

Structura supusă consilierii a fost Comisia R.A. ROMATSA de monitorizare, coordonare și îndrumare metodologică a implementării Sistemului de Control Intern Managerial (numită în acest raport Comisie).

Perioada la care a făcut referire consilierea a vizat activitatea desfășurată de Comisie în anul 2021.

Scopul misiunii de consiliere este de a da asigurare directorului general al R.A. ROMATSA că activitatea de autoevaluare a SCIM la data de 31.12.2021 respectă cadrul normativ și obiectivele asumate de R.A. ROMATSA prin Programul de dezvoltare SCIM pentru anul 2021 sunt aduse la îndeplinire, prin acordarea de consiliere formalizată Comisiei.

Obiectivele misiunii de consiliere:

- facilitarea înțelegerii pentru cunoașterea în profunzime a modului de completare a chestionarului de autoevaluare;
 - identificarea obstacolelor întâmpinate în procesul de raportare SCIM.
- *misiunea de audit intern cu tema „Evaluarea activității de informare aeronautică derulată de R.A. ROMATSA”*

Misiunea de audit intern s-a desfășurat la nivelul Serviciului Managementului Informațiilor Aeronautice, fiind o misiune planificată atât în „Planul multianual de audit intern 2022-2024”, cât și în „Planul anual de audit intern pentru anul 2022”. Perioada supusă auditării a cuprins intervalul 2019-2021.

Scopul misiunii de regularitate este de a da asigurare directorului general al R.A. ROMATSA că activitatea de informare aeronautică respectă cadrul normativ și obiectivele asumate de R.A. ROMATSA sunt aduse la îndeplinire.

Obiectivele misiunii de audit intern:

- analiza modului de organizare a structurii funcționale responsabilă cu efectuarea activităților specifice informațiilor aeronautice;
- evaluarea modului de desfășurare a activităților în vederea atingerii obiectivelor specifice AIM;
- evaluarea subsistemului de control intern managerial.

- *misiunea de audit intern cu tema „Armonizarea și conformarea dezvoltării programelor R.A. ROMATSA cu conceptele, strategiile și planurile asumate de R.A. ROMATSA în context național și internațional cu respectarea normelor legale, a regulamentelor CE, precum și a reglementărilor aeronautice specifice serviciilor de navigație aeriană”*

Misiunea de audit intern s-a desfășurat la nivelul Serviciului Coordonare programe (n.b. – denumit în continuare SCP), fiind o misiune planificată atât în „Planul multianual de audit intern 2022-2024”, cât și în „Planul anual de audit intern pentru anul 2022”. Perioada supusă auditării a cuprins intervalul 2019-2021.

În cadrul misiunii de audit intern, o serie de documente și informații au fost solicitate/evaluate și de la alte structuri de specialitate, respectiv Serviciul Single European Sky (SES) și Serviciul Danube FAB.

Scopul misiunii de regularitate este de a da asigurare directorului general al R.A. ROMATSA că activitatea specifică derulată de SCP

privind tema misiunii, respectă cadrul normativ iar obiectivele asumate de R.A. ROMATSA sunt aduse la îndeplinire.

Obiectivele misiunii de audit intern au constat în:

- analiza modului de organizare a structurii funcționale responsabile cu efectuarea activităților specifice;
- evaluarea modului de desfășurare a activităților în vederea atingerii obiectivelor specifice SCP;
- evaluarea subsistemului de control intern managerial.

- *misiunea de audit intern cu tema „Evaluarea activităților desfășurate de către conducerea executivă. Coordonarea subunităților la nivelul R.A. ROMATSA”*

Misiunea de audit intern s-a desfășurat în baza „Planului anual de audit intern pentru anul 2022”, având drept scop asigurarea directorului general asupra eficacității actului managerial exercitat atât la nivelul Administrației Centrale, cât și în relația AC – Subunități în vederea realizării obiectivelor asumate de R.A. ROMATSA.

Obiectivele misiunii de audit intern au constat în:

- analiza modului de stabilire și realizare a atribuțiilor specifice funcțiilor de conducere (AC + Subunități);
- evaluarea eficacității actului managerial exercitat în relația AC – Subunități.

- *misiunea de audit intern cu tema „Asigurarea activităților privind certificarea medicală a personalului deținător de licență conform contractelor de prestări servicii încheiate cu organisme medicale autorizate AACR”*

Misiunea de audit intern s-a desfășurat la nivelul Serviciului Resurse Umane, fiind o misiune planificată atât în „Planul multianual de audit intern 2022-2024” cât și în „Planul anual de audit intern pentru anul 2022”, evaluarea cuprinzând și structurile/persoanele cu responsabilități referitoare la programarea și urmărirea efectuării vizitei medicale pentru licență și de la nivelul subunităților.

Perioada supusă auditării a cuprins intervalul 2019-2021.

De asemenea, în cadrul misiunii de audit intern, o serie de documente și informații au fost solicitate/evaluate și de la alte structuri de specialitate, respectiv subunitățile regiei.

Scopul misiunii este de a da asigurare directorului general că activitatea privind certificarea medicală a personalului deținător de licență respectă cadrul normativ și reglementările interne în relațiile cu prestatorii de servicii în acest domeniu, iar obiectivele asumate de R.A. ROMATSA sunt aduse la îndeplinire.

Obiectivul misiunii de audit intern a constat în:

- evaluarea modului de îndeplinire a responsabilităților referitoare la programarea și urmărirea efectuării vizitei medicale pentru licență.

- *misiunea de audit intern cu tema „Asigurarea suportului documentar privind managementul în domeniul organizațional”*

Misiunea de audit intern s-a desfășurat la nivelul Serviciului Organizare și Relații (n.b. – denumit în continuare SOR), fiind o misiune planificată atât în „Planul multianual de audit intern 2022-2024” cât și în „Planul anual de audit intern pentru anul 2022”, evaluarea cuprinzând și structurile/persoanele/subunitățile, pentru responsabilitățile/activitățile referitoare la ROF AC și ROF-uri subunități.

Perioada supusă auditării a cuprins intervalul 2019-iulie 2022.

De asemenea, pentru o imagine cuprinzătoare a domeniului auditat și a activităților respective, în cadrul misiunii de audit intern au fost evaluate o serie de documente și informații și de la subunitățile regiei.

Scopul misiunii a fost asigurarea directorului general că activitatea privind elaborarea și actualizarea Regulamentului de Organizare și Funcționare al R.A. ROMATSA respectă cadrul normativ și reglementările interne, iar obiectivele asumate de R.A. ROMATSA sunt reflectate corespunzător.

Obiectivul misiunii de audit intern a constat în:

- analiza activităților desfășurate la nivelul SOR în vederea elaborării și actualizării Regulamentului de Organizare și Funcționare al R.A. ROMATSA.

- *misiunea de audit intern cu tema „Urmărirea implementării recomandărilor și măsurilor formulate cu ocazia misiunilor de audit și control interne și externe”*

Misiunea de audit intern reprezintă încheierea unui amplu proces de monitorizare a recomandărilor/măsurilor de către auditorii interni, demarat la începutul anului.

Astfel, pentru atingerea scopului și obiectivelor propuse, pe parcursul derulării misiunii de audit intern, echipa de audit intern a desfășurat un audit de regularitate, procedând la evaluarea în profunzime a sistemelor de conducere și de control intern managerial din cadrul structurilor funcționale ale R.A. ROMATSA, auditate/controlate preponderent în perioada 2020-2022, cu scopul de a evalua stadiul/gradul/modul de implementare a recomandărilor consemnate de către auditorii interni în Rapoartele de audit intern ca urmare a misiunilor de audit intern derulate la structurile din cadrul regiei, avizate de conducerea regiei, în perioada menționată, precum și a stadiului implementării recomandărilor/măsurilor dispuse de Curtea de Conturi, ANAF, Ministerul Finanțelor, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, aflate în atenția/urmărirea managementului regiei, de a stabili dacă, în urma implementării recomandărilor formulate de auditul intern și/sau celelalte organisme de control, activitatea s-a îmbunătățit iar acestea funcționează eficient, economic și eficace, dând totodată asigurare directorului general al R.A. ROMATSA asupra caracterului adecvat a modului de aducere la îndeplinire de către structurile de specialitate responsabile din cadrul regiei, a recomandărilor/măsurilor dispuse prin

diverse acte de control/rapoarte, contribuind astfel la îndeplinirea obiectivelor specifice/generale ale regiei.

Scopul misiunii de audit intern a fost de a da asigurare directorului general că procesul de urmărire a implementării recomandărilor și măsurilor formulate cu ocazia misiunilor de audit și control interne și externe se desfășoară în termenele stabilite, iar progresele înregistrate conduc la eliminarea deficiențelor constatate.

De asemenea, s-a urmărit caracterul adecvat al modului de aducere la îndeplinire de către structurile de specialitate responsabile din cadrul regiei, a recomandărilor/măsurilor dispuse prin Rapoartele misiunilor de audit intern derulate de către auditorii interni preponderent în perioada 2020-2022, precum și a recomandărilor/măsurilor dispuse de Curtea de Conturi, ANAF, Ministerul Finanțelor, Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, Corpul de Control al Prim-Ministrului României, aflate în atenția/urmărirea managementului regiei (unele provenind chiar și din perioade anterioare anului 2020), contribuind astfel la îndeplinirea obiectivelor specifice/generale ale regiei, precum și acela de a furniza conducerii o asigurare independentă că implementarea recomandărilor formulate în rapoartele de audit intern elaborate în perioada 2020-2022 și avizate de directorul general, a condus la îmbunătățirea activităților auditate.

Obiectivele misiunii de audit intern au constat în:

- evaluarea stadiului actual al implementării recomandărilor formulate în Rapoartele de audit/control intern/extern anterioare;
- analiza progreselor înregistrate prin implementarea recomandărilor/măsurilor formulate în Rapoartele de audit/control intern/extern anterioare;
- identificarea dificultăților în implementarea recomandărilor/măsurilor și evaluarea oportunității implementării celor cu termene depășite.

În perioada raportată nu au fost realizate misiuni ad-hoc.

În cadrul misiunilor de audit intern derulate în cursul anului 2022 nu au fost constatate iregularități și nu au existat situații în care recomandările să nu fie îndeplinite de către directorul general al regiei.

Referitor la urmărirea implementării recomandărilor, această activitate se referă la recomandările formulate de către auditorii interni în cadrul misiunilor de asigurare anterioare și pentru care structura de audit intern are obligația urmăririi modului de implementare.

În acest context, în cursul anului 2022 au fost urmărite un număr de 96 recomandări (dintre care 36 recomandări aferente misiunilor desfășurate în anul 2022 și 60 recomandări parțial implementate/neimplementate aferente misiunilor desfășurate în perioada 2020-2021, monitorizate în anul 2022) cu următoarele rezultate:

- 33 recomandări implementate, din care:
 - 10 recomandări implementate în termenul stabilit;
 - 23 recomandări implementate după termenul stabilit.
- 34 recomandări parțial implementate (în curs de implementare), din care:
 - 13 recomandări pentru care termenul de implementare stabilit nu a fost depășit;
 - 21 recomandări cu termenul de implementare depășit.
- 29 recomandări neimplementate, din care:
 - 13 recomandări pentru care termenul de implementare stabilit nu a fost depășit;
 - 16 recomandări cu termenul de implementare depășit.

Domeniul	Număr de recomandări implementate		Număr de recomandări parțial implementate		Număr de recomandări neimplementate	
	în termenul stabilit	după termenul stabilit	pentru care termenul de implementare stabilit nu a fost depășit	cu termenul de implementare depășit	pentru care termenul de implementare stabilit nu a fost depășit	cu termenul de implementare depășit
Bugetar	0	0	0	0	0	0
Financiar-contabil	1	3	0	0	4	2
Achizițiilor publice	0	0	0	0	0	0
Resurse umane	2	4	6	2	0	4
Tehnologia informației	2	0	0	3	0	0
Juridic	0	2	0	1	0	2
Fonduri comunitare	0	0	0	0	0	0
Funcțiile specifice entității	2	7	7	5	6	1
SCM/SCIM	0	0	0	5	0	5
Alte domenii	3	7	0	5	3	2
TOTAL 1	10	23	13	21	13	16
TOTAL 2	33		34		29	

Realizarea misiunilor de consiliere

La nivelul Compartimentului Audit Intern din cadrul R.A. ROMATSA, în anul 2022 a fost realizată 1 (una) misiune de consiliere formalizată, obiectivele acesteia constând în:

- Facilitarea înțelegerii pentru cunoașterea în profunzime a modului de completare a chestionarului de autoevaluare;
- Identificarea obstacolelor întâmpinate în procesul de raportare SCIM.

Obiectivitatea auditorilor interni din cadrul R.A. ROMATSA

Referitor la implicarea auditorilor interni în exercitarea activităților auditabile, în cursul anului 2022, Compartimentul Audit Intern nu a fost implicat în activități pe care, ulterior, le poate audita.

Completarea declarației de independență

La nivelul Compartimentului Audit Intern – R.A. ROMATSA, pentru toate misiunile de audit intern desfășurate în anul 2022, auditorii interni și supervisorul au completat declarații de independență.

Emiterea normelor proprii

În cursul anului 2022, activitatea CAI din cadrul regiei s-a desfășurat în baza OMT nr. 1.380/03.11.2016 pentru aprobarea Normelor specifice privind exercitarea activității de audit intern în cadrul Serviciului Audit al Ministerului Transporturilor și Infrastructurii.

Emiterea procedurilor scrise specifice activității de audit intern

La nivelul Compartimentului Audit Intern s-a procedat la analiza activităților specifice derulate de auditorii interni, au fost identificate un număr total de 12 activități. Dintre acestea s-a stabilit că un număr de 12 activități sunt procedurabile, ceea ce reprezintă 100%.

Asigurarea și îmbunătățirea calității activității de audit intern

Elaborarea și actualizarea „Programului de Asigurare și Îmbunătățire a Calității (PAIC) activității de audit intern.

În conformitate cu prevederile punctului 2.3.7. din anexa nr. 1 la HG nr. 1086/2013, la nivelul structurii de audit public intern se elaborează un program de asigurare și îmbunătățire a calității (PAIC), sub toate aspectele auditului intern, care să permită un control continuu al eficacității acestuia.

Programul de asigurare și îmbunătățire a calității activității de audit intern trebuie să garanteze că activitatea de audit intern se desfășoară în conformitate cu normele, instrucțiunile și Codul privind conduita etică a auditorului intern și să contribuie la îmbunătățirea activității structurii de audit public intern.

Un PAIC ar trebui să ajute la exprimarea unor concluzii cu privire la calitatea activității de audit intern și să ducă la efectuarea unor recomandări pentru implementarea unor îmbunătățiri corespunzătoare a acestei activități. Acest program ar trebui să permită o evaluare a:

- o conformității cu baza legală în vigoare;
- o contribuției auditului intern la procesele de governanță, management al riscurilor și controlul organizației;
- o acoperirii integrale a sferei auditabile;
- o respectării legilor, reglementărilor și procedurilor aplicabile activității de audit intern;
- o riscurilor care afectează funcționarea auditului intern.

PAIC ar trebui să impună o abordare sistematică și disciplinată a procesului de autoevaluare periodică, inclusiv modalitatea de realizare a autoevaluărilor periodice pentru fiecare an intermediar între evaluările externe.

Un PIAC pe deplin funcțional exercită o monitorizare permanentă a activității de audit intern și o autoevaluare periodică a acesteia pentru a asigura conformitatea cu cadrul legal și procedural aplicabil.

Cu ajutorul acestui proces, evaluarea externă ar trebui să devină efectiv o oportunitate de a obține noi idei de la evaluator sau de la echipa de evaluare, cu privire la modalitățile de îmbunătățire a calității generale a auditului intern, a eficienței și a eficacității.

În anul 2022, a fost actualizat și aprobat de către directorul general al R.A. ROMATSA, „Programul de asigurare și îmbunătățire a calității activității de audit intern”.

Realizarea evaluării externe

Complementar PAIC, calitatea funcției de audit intern se poate îmbunătăți prin evaluările externe. Aceste evaluări sunt efectuate de regulă la fiecare cinci ani, conform cerințelor legislației naționale dar și standardelor internaționale de audit intern emise de către Institutul Auditorilor Interni (IIA). Obiectivul evaluării externe este de a evalua activitatea de audit intern din punctul de vedere al conformității cu definiția auditului intern, cu cerințele codului de etică și cu prevederile legislației naționale în domeniu.

Evaluările externe se concentrează, de asemenea, pe identificarea oportunităților de îmbunătățire a funcției de audit intern, oferind sugestii pentru a îmbunătăți eficacitatea acestei activități și promovând idei pentru a spori imaginea și credibilitatea funcției de audit intern.

Ultima evaluare a activității Compartimentului Audit Intern din cadrul R.A. ROMATSA, de către Curtea de Conturi a României a fost în anul 2020, ca urmare a derulării misiunii de follow-up derulată pentru verificarea modului de ducere la îndeplinire a recomandărilor dispuse prin Scrisoarea nr. 40554/10.06.2019. „Performanța activității specifice desfășurate de către Regia Autonomă Administrația Română a Serviciilor de Trafic Aerian – ROMATSA în perioada septembrie 2018-martie 2019, în urma căreia a fost elaborat Raportul de audit.

Recomandarea în ceea ce privește activitatea CAI, formulată la Cap. V. Evaluarea sistemului de control intern managerial și a auditului intern: „Includerea în sfera auditului intern a tuturor activităților desfășurate la nivelul

subunităților regiei", este consemnată în Raportul de follow-up; în urma justificărilor prezentate auditorilor Curții de Conturi, această recomandare a fost apreciată ca implementată.

Totodată, activitatea de audit intern a fost evaluată și rezultatele au fost consemnate în Raportul de control întocmit cu ocazia acțiunii „Controlul situației, evoluției și modului de administrare a patrimoniului public și privat al statului, precum și legalitatea realizării veniturilor și a efectuării cheltuielilor” derulată de Curtea de Conturi – Departamentul III, în temeiul prevederilor Legii nr. 94/1992 privind organizarea și funcționarea Curții de Conturi, republicată, la R.A. ROMATSA, în perioada 01.02.2021-26.03.2021, înregistrat la R.A. ROMATSA, la Cap. IV Evaluarea activității de control intern și nu au fost consemnate aspecte negative.

Alte activități ale auditului intern

În cadrul legal permis, auditorii interni au realizat în anul 2022 o serie de acțiuni care au condus la o înțelegere mai corectă din partea structurilor de specialitate auditate, a unor responsabilități specifice, dar și la îmbunătățirea acestora, inclusiv prin soluțiile propuse.

De asemenea, auditorii interni au derulat și alte acțiuni, sub următoarele modalități:

- monitorizarea implementării recomandărilor/măsurilor de control formulate cu ocazia auditurilor/controlărilor interne/externe exercitate la nivelul R.A. ROMATSA;
- participarea, în calitate de invitat, la Ședințele Comisiei de monitorizare, coordonare și îndrumare metodologică a implementării și dezvoltării sistemului de control intern managerial, prilej cu care, pentru fiecare dintre subiectele incluse în ordinea de zi, atunci când a fost cazul, a contribuit la analiza problemelor în discuție și găsirea unor soluții optime de tratare;
- consilierea specifică aferentă activităților de implementare și dezvoltare a Sistemului de Control Intern Managerial;
- consilierea specifică aferentă activităților de implementare a Strategiei Naționale Anticorupție 2021 – 2025;
- acțiuni de consiliere pe teme punctuale, concretizate în următoarele documente:
 - sprijin/consiliere în identificarea riscurilor aferente activităților/proceselor de management și suport, ori de câte ori, Compartimentul de Audit Intern a fost solicitat;
 - sprijin/consiliere în activitatea de autoevaluare a stadiului de implementare a standardelor de control intern/managerial;
 - în toate cazurile când au fost consultați, auditorii interni au prezentat terțelor persoane din cadrul regiei, soluții sau informații în aplicarea prevederilor legale, la condițiile specifice regiei.

Din punctul de vedere CAI, se încearcă permanent ca, prin calitatea activităților și a recomandărilor formulate, să se aducă o contribuție care să

fie apreciată de toți actorii participanți, pentru bunul mers al activităților regiei.

Propuneri privind îmbunătățirea activității de audit intern desfășurată la nivelul R.A. ROMATSA

- actualizarea unor prevederi din documentele interne ale regiei privind activitatea de audit intern (Programul de asigurare și îmbunătățire a calității activității de audit intern), ținând cont de modificările aduse prin HG nr. 1086/2013 pentru aprobarea Normelor Generale privind exercitarea activității de audit public intern, preluate în Normele specific privind exercitarea activității de audit intern în cadrul MTI, aprobate prin OMT nr. 1380/03.11.2016;
- extinderea sferei auditabile precum și a activităților de auditat obligatoriu, conform reglementărilor în vigoare, inclusive activitățile derulate la nivelul subunităților R.A. ROMATSA;
- participarea la cursuri și seminarii care abordează, în special, misiuni de audit intern vizând auditul de performanță, fraudă, corupție dar și alte aspect conexe, respective comunicare, PR etc.;
- participarea la întâlniri de lucru, periodice, cu auditoria interni de la unitățile aflate în subordinea, coordonarea sau sub autoritate, organizate de Serviciul Audit Intern din cadrul MTI.

Punctele tari ale funcției de audit intern

- CAI consideră că activitatea specifică este derulată în concordanță cu prevederile reglementărilor în materia auditului intern privind aplicarea metodologiei de derulare a misiunilor de audit intern, în scopul îmbunătățirii activităților auditate;
- experiența în activitatea de audit intern a personalului este un atu în favoarea unui alt punct tare al acestei funcții;
- contribuie la evaluarea, identificarea obstacolelor din calea desfășurării normale a proceselor, stabilirea cauzelor apariției acestora, determinarea consecințelor existenței lor și propunerea de recomandări/soluții pentru eliminarea obstacolelor astfel încât, să îmbunătățească administrarea regiei, gestiunea riscului și a controlului intern.

Considerăm că, structura organizatorică – Compartimentul Audit Intern – la nivelul R.A. ROMATSA, este percepută corect și beneficiază de sprijinul conducerii regiei și de apreciere a muncii depuse.

EVOLUȚIA INDICATORILOR DE PERFORMANȚĂ ÎN ANUL 2022

1) Evoluția indicatorilor de performanță conform cerințelor Regulamentului (UE) nr. 317/2019

La nivelul anului 2022 evoluția indicatorilor de performanță stabiliți pentru ROMATSA prin Planul de Performanță al României pentru perioada 2020-2024 se prezintă astfel:

1.1. Domeniul cheie de performanță privind siguranța

Pentru domeniul cheie de performanță privind siguranța au fost respectate valorile țintă stabilite prin Planul de Performanță pentru politica și obiectivele de siguranță, asigurarea siguranței și promovarea siguranței. În ceea ce privește managementul riscurilor la adresa siguranței și cultura siguranței țintele au fost depășite.

	2022A	2022
	Actual	Target
Safety policy and objectives	C	C
Safety risk management	D	C
Safety assurance	C	C
Safety promotion	C	C
Safety culture	D	C

1.2. Domeniul cheie de performanță privind mediul

În cadrul domeniului cheie privind mediul indicatorul cheie de performanță este eficiența medie a zborului de rută pe orizontală corespunzătoare traiectoriei efective.

România	Țintă 2022	Realizat
KEA	2,05%	3,36%

Conform analizei operaționale, în ciuda reducerii semnificative a traficului, zonele evitate de operatorii aerieni au fost menționate (Marea Neagră, Ucraina de Est, zona Crimeea), precum și restricțiile aferente (RAD) și interdicțiile de trafic aplicabile (între Ucraina și Rusia) în zonă.

Toate cele menționate mai sus au continuat să mențină distanța parcursă artificial crescută, chiar și pentru un număr mai mic de zboruri, cu efecte vizibile asupra indicatorului KEA. Acest fapt dovedește încă o dată că

metodologia de calcul KEA ar trebui revizuită pentru a elimina influența factorilor externi, în afara controlului ROMATSA.

Distanța parcursă este, de asemenea, rezultatul preferinței operatorilor aerieni de a traversa zone sigure și stabile din punct de vedere geopolitic și din perspectiva fiecărei companii și a procedurilor de planificare, chiar dacă acest lucru înseamnă să utilizeze traiectorii mai lungi decât cele optime din perspectiva mediului.

Conflictele sau situațiile incerte din Orientul Mijlociu (de exemplu Siria)/Ucraina pot determina operatorii companiilor aeriene să ocolească aceste zone și, ca urmare, să călătorească deja pe distanțe și traiectorii mai lungi/atipice încă înainte de a intra în spațiul aerian românesc.

Pentru reducerea impactului asupra mediului, România a continuat implementarea Free Route Airspace. Astfel, pe 7 noiembrie 2019 au fost extinse operațiunile FRA în regim H24 la nivelul inițiativei SEE FRA între România, Bulgaria și Ungaria, la care s-au adăugat, începând cu 28 ianuarie 2021 și Slovacia, iar din luna februarie 2022 și Republica Moldova, fiind implementate în același timp și operațiuni transfrontaliere între Baltic FRA și SEE FRA. Din luna februarie a.c. SEE FRA include și spațiul aerian al Republicii Cehe. În concluzie, ROMATSA a luat toate măsurile care sunt în aria sa de responsabilitate pentru acest domeniu de performanță iar neîndeplinirea indicatorului nu este cauzată de serviciile de navigație aeriană ci unor factori exogeni.

1.3. Domeniul cheie de performanță privind capacitatea

ROMATSA a realizat 0 minute de întârzieri ATFM, pentru serviciile de navigație aeriană de rută și 0,01 minute de întârzieri ATFM pentru cele de terminal reglementat, la aeroporturile București Otopeni și Băneasa.

Menționăm că țintele pentru anul 2022 erau de 0,04 minute de întârziere ATFM pentru serviciile de navigație aeriană de rută, 0 minute de întârziere ATFM la aterizare pentru aeroportul București Băneasa și 0,40 minute de întârziere ATFM la aterizare pentru aeroportul București Otopeni.

Valorile de trafic au crescut ca urmare a ridicării restricțiilor impuse anterior de pandemia de COVID – 19 și din cauza redirecționărilor cauzate de războiul de agresiune al Rusiei în Ucraina. În medie, distanța/zbor a crescut față de 2019, așa cum evidențiază și evoluția unităților de serviciu, însă numărul total de mișcări a rămas sub nivelurile pre-pandemice (656.000 în 2022 față de 747.000 în 2019).

1.4. Domeniul cheie de performanță privind eficiența costurilor

Pentru serviciile de navigație aeriană de rută costul real unitar determinat înregistrat în anul 20212 a fost cu 2,1% mai scăzut decât cel determinat, calculat în lei 2017. În termeni nominali, costurile cu personalul au înregistrat o

creștere față de nivelul determinat, ca urmare a efectului inflației, a dinamicii de personal pentru recrutarea de noi controlori de trafic aerian care să asigure înlocuirea celor peste 55 de ani, și mai ales prin creșterea costurilor înregistrate pentru pensii.

Pentru serviciile de navigație aeriană de terminal reglementat, costul real unitar determinat înregistrat în anul 2022 a fost cu 12% mai mare decât cel determinat, calculat în lei 2017, ca urmare a nerealizării prognozei de trafic și impactului inflației. În termeni nominali, costurile totale au fost cu 9% mai mari decât cele determinate. Depășirea este determinată, similar ca la serviciile de navigație aeriană de rută, de creșterea costurilor totale cu personalul cu 3.420 mii lei din care 2.805 mii lei reprezintă depășirea costurilor cu pensiile, însă și ca urmare a creșterii de la categoria alte costuri de operare prin înregistrarea creanțelor pentru clienți incerti, în special BlueAir care a intrat în insolvență în anul 2022.

Tabelele următoare prezintă costurile aferente activității de rută, respectiv terminal reglementat, înregistrate la nivelul anului 2022, defalcate per tip de costuri în raport cu costurile determinate conform Planului de Performanță revizuit pentru cea de-a treia perioadă de referință (2020-2024).

Categorie cost	Determinat (`000 lei)	Actual (`000 lei)	Diferență (valoric) (`000 lei)	Diferență (%)
Personal	759.789	812.122	52.333	7%
din care pensii	79.611	111.668	32.057	40%
Alte costuri de funcționare	101.887	89.504	-12.383	-12%
Amortizare	45.640	45.832	192	0%
Costul capitalului	37.939	38.099	160	0%
Costuri excepționale	0	0	0	
Costuri totale	945.254	985.558	40.303	4%

Tabel 1- Evoluție costuri servicii de navigație aeriană de rută în anul 2022, în termeni nominali

Categorie cost	Determinat (`000 lei)	Actual (`000 lei)	Diferență (valoric) (`000 lei)	Diferență (%)
Personal	78.897	82.317	3.420	4%
din care pensii	7.455	10.260	2.805	38%
Alte costuri de	10.630	15.701	5.072	48%

funcționare				
Amortizare	3.965	3.929	-36	-1%
Costul capitalului	3.110	2.946	-164	-5%
Costuri excepționale	0	0	0	
Costuri totale	96.601	104.893	8.292	9%

Tabel 2 – Evoluție costuri servicii de navigație aeriană de terminal reglementat în anul 2022, în termeni nominali.

2) Procesul de consultare formală a utilizatorilor spațiului aerian

Consultările multilaterale sunt organizate de două ori pe an, la nivelul ansamblului statelor membre EUROCONTROL, în cadrul Comitetului lărgit pentru tarife de rută EUROCONTROL. Informațiile detaliate privind evoluția costurilor și a traficului precum și aplicarea mecanismelor de împărțire a riscurilor privind traficul și costurile sunt puse la dispoziția reprezentanților utilizatorilor, a EUROCONTROL și a Comisiei Europene la termenele și în conformitate cu tabelele de raportare și informațiile suplimentare prevăzute în Regulamentul privind schema comună de tarifare precum și în procedurile și documentele EUROCONTROL.

În anul 2022 au avut loc următoarele sesiuni de consultări:

- 22-23 iunie, în cadrul celei de-a 1168-a sesiuni a Comitetului Lărgit pentru Tarife de Rută EUROCONTROL au fost realizate consultări multilaterale asupra estimărilor inițiale privind bazele de cost și tarifele unitare de rută pentru anul 2023 și raportării bazelor de cost pentru anul 2021;
- 21-22 noiembrie- au fost realizate consultări multilaterale asupra estimărilor finale privind bazele de cost și tarifele unitare de rută pentru anul 2023 în cadrul celei de-a 119-a sesiuni a Comitetului Lărgit pentru Tarife de Rută EUROCONTROL.

În ceea ce privește costurile anului 2022, în conformitate cu prevederile reglementărilor europene (Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2019/317 al Comisiei din 11 februarie 2019 de instituire a unui sistem de performanță și de tarifare în cadrul cerului unic european) precum și cu reglementările naționale, statele membre asigură anual consultarea reprezentanților utilizatorilor spațiului aerian.

Astfel, ROMATSA, împreună cu AACR, au stabilit ca dată pentru aceste consultări ziua de 31.07.2023.

COOPERARE INTERNĂ ȘI INTERNAȚIONALĂ

A. Activități în domeniul organizării

În funcție de necesitățile din domeniul organizatoric care au apărut la nivelul regiei, s-a continuat procesul de actualizare a Regulamentelor de Organizare și Funcționare ale subunităților ROMATSA. Pe tot parcursul anului, s-a asigurat secretariatul ședințelor de negociere între Patronat și Sindicatul ATSR, activitate care constă în asigurarea suportului privind elaborarea și gestionarea proceselor verbale, încheiate după fiecare întâlnire a celor două comisii de negociere.

De asemenea, au fost asigurate toate activitățile în ceea ce privește negocierea și semnarea cu partenerul social a unui nou Contract Colectiv de Muncă, document care are ca obiectiv apărarea drepturilor părților implicate și prevenirea apariției conflictelor colective de muncă.

B. Activități în domeniul relațiilor

Cooperare internă și externă

1. principalele evenimente/manifestări organizate la inițiativa regiei sau la care au participat membrii delegați ai regiei, în plan intern:

- În anul 2022, R.A. ROMATSA a colaborat cu direcțiile de specialitate din Ministerul Transporturilor și Infrastructurii, respectiv Direcția Transport Aerian, Direcția Comunicare, Relația cu Sindicatele, Patronatele și Organizațiile Neguvernamentale) cu Autoritatea Aeronautică Civilă Română, Compania Tarom, Ministerul Apărării Naționale, Statul Major al Forțelor Aeriene, Asociația Aeroporturilor din România, etc.
- aceste colaborări au avut ca rezultat dezvoltarea și perfecționarea relațiilor și eforturilor ce au ca obiectiv principal armonizarea și integrarea României în sistemul specializat european (EUROCONTROL, Uniunea Europeană, etc.) și asigurarea, împreună cu MapN a utilizării coordonate a spațiului aerian al României de către aviația civilă și militară.

2. deplasări în exterior la conferințe, evenimente, întâlniri de lucru etc. în domeniul transporturilor aeriene:

În anul 2022 relațiile de cooperare ale R.A. ROMATSA cu organizațiile aeronautice internaționale din profilul său și cu furnizorii de servicii de navigație aeriană din alte state europene, au continuat, ținând cont de necesitatea cooperării în plan regional și asigurarea unui lobby la nivel european în vederea asigurării unei poziții avantajoase a României în cadrul structurilor ATM viitoare, rezultate prin aplicarea conceptului Cer European Unic.

3. obiective atinse sau alte rezultate în domeniu

În conformitate cu reglementările MTI privind relațiile mass-media și cu aprobarea Consiliului de Administrație, managementul regiei a acordat o atenție deosebită promovării imaginii regiei și a României pe plan intern și extern.

ROMATSA nu și-a promovat imaginea prin machete publicitare în mass-media.

Totodată, în consens cu Regulamentul de punere în aplicare (UE) nr. 373/2017 de stabilire a unor cerințe comune pentru furnizorii de management al traficului aerian/servicii de navigație aeriană și de alte funcții ale rețelei de management al traficului aerian și pentru supravegherea acestora, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 482/2008, a Regulamentelor de punere în aplicare (UE) nr. 1034/2011, (UE) nr. 1035/2011 și (UE) 2016/1377, precum și de modificare a Regulamentului (UE) nr. 677/2011, în anul 2022 a fost publicată a 21-a ediție (atât în limba română cât și în limba engleză) a Raportului Anual ROMATSA, al cărui conținut realizează un câștig în acțiunea de promovare a imaginii regiei fiind difuzat, prin site-ul regiei, către organismele interne și internaționale de profil, companii aeriene, alți furnizori de servicii de trafic aerian, ministere, bănci și alți operatori cu care colaborează ROMATSA.

POLITICA RESURSELOR UMANE

Furnizarea serviciilor de navigație aeriană de o manieră sigură, eficientă și continuă este susținută de implementarea celor mai bune practici în vederea utilizării resurselor umane și integrării factorului uman în operarea sistemului ATM.

În spiritul cerințelor de implementare accelerată a obiectivelor Cerului Unic European într-un mod eficient și eficace și cu scopul de a ne menține ca unul din cei mai performanți furnizori de servicii de navigație aeriană din punct de vedere al siguranței, eficienței și protecției mediului utilizăm cele mai avansate sisteme și tehnologii și ne asigurăm de motivarea și formarea profesională continuă a personalului.

Activitățile din domeniul resurselor umane – complexe și extinse ca urmare a numărului mare de angajați, a modificărilor intervenite în legislația națională în materie și a specificului obiectului de activitate (care induce cerințe suplimentare pentru personal în interesul siguranței navigației aeriene) au fost realizate cu respectarea prevederilor legale și a reglementărilor aeronautice naționale și internaționale.

În anul 2022 ROMATSA a funcționat cu un număr maxim de 1.813 posturi; au fost angajate 64 de persoane din care:

- 23 CTA Ab-initio

- 24 PNA (personal protecția navigației aeriene);
- 2 MET (personal meteorologic aeronautic);
- 15 PAD (personal administrativ).

De asemenea, în acest an au încetat raporturile de muncă cu regia 62 de salariați prin pensionare la limită de vârstă, pensionare anticipată/anticipată parțial cu reducerea vârstei standard de pensionare pentru activitate desfășurată în grupe de muncă, pensionare de invaliditate, deces sau demisie. În cursul lunii octombrie 2022, s-a demarat un nou proces de recrutare și selecție a candidaților care vor urma un curs de pregătire inițială pentru obținerea licenței de Controlor Trafic Aerian stagiar (CTA stagiar), în vederea ocupării unui număr de 58 de posturi vacante de controlori de trafic aerian Ab-initio/în pregătire/în formare.

Structura personalului ROMATSA la data de 31 decembrie 2022 se prezenta astfel:

- 52% CTA (controlori de trafic aerian)
- 20% PNA (personal protecția navigației aeriene)
- 7% MET (personal meteorologic aeronautic)
- 21% PAD (personal administrație).

Acțiuni realizate în anul 2022:

- negocierea cu partenerul social și încheierea între Sindicatul ATSR și Patronatul R.A. ROMATSA a CCM 2022/2023 și a Actului Adițional la acesta;
- întocmirea documentelor în vederea încheierii contractului privind asigurarea de „Servicii de evaluare pe bază de calcule actuariale a beneficiilor angajaților din cadrul R.A. ROMATSA realizate pentru exercițiul financiar încheiat la 31.12.2022”;
- au fost organizate concursuri pentru ocuparea posturilor de MET și PNA din cadrul DSNAR Arad – Amplasament Brașov, pentru asigurarea serviciilor de navigație aeriană pentru Aeroportul Internațional Brașov Ghimbav, prin soluția Remote Tower;
- întocmirea și transmiterea propunerilor de BVC 2023;
- pe parcursul anului au fost detașați transnațional 2 angajați, care au desfășurat activitate în cadrul Biroului de legătură cu statele membre EUROCONTROL și respectiv SDM (SDA AISBL) Belgia, Bruxelles;
- actualizarea rapoartelor existente cât și dezvoltarea de notificări și de rapoarte noi în sistemul e-Management, conform specificațiilor subunităților;
- achiziția de servicii de transport intern și extern ocazional și încheierea acordurilor cadru aferente;
- organizarea sesiunilor de evaluare a gradului de realizare a obiectivelor asumate de directori de subunitate, de directorii din AC, de salariații cu

funcții de conducere din subordinea directorilor, precum și de salariații din subordinea acestora;

- au fost planificate și monitorizate acțiunile necesare privind controlul pentru revalidarea aptitudinii medicale a personalului ROMATSA cu statut de personal aeronautic nenavigant (din controlul traficului aerian, protecția tehnică și meteorologică a navigației aeriene și de telecomunicații aeronautice) precum și controalele medicale anuale de sănătate pentru ceilalți salariați, prevăzute de lege;
- au fost planificate și monitorizate acțiunile necesare privind examinarea/evaluarea de către Autoritatea Aeronautică Civilă Română în vederea obținerii/revalidării licențelor, calificărilor și autorizărilor asociate acestora.

Formarea profesională a salariaților regiei constituie o direcție de acțiune prioritară, materializată prin planificarea, coordonarea și execuția unui program complex de pregătire.

Planul de formare profesională (PFP) pe anul 2022 a făcut obiectul negocierii cu partenerul social, astfel încât, printr-un Act Adițional, PFP a devenit anexă la Acordul încheiat între sindicat și patronat.

Prin acest plan s-a avut în vedere un număr de 2.805 participări la diferite forme de pregătire profesională, fondurile alocate situându-se la nivelul sumei de 17.015.000 lei.

Din punctul de vedere al obiectivului de performanță propus (participare efectivă de min. 50% din numărul de participări planificat), obiectivul a fost îndeplinit, în execuție s-a înregistrat un număr de 2.565 participări la programele de pregătire, reprezentând 91% din planificat.

- 23 CTA Ab-initio au efectuat pregătirea de bază și pregătirea pentru calificare, 22 dintre aceștia obținând licența CTA stagiar, în prezent urmează pregătirea la nivelul unității de trafic ACC București;
- 24 salariați ATSEP au efectuat pregătirea de bază „ATSEP Basic Training”, în prima parte a anului 2022 trecând la fazele de pregătire pentru planificare;
- 5 salariați selectați în urma concursurilor externe au efectuat pregătirea de bază în vederea obținerii licenței MET Stagiar; în prezent, urmează pregătirea pentru obținerea licenței MAT gr. II;
- 41 salariați au efectuat cursuri de pregătire în vederea implementării Sistemului Integrat Computerizat AIS;
- 109 participari la cursuri de specializare/perfecționare organizate de EUROCONTROL Aviation Learning Centre (Luxembourg);
- au fost efectuate cursurile de reîmprospătare a cunoștințelor (refresher) necesare revalidării licențelor și autorizărilor asociate acestora. Efectuarea acestor cursuri a permis ca procesul de licențiere să se desfășoare fără sincope;
- au fost demarate cursurile necesare autorizării personalului ROMATSA pentru Aeroportul Brașov-Ghimbav;

- în funcție de necesități, personalul PAD a participat la cursuri specifice domeniului de activitate (economic/juridic/resurse umane/sănătate și securitate în muncă etc.).

La nivelul regiei s-a aplicat principiul egalității de șanse și tratamentul echitabil față de toți salariații, fiind astfel interzisă orice formă de discriminare, fie ea directă sau indirectă, ce s-ar putea baza pe criterii de sex, orientare sexuală, caracteristici genetice, vârstă, apartenență națională, rasă, etnie, religie, opțiune politică, origine socială, dizabilități, situație sau responsabilitate materială, apartenența ori activitatea sindicală.

Toți salariații s-au bucurat de drepturi și șanse egale pe parcursul derulării relațiilor de muncă.

EXERCITIUL FINANCIAR

SITUATII FINANCIARE ÎNTOCMITE PENTRU EXERCITIUL FINANCIAR ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2022

Raportul auditorului independent

Opinie

1. Am auditat situațiile financiare anexate ale ADMINISTRAȚIEI ROMÂNE A SERVICIILOR DE TRAFIC AERIAN – R.A. ROMATSA („Regia”), cu sediul social în Municipiul București, Bdul. Ion Ionescu de la Brad nr. 10, Sector 1, identificată prin codul unic de înregistrare fiscală RO1589932, care cuprind situația poziției financiare la data de 31 decembrie 2022, situația rezultatului global, situația modificărilor capitalului propriu și situația fluxurilor de trezorerie pentru exercițiul financiar încheiat la această dată, precum și un sumar al politicilor contabile semnificative și notele explicative.
2. Situațiile financiare la 31 decembrie 2022 se identifică astfel:
 - Activ net/Total capitaluri proprii: 462.644.360 lei
 - Rezultat net al exercițiului financiar-profit: 72.680.561 lei
3. În opinia noastră, situațiile financiare anexate prezintă fidel, sub toate aspectele semnificative, poziția financiară a Regiei la data de 31 decembrie 2022 și performanța sa financiară și fluxurile sale de trezorerie aferente exercițiului încheiat la data respectivă, în conformitate cu Ordinul Ministrului Finanțelor Publice nr. 2844/2016 pentru aprobarea Reglementărilor contabile conforme cu Standardele Internaționale de Raportare Financiară („OMFP 2844/2016”).
4. Am desfășurat auditul nostru în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit („ISA”), Regulamentul UE nr. 537 al Parlamentului și al Consiliului European (în cele ce urmează „Regulamentul”) și Legea nr. 162/2017 („Legea”). Responsabilitățile noastre în baza acestor standarde sunt descrise detaliat la secțiunea „Responsabilitățile auditorului într-un audit al situațiilor financiare” din raportul nostru. Suntem independenți față de Regie, conform Codului Etic al Profesioniștilor Contabili emis de Consiliul pentru Standarde Internaționale de Etică pentru Contabili (codul IESBA), conform crințelor etice care sunt relevante pentru auditul situațiilor financiare în România, inclusiv Regulamentul și Legea, și ne-am îndeplinit responsabilitățile etice conform acestor cerințe și conform Codului IESBA. Credem că probele de audit pe care le-am obținut sunt suficiente și adecvate pentru a furniza o bază pentru opinia noastră.

Aspecte cheie de audit

5. Aspectele cheie de audit sunt acele aspecte care, în baza raționamentului nostru profesional, au avut cea mai mare importanță pentru auditul situațiilor financiare ale perioadei curente. Aceste aspecte au fost abordate în contextul auditului situațiilor financiare în ansamblu și în formarea opiniei noastre asupra acestora și nu oferim o opinie separată cu privire la aceste aspecte cheie.

Am considerat ca și aspecte cheie următoarele aspecte:

ASPECTE CHEIE DE AUDIT

Obligații privind beneficiile angajaților

Regia acordă salariaților, conform prevederilor contractului de muncă, beneficii în bani în funcție de vechimea în muncă și, respectiv, la pensionare.

Aceste beneficii reprezintă un număr variabil de salarii, diferențiate în funcție de categoria profesională a salariatului.

Nivelul acestor beneficii este de 570.614.067 RON la 31 decembrie 2022, respectiv de 509.619.551 RON la 31 decembrie 2021.

Datorită nivelului semnificativ al valorii acestor beneficii și a ipotezelor folosite, considerăm că acestea reprezintă un aspect cheie de audit.

MODUL DE ABORDARE AL AUDITULUI CU PRIVIRE LA ASPECTELE CHEIE

Procedurile noastre de audit au inclus, printre altele:

- înțelegerea raționamentelor și ipotezelor aplicate de conducere pentru fiecare din categoriile de beneficii;
- discuții cu reprezentanții departamentelor de specialitate, respectiv experții externi care au furnizat asistență în calculul acestor beneficii pentru a înțelege și a confirma ipotezele folosite în calcul;
- revizuirea modelelor de calcul pregătite de actuarul extern al Regiei și evaluarea rezonabilității variabilelor incluse în calcul;
- evaluarea adecvării informațiilor prezentate comparativ cu informațiile statistice istorice;
- înțelegerea controlului intern existent cu privire de modul de determinare și acordare a beneficiilor pentru salariați,

ASPECTE CHEIE DE AUDIT

Recunoașterea veniturilor

Regia înregistrează venituri în baza Convenției Internaționale privind cooperarea pentru siguranța spațiului de navigare ce asigură statelor membre un sistem comun de taxare a rutelor (o taxare unică a zborului).

EUROCONTROL reprezintă autoritatea care asigură implementarea acestei Convenții oferind tuturor statelor membre servicii de calculare, facturare și colectare prin intermediul Oficiului Central de Tarife de Rută.

Costurile ROMATSA incluse în tarifele serviciilor de navigație aeriană care determină veniturile sunt reglementate, acestea fiind evidențiate într-un Plan de Performanță care acoperă o perioadă de referință cu o durată de 5 ani. În fiecare an, la stabilirea tarifului final ce se va practica în anul următor sunt luate în calcul diferențele înregistrate între valorile stabilite la începutul perioadei de referință și realizatul anului precedent, aceste diferențe conducând la ajustarea tarifului, respectiv la recuperarea/returnarea sub/supra tarifărilor. Actuala perioadă de referință acoperă perioada 2020-2024, pentru care la acest moment există un Plan de Performanță aprobat de Comisia Europeană.

Regia a analizat regularizările de

MODUL DE ABORDARE AL AUDITULUI CU PRIVIRE LA ASPECTELE CHEIE

inclusiv verificarea prevederilor incluse în contractul de muncă;

Procedurile noastre de audit au inclus, printre altele:

- înțelegerea și evaluarea metodologiei utilizate, respectiv a consecvenței aplicării acestora de la un exercițiu financiar la altul;
- înțelegerea controlului intern existent cu privire de modul de determinare a regularizărilor de venituri;
- revizuirea acurateții completitudinii veniturilor înregistrate pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2022 (inclusiv proceduri de confirmare a tranzacțiilor în relația cu EUROCONTROL);
- evaluarea adecvării modului de prezentare a informațiilor în notele explicative la situațiile financiare;
- înțelegerea și analizarea Regulamentului de punere în aplicare (UE) 2020/1627 al Comisiei Europene privind măsurile excepționale pentru a treia perioadă de referință (2020-2024) a sistemului de performanță și tarifare din cadrul Cerului unic european luate în contextul pandemiei de COVID-19.

ASPECTE CHEIE DE AUDIT

venituri obținute de la EUROCONTROL pentru activitatea de rută și estimate a se produce la finalul ciclului de reglementare.

Datorită aspectelor prezentate mai sus am considerat recunoașterea venurilor pentru activitatea de rută un aspect cheie de audit.

MODUL DE ABORDARE AL AUDITULUI CU PRIVIRE LA ASPECTELE CHEIE

Alte informații – Raportul Administratorilor și Declarația nefinanciară

6. Administratorii sunt responsabili pentru întocmirea și prezentarea altor informații în conformitate cu Ordinul Ministrului Finanțelor Publice nr. 2844/2016, punctele 15-19. Administratorii sunt de asemenea responsabili și pentru acel control intern pe care îl consideră necesar pentru a permite întocmirea și prezentarea Raportului Administratorilor și a Declarației nefinanciare care să nu conțină denaturări semnificative datorate fraudei sau erorii.
7. Acele alte informații cuprind Raportul administratorilor, care include și declarația nefinanciară, dar nu cuprind situațiile financiare și raportul auditorului cu privire la acestea.
8. Opinia noastră cu privire la situațiile financiare nu acoperă și aceste alte informații și cu excepția cazului în care se menționează explicit în raportul nostru, nu exprimăm nici un fel de concluzie de asigurare cu privire la acestea;
9. În legătură cu auditul situațiilor financiare pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2022, responsabilitatea noastră este să citim acele alte informații și, în acest demers, să apreciem dacă acele alte informații sunt semnificativ inconsecvente cu situațiile financiare, sau cu cunoștințele pe care noi le-am obținut în timpul auditului, sau dacă ele par a fi denaturate semnificativ.
10. În ceea ce privește Raportul Administratorilor și Declarația nefinanciară, am citit și raportăm dacă acestea au fost întocmite, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu cerințele OMFP nr. 2844/2016, punctele 15-19.

În baza exclusiv a activităților care trebuie desfășurate în cursul auditului situațiilor financiare, în opinia noastră:

- a) Informațiile prezentate în Raportul administratorilor și Declarația nefinanciară pentru exercițiul financiar pentru care au fost întocmite

situațiile financiare sunt în concordanță, în toate aspectele semnificative, cu situațiile financiare;

- b) Raportul administratorilor și Declarația nefinanciară au fost întocmite, sub toate aspectele semnificative, în conformitate cu informațiile prevăzute la punctele 15-19 din OMFP nr. 2844/2016.

În plus, în baza cunoștințelor și înțelegerii noastre cu privire la Regie și la mediul acesteia, dobândite în cursul auditului situațiilor financiare pentru exercițiul financiar încheiat la data de 31 decembrie 2022, ni se cere să raportăm dacă am identificat denaturări semnificative în Raportul administratorilor și Declarația financiară. Cu excepția efectelor aspectelor descrise în secțiunea *Baza pentru opinia cu rezerve* din raportul nostru, nu avem nimic de raportat cu privire la acest aspect.

Responsabilitățile conducerii și ale persoanelor responsabile cu guvernanta pentru situațiile financiare

11. Conducerea este responsabilă pentru întocmirea și prezentarea fidelă a situațiilor financiare în conformitate cu OMFP nr. 2844/2016 și pentru acel control intern pe care conducerea îl consideră necesar pentru a permite întocmirea de situații financiare lipsite de denaturări semnificative, cauzate fie de fraudă, fie de eroare.
12. În întocmirea situațiilor financiare, conducerea este responsabilă pentru evaluarea capacității Regiei de a-și continua activitatea, prezentând, dacă este cazul, aspectele referitoare la continuitatea activității și utilizând principiul continuității activității ca bază a contabilității, cu excepția cazului în care conducerea fie intenționează să lichideze Regia sau să oprească operațiunile, fie nu are nicio altă alternativă realistă în afara acestora.
13. Persoanele responsabile cu guvernanta sunt responsabile pentru supravegherea procesului de raportare financiară al Regiei.

Responsabilitățile auditorului într-un audit al situațiilor financiare

14. Obiectivele noastre constau în obținerea unei asigurări rezonabile privind măsura în care situațiile financiare, în ansamblu, sunt lipsite de denaturări semnificative, cauzate fie de fraudă, fie de eroare, precum și în emiterea unui raport al auditorului care include opinia noastră. Asigurarea rezonabilă reprezintă un nivel ridicat de asigurare, dar nu este o garanție a faptului că un audit desfășurat în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit va detecta întotdeauna o denaturare semnificativă, dacă aceasta există. Denaturările pot fi cauzate fie de fraudă, fie de eroare și sunt considerate semnificative dacă se poate preconiza, în mod rezonabil, că acestea, individual sau cumulat, vor influența deciziile economice ale utilizatorilor, luate în baza acestor situații financiare.

15. Ca parte a unui audit în conformitate cu Standardele Internaționale de Audit, exercităm raționamentul profesional și menținem scepticismul profesional pe parcursul auditului. De asemenea:

- identificăm și evaluăm riscurile de denaturare semnificativă a situațiilor financiare, cauzată fie de fraudă, fie de eroare, proiectăm și executăm proceduri de audit ca răspuns la respectivele riscuri și obținem probe de audit suficiente și adecvate pentru a furniza o bază pentru opinia noastră. Riscul de nedetectare a unei denaturări semnificative cauzate de fraudă este mai ridicat decât cel de nedetectare a unei denaturări semnificative cauzate de eroare, deoarece fraudă poate presupune înțelegeri secrete, fals, omisiuni intenționate, declarații false și evitarea controlului intern;
- înțelegem controlul intern relevant pentru audit, în vederea proiectării de proceduri de audit adecvate circumstanțelor, dar fără a avea scopul de a exprima o opinie asupra eficacității controlului intern al Regiei;
- evaluăm gradul de adecvare a politicilor contabile utilizate și caracterul rezonabil al estimărilor contabile și al prezentărilor aferente de informații realizate de către conducere;
- formulăm o concluzie cu privire la gradul de adecvare a utilizării de către conducere a contabilității pe baza continuității activității și determinăm, pe baza probelor de audit obținute, dacă există o incertitudine semnificativă cu privire la evenimente sau condiții care ar putea genera îndoieli semnificative privind capacitatea Regiei de a-și continua activitatea. În cazul în care concluzionăm că există o incertitudine semnificativă, trebuie să atragem atenția în raportul auditorului asupra prezentărilor aferente din situațiile financiare sau, în cazul în care aceste prezentări sunt neadecvate, să ne modificăm opinia. Concluziile noastre se bazează pe probele de audit obținute până la data raportului auditorului. Cu toate acestea, evenimente sau condiții viitoare pot determina Regia să nu își mai desfășoare activitatea în baza principiului continuității activității;
- evaluăm prezentarea, structura și conținutul general al situațiilor financiare, inclusiv al prezentărilor de informații și, în măsura în care situațiile financiare reflectă tranzacțiile și evenimentele de baza acestora într-o manieră care realizează prezentarea fidelă.

16. Comunicăm persoanelor responsabile cu guvernanta, printre alte aspecte, aria planificată și programarea în timp a auditului, precum și principalele constatări ale auditului, inclusiv orice deficiențe semnificative ale controlului intern, pe care le identificăm pe parcursul auditului.

17. De asemenea, furnizăm persoanelor responsabile cu guvernanta o declarație că am respectat cerințele etice relevante privind independența și că le-am comunicat toate relațiile și alte aspecte

despre care s-ar putea presupune, în mod rezonabil, că ne afectează independența și, acolo unde este cazul, măsurile de protecție aferente.

18. Dintre aspectele pe care le-am comunicat persoanelor însărcinate cu guvernarea, stabilim acele aspecte care au avut o mai mare importanță în cadrul auditului asupra situațiilor financiare din perioada curentă și, prin urmare, reprezintă aspecte cheie de audit. Descriem aceste aspecte în raportul nostru de audit, cu excepția cazului în care legislația sau reglementările împiedică prezentarea publică a aspectului respectiv sau a cazului în care, în circumstanțe extrem de rare, considerăm că un aspect nu ar trebui comunicat în raportul nostru deoarece se preconizează în mod rezonabil ca beneficiile interesului public să fie depășite de consecințele negative ale acestei comunicări.

Raport cu privire la alte dispoziții legale și de reglementare

19. Am fost numiți de Consiliul de Administrație prin Hotărârea nr. 22942 din data de 21.12.2021 să audităm situațiile financiare ale R.A. ROMATSA pentru exercițiul financiar încheiat la 31 decembrie 2022. Durata totală neîntreruptă a angajamentului nostru este de 3 ani, acoperind exercițiile financiare încheiate la 31 decembrie 2021 până la 31 decembrie 2023.

Confirmăm că:

- Opinia noastră de audit este în concordanță cu raportul suplimentar prezentat Comitetului de Audit al Regiei, pe care l-am emis în aceeași dată în care am emis și acest raport. De asemenea, în desfășurarea auditului nostru, ne-am păstrat independența față de entitatea auditată.
- Nu am furnizat pentru Regie serviciile non audit interzise, menționate la articolul 5 alineatul (1) din Regulamentul UE nr. 537/2014.

TGS Romania Assurance and Advisory Business Services SRL

SITUAȚIA POZIȚIEI FINANCIARE LA 31 DECEMBRIE 2022

(toate sumele sunt prezentate în LEI, dacă nu este indicat altfel)

ACTIVE	31 decembrie 2022	31 decembrie 2021
ACTIVE PE TERMEN LUNG		
Imobilizări corporale	269.018.112	312.563.243
Imobilizări necorporale	105.821.253	70.073.779
Active eferente drepturilor de utilizare	22.988.941	22.516.510
Interese de participare în alte entități	-	-
Investiții financiare pe termen lung	109.293.131	109.091.901
Total active pe termen lung	<u>507.121.437</u>	<u>514.245.433</u>
Active curente		
Stocuri	13.261.058	12.113.681
Creanțe comerciale și alte creanțe	1.077.720.715	892.532.832
Cheltuieli înregistrate în avans	18.259.702	18.680.094
Disponibilități și alte conturi asimilate	205.032.973	15.812.812
Total active curente	<u>1.314.274.448</u>	<u>939.139.419</u>
Total active	<u>1.821.395.885</u>	<u>1.453.384.852</u>
DATORII ȘI CAPITALURI		
Capitaluri proprii		
Patrimoniu	376.954.042	376.954.042
Rezerva legală	41.863.620	37.148.815
Alte rezerve	<u>33.506.665</u>	<u>22.316.961</u>
Profitul/(Pierderea) reportată	<u>10.320.033</u>	<u>(14.027.647)</u>
Total capitaluri proprii	<u>462.644.360</u>	<u>422.392.171</u>
Datorii pe termen lung		
Împrumuturi pe termen lung	399.430.000	319.046.200
Leasing (IFRS 16) – termen lung	21.097.101	20.933.027
Alte obligații pe termen lung	581.432	134.205
Venituri în avans pe termen lung	38.114.758	10.708.651
Obligații privind beneficiile angajaților pe termen lung	520.620.720	467.677.150
Total datorii pe termen lung	<u>979.844.011</u>	<u>818.499.233</u>
Datorii curente		
Împrumuturi pe termen scurt	66.570.000	-

Leasing (IFRS 16) – termen scurt	3.358.592	2.995.476*
Datorii comerciale pe termen scurt	39.343.584	39.323.426*
Alte obligații pe termen scurt	15.718.149	6.633.609*
Obligații privind beneficiile angajaților pe termen scurt	204.553.011	129.464.306*
Provizioane	48.312.414	33.516.777*
Venituri în avans pe termen scurt	1.051.764	559.854
Total datorii curente	<u>378.907.514</u>	<u>212.493.448</u>
Total datorii	<u>1.358.751.525</u>	<u>1.030.992.681</u>
Total datorii și capitaluri proprii	<u>1.821.395.885</u>	<u>1.453.384.852</u>

SITUAȚIA REZULTATULUI GLOBAL PENTRU ANUL ÎNCHEIAT LA 31 DECEMBRIE 2022
(toate sumele sunt prezentate în LEI, dacă nu este indicat altfel)

	31 decembrie 2022	31 decembrie 2021
Cifra de afaceri	1.349.009.969	995.854.688
Alte venituri din exploatare	5.306.450	6.954.143
Total venituri din activitatea de exploatare	<u>1.354.316.419</u>	<u>1.002.808.8</u>
Cheltuieli privind combustibilul	(541.928)	(334.910)
Cheltuieli cu materiale, reparații și întreținere	(6.220.089)	(3.867.113)
Cheltuieli cu personalul	(923.398.820)	(771.049.942)*
Cheltuieli cu amortizarea și deprecierea activelor	(55.992.470)	(51.625.699)
Alte cheltuieli de exploatare	(213.565.763)	(100.234.532)*
Total cheltuieli din activitatea de exploatare	<u>(1.199.719.070)</u>	<u>(927.112.196)</u>
Profit din activitatea de exploatare	154.597.349	75.696.635
Venituri financiare	5.349.889	6.457.093*
Cheltuieli financiare	(65.651.129)	(31.851.671)*
Pierdere netă din activitatea financiară	<u>(60.301.240)</u>	<u>(25.394.578)</u>
Profit înainte de impozitare	94.296.109	50.302.057
Cheltuiala cu impozitul pe profit	(21.615.548)	-
Profitul net al exercițiului curent	72.680.561	50.302.057
Alte elemente ale rezultatului global		
Câștiguri/(Pierderi) actuariale din evaluarea planului de beneficii determinate postangajare	(32.428.372)	3.380.959
Impozit amânat aferent planului de beneficii determinate postangajare	-	-
Alte elemente ale rezultatului global aferente perioadei	<u>(32.428.372)</u>	<u>3.380.959</u>
Total rezultat global al exercițiului financiar	40.252.189	53.683.016

* Notele de la 1 la 33 constituie parte integrantă din situațiile financiare individuale IFRS

**SITUAȚIA MODIFICĂRILOR CAPITALURILOR PROPRII PENTRU ANUL ÎNCHEIAT
LA 31 DECEMBRIE 2022**

(toate sumele sunt prezentate în LEI, dacă nu este indicat altfel)

	Patrimoniul regiei	Rezerva legală	Alte rezerve	Rezultat reportat	Total
Sold la 1 ianuarie 2021	376.954.042	34.633.712	22.316.961	(65.195.560)	368.709.155
Rezultatul global					
Profitul exercițiului financiar curent	-	-	-	50.302.057	50.302.057
Alte elemente ale rezultatului global					
Câștiguri actuariale din modificarea valorii actualizate a obligației privind beneficiile determinate postangajare	-	-	-	3.380.959	3.380.959
Creșterea rezervei legale	-	2.515.103	-	(2.515.103)	-
Total rezultat global al perioadei curente	-	2.515.103	-	51.167.913	53.683.016
Sold la 31 decembrie 2021	376.954.042	37.148.815	22.316.961	(14.027.647)	422.392.171
Sold la 1 ianuarie 2022	376.954.042	37.148.815	22.316.961	(14.027.647)	422.392.171
Rezultatul global					
Profitul exercițiului financiar curent	-	-	-	72.680.561	72.680.561
Alte elemente ale rezultatului global					
Pierderi actuariale din modificarea valorii actualizate a obligației privind beneficiile determinate postangajare	-	-	-	(32.428.372)	(32.428.372)
Creșterea rezervei legale	-	4.714.805	-	(4.714.805)	-
Creșterea altor rezerve	-	-	11.189.704	(11.189.704)	-
Total rezultat global al perioadei curente	-	4.714.805	11.189.704	24.347.680	40.252.189
Sold la 31 decembrie 2022	376.954.042	41.863.620	33.506.665	10.320.033	462.644.360

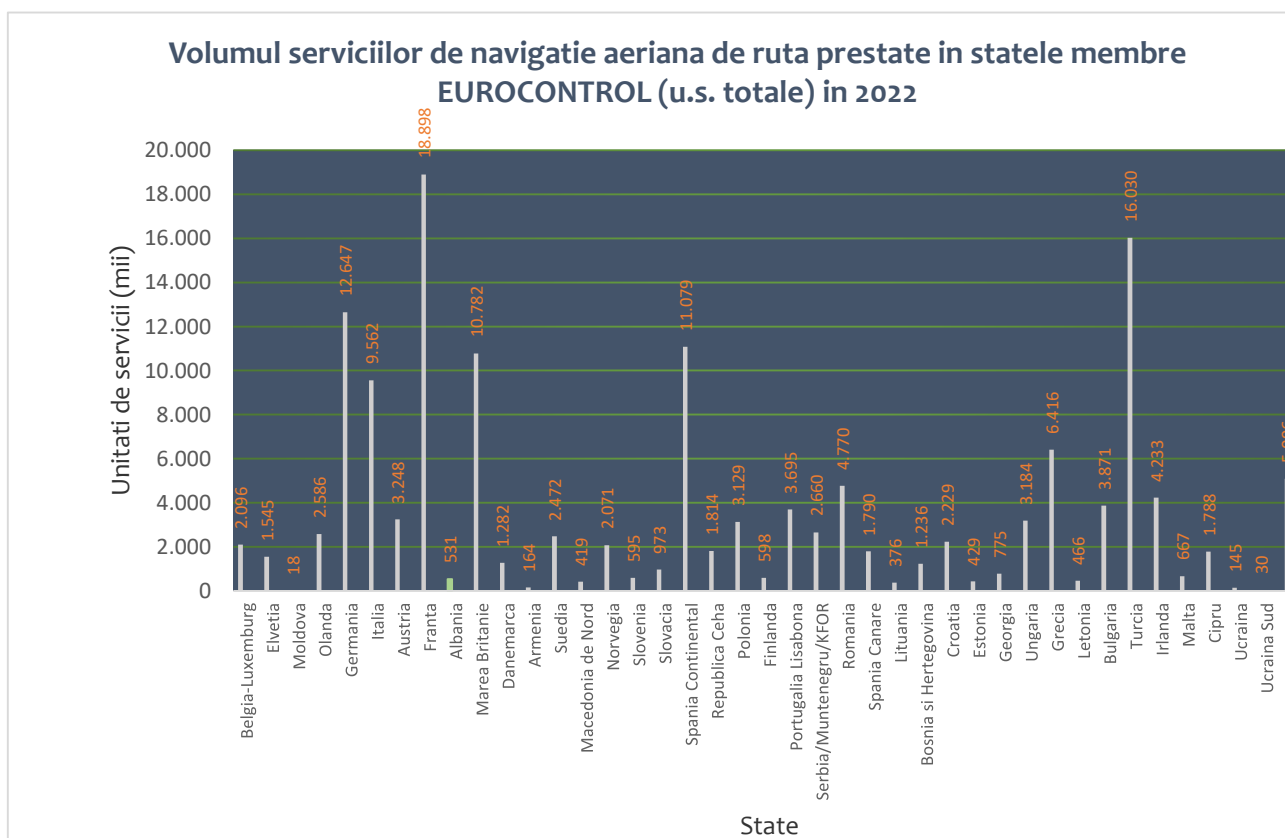
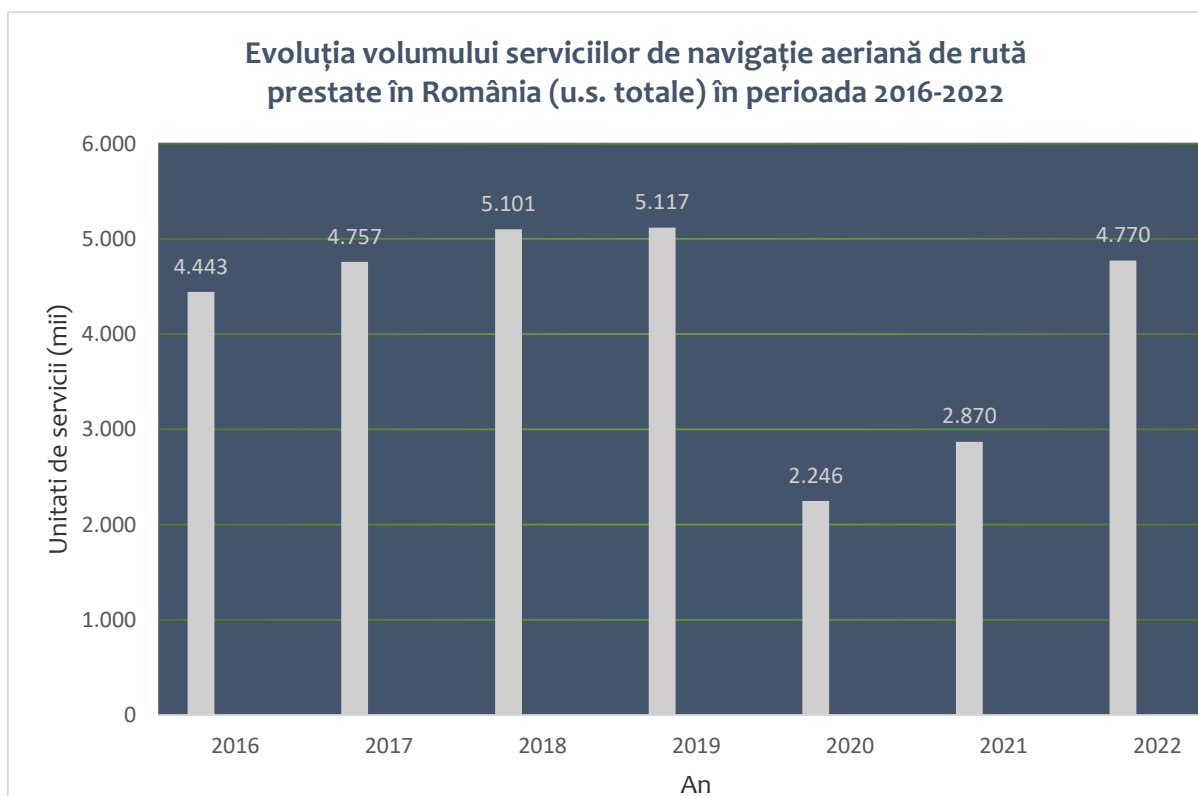
**SITUAȚIA FLUXURILOR DE TREZORERIE PENTRU ANUL ÎNCHEIAT
LA 31 DECEMBRIE 2022**

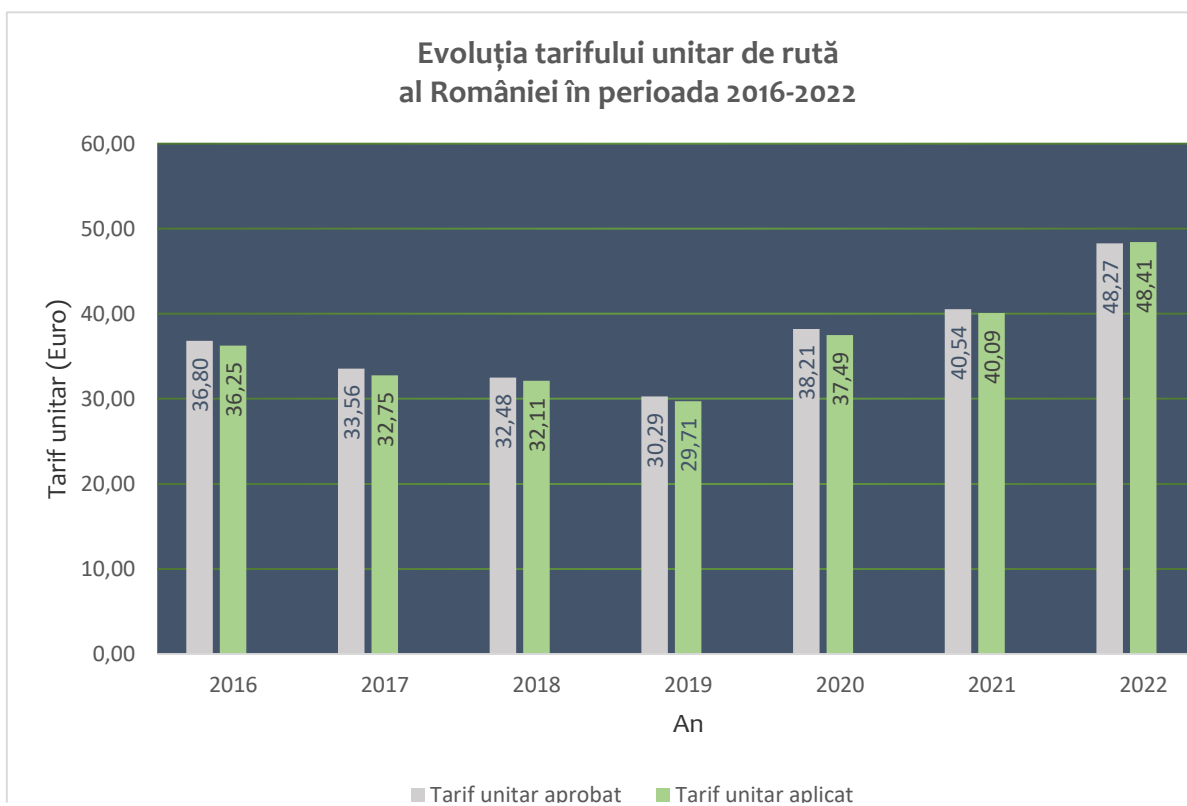
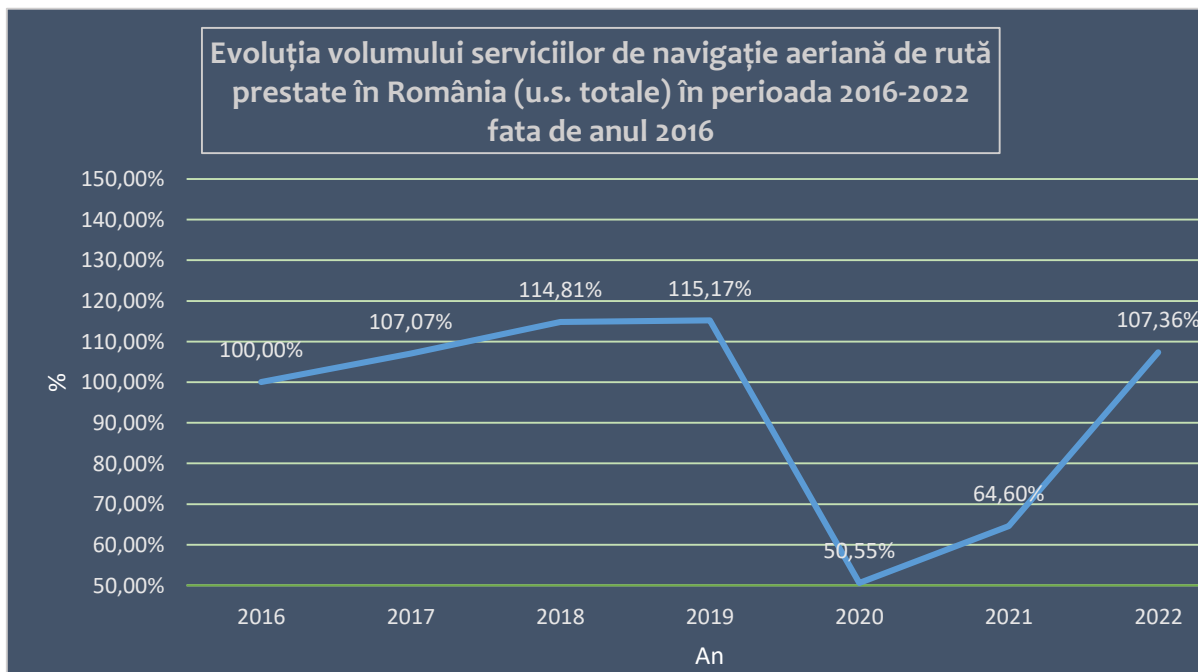
(toate sumele sunt prezentate în LEI, dacă nu este indicat altfel)

	2022	2021
Fluxuri de trezorerie din activități de exploatare		
Profitul net al exercițiului financiar curent	72.680.561	50.302.057
Ajustări pentru reconcilierea rezultatului net cu numerarul net utilizat în activitățile de exploatare:		
Cheltuiala cu impozitul pe profit	21.615.548	-
Venituri din impozit pe profit amânat	-	-
Ajustarea valorii imobilizărilor corporale și necorporale – net	52.709.394	48.653.955
Ajustarea valorii activelor aferente drepturilor de utilizare	3.283.076	2.971.745
Ajustări privind provizioane pentru active circulante – net	22.209.573	(13.401.239)
Ajustări privind provizioanele pentru riscuri și cheltuieli – net	16.867.907	1.834.128
Ajustări privind provizioanele pentru beneficiile angajatorilor IAS 19 – net	(13.096.818)	(27.841.421)
Ajustări privind provizioanele pentru alte obligații față de angajați - net	52.425.634	9.529.330
(Câștig)/Pierdere netă din vânzarea de imobilizări corporale și necorporale	70.857	372.405
Pierderi/(Câștiguri) nete din reevaluare imobilizări		-
Venituri din subvenții de exploatare	(133.155)	(3.713.488)
Venituri din dividende	-	-
Venituri din dobânzi	(1.446.168)	(926.469)
Cheltuieli cu dobânzile bancare	19.883.684	5.718.926
Cheltuieli cu dobânzi contracte leasing IFRS 16	481.292	407.339
(Câștig)/Pierdere netă din modificări IFRS 16	20.718	(47.718)
Cheltuieli cu dobânda aferentă datoriei nete privind beneficiile angajaților IAS 19	41.662.962	23.162.386
Efectul variației cursului de schimb valutar asupra obligațiilor din contractele de leasing IFRS 16	(29.205)	363.731
Creșterea/(descreșterea) numerarului de exploatare înainte de modificările capitalului circulant	289.205.860	97.385.667
Modificări ale capitalului circulant		
(Creștere)/Descreștere în soldurile de creanțe comerciale și alte creanțe	(205.221.146)	(291.980.222)
(Creștere)/Descreștere în soldurile de stocuri	(1.208.334)	758
Creștere/(Descreștere) în soldurile de datorii comerciale și alte datorii	74.133.791	45.918.002
Fluxuri de trezorerie din activități de exploatare	153.677.171	(148.675.795)
Dobânzi bancare plătite	(19.883.684)	(5.718.926)
Dobânzi plătite IFRS 16	(455.423)	(399.262)
Beneficii plătite angajaților IAS 19	(36.644.775)	(47.112.185)
Impozit pe profit plătit	(15.573.783)	-

	2022	2021
Fluxuri de trezorerie din activități de exploatare		
Numerar net generat din/(utilizat în) activități de exploatare	84.352.507	(201.906.168)
Fluxuri de trezorerie din activitățile de investiții		
Plăți în numerar pentru achiziționarea de terenuri și mijloace fixe, imobilizări necorporale și alte active pe termen lung	(40.116.847)	(29.547.758)
Încasări din vânzări de imobilizări corporale	5.593	720
Încasări din dobânzi		-
Dividende încasate	1.446.168	2.201.930
Plata în numerar pentru achiziția de imobilizări financiare sau investiții pe termen scurt cedate	(201.230)	-
Încasări în numerar din obligațiuni și titluri de trezorerie, depozite cu scadența peste 3 luni	-	38.282.122
Numerar net (utilizat în)/generat din activități de investiții	(38.866.316)	10.937.014
Fluxuri de trezorerie din activități de finanțare:		
Încasări în numerar din credite garantate de Stat	146.953.800	186.946.200
Plăți în numerar contracte leasing IFRS 16	(3.219.830)	(3.288.081)
Numerar net generat din activități de finanțare	143.733.970	183.658.119
Creșterea/(Descreșterea) netă a numerarului și echivalentelor de numerar	189.220.161	(7.311.036)
Numerar și echivalente de numerar la începutul exercițiului financiar	15.812.812	23.123.848
Numerar și echivalente de numerar la sfârșitul perioadei	205.032.973	15.812.812

GRAFICE

*începând cu anul 2008 tariful unitar de rută este stabilit în moneda națională. Tarifele unitare efectiv aplicate în perioada 2016-2022 au fost ajustate lunar în funcție de variația cursului REUTERS leu/euro mediu lunar de închidere al lunii precedente față de cursul de referință folosit la calculul tarifului unitar aprobat.

GLOSAR/GLOSSARY

AACR/RCAA	Autoritatea Aeronautică Civilă Română Romanian Civil Aeronautical Authority
ACC	Centrul de Control Regional Area Control Center
AFP	Mesaj ATC de Propunere a Planului de Zbor ATC Flight Plan Proposal Message
AHCB	Aeroportul Internațional Henri Coandă București Bucharest Henri Coandă International Airport
AIS	Servicii de Informare Aeronautică Aeronautical Information Services
AIP	Publicație de Informare Aeronautică Aeronautical Information Publication
AIRAC	Regularizarea și Controlul Distribuiri Informațiilor Aeronautice Aeronautical Information Regulation and Control
ANCOM	Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații National Authority for Management and Regulation in Communications
ANM	Administrația Națională de Meteorologie National Meteorological Administration
ANSP	Furnizori de servicii de trafic aerian Air Navigation Service Provider
ANS	Servicii de Navigație Aeriană Air Navigation Services
AOC	Centrul de Operațiuni Aeriene Air Operation Center
APP	Apropiere Approach
APV	Procedură de Apropiere cu Ghidare Verticală Approach Procedure with Vertical Guidance

ARN	Rețeaua Europeană de Rute ATS European ATS Route Network
ARTAS	Sistem de Supraveghere și Urmărire a Zborurilor într-o Zonă Geografică Definită ATM Surveillance Tracker and Server
A-SMGCS	Sistem de Control și de Ghidare a Mișcărilor pe Suprafață Advance Surface Movement Guidance & Control System
ATM	Organizarea Traficului Aerian Air Traffic Management
ATS	Servicii de Trafic Aerian Air Traffic Services
ATIS	Serviciul Automatizat de Informare la Terminal Automatic Terminal Information Service
ATSU	Unitate de Servicii de Trafic Aerian Air Traffic Services Unit
BMA	Birou Meteorologic de Aerodrom Aerodrome Meteorological Bureau
BULATSA	Autoritatea Serviciilor de Trafic Aerian din Bulgaria Bulgarian Air Traffic Services Authority
CAL	Identificator de Locație Code Allocation List
CANSO	Organizația Internațională a Serviciilor de Navigație Aeriană Civil Air Navigation Services Organisation
CBS	Sectoare Transfrontaliere de Spațiu Aerian Cross Border Sectors
CDM	Luare de decizii prin colaborare Collaborative Decision Making
CDO	Operațiuni de Coborâre Continuă Continuous Descent Operations
CITA	Controlor de Informare Trafic Aerian Air Traffic Information Controller

CNS	Comunicație, Navigație, Supraveghere Communication, Navigation, Surveillance
CNPMNA	Centrul Național de Protecție Meteorologică a Navigației Aeriene Aeronautical Meteorological Centre
CPDLC	Comunicare Între Controlori de Trafic Aerian și Pilot prin Data Link Controller–Pilot Data Link Communications
CPPZI	Cerințe Privind Proiectarea Procedurilor de Zbor Instrumental Instrument Flight Procedure Design Requirement
CS	Servicii Centralizate Centralized Services
CTA/ATC	Controlor de Trafic Aerian Air Traffic Controller
D-ATIS	Serviciu de Informare Automată în Format Digital pentru Zona de Terminal Digital Automatic Terminal Information Service
DLS	Servicii Data Link Data Link Services
DME	Echipament pentru Măsurare la Distanță Distance measuring equipment
DTM	Direcția Topografică Militară Military Topographic Department
DVOR	Radiofar Omnidirecțional VHF Doppler Doppler VHF Omnidirectional Range
EAD	Baza de Date AIS Europeană European AIS Database
EASA	Agenția Europeană pentru Siguranța Aviației European Aviation Safety Agency
EGNOS	Sistem de Radionavigație prin Satelit European Geostationary Navigation Overlay Service

ESA	Agenția Spațială Europeană European Space Agency
ESSIP	Implementare Cer Unic European European Single Sky Implementation
EUROCONTROL	Organizația Europeană pentru Siguranța Navigației Aeriene European Organization for the Safety of Air Navigation
FAT	Teste de Acceptare la Producator Functional Acceptance Test
FAB	Bloc Funcțional de Spațiu Aerian Functional Airspace Block
FDPS	Sistem de Procesare a Datelor de Zbor Flight Data Processing System
FEAST	Test Pentru Selecție CTA The First European Air Traffic Controller Selection
FIR	Regiunea de Informare a Zborurilor Flight Information Region
FPL	Plan de Zbor Flight plan
FRA	Flexibilitatea Rutelor de Spațiu Aerian Free Route Airspace
FSA	Mesaj de Activare a Zborului First System Activation
GAT	Trafic Aerian General General Air Traffic
IATA	Asociația Internațională a Transportatorilor Aerieni International Air Transport Association
ICAO	Organizația Internațională a Aviației Civile International Civil Aviation Organization
ILS	Sistem de Aterizare După Instrumente Instrument Landing System
LARA	Managementul Spațiului Aerian Local și Sub-Regional

	Local and sub-Regional Airspace Management
LoA	Scrisoare de Înțelegere Letter of Agreement
LSSIP	Implementarea Locală a Cerului Unic Local Single Sky Implementation
LVO	Operațiuni în Condiții de Vizibilitate Redusă Low Visibility Operations
LVTO	Decolare la Vizibilitate Redusă Low Visibility Take - Off
MBI	Teme de Briefing Obligatorii Mandatory Briefing Items
MRT	Timp Mediu de Răspuns Mean Response Time
MSA/ASM	Managementul Spațiului Aerian Airspace Management
NATS	Autoritatea Serviciilor de Trafic Aerian din Anglia National Air Traffic Services
NDB	Semnalizare Luminoasă Non-direcțională Non-directional Beacon
NEST	Instrument de Planificare Strategică la Nivel de Rețea Network Strategic Tool
N-FRA	Flexibilitatea Rutelor de Spațiu Aerian pe Timp de Noapte Night Free Route Airspace
NIDS	Sistem Operativ de Afișare Informații și Date New Information Display System
NMOC	Centru Operațional de Management al Rețelei Network Manager Operations Centre
NOTAM	Notice to Airmen Avize către Navigatori
NSA	Autoritatea Națională de Supervizare National Supervisory Authority

OAT	Trafic Aerian Operațional Operational Air Traffic
OMM/WMO	Organizația Meteorologică Mondială World Meteorological Organization
PAN-AM	Academia Internațională de Aviație International Flight Academy
PANS-ATM	Procedura Serviciilor de Navigație Aeriană-Managementul Traficului Aerian Procedure for Air Navigation Services-Air Traffic Management
PNP	Plan Național de Performanță Performnace National Plan
PPP	Paritatea Puterii de Cumpărare Purchasing Power Parity
PRNAV	Zonă de Navigație de Precizie Precision Area Navigation
QMS	Sistemul de Management al Calității Quality Management System
RACR	Reglementări Aeronautice Civile Române Romanian Civil Aeronautical Regulation
RACMR	Reglementarea Aeronautică Civilă Militară Română Romanian Civil Military Aeronautical Regulation
ROMAWOS	Sistem de Observare în Timp Real a Vremii Real-Time Operated and Managed Weather Observation System
RTS	Simulare în Timp Real Real Time Simulation
RVT	Turn Virtual de Control la Distanță Remote and Virtual Tower
SAR	Căutare și Salvare Search and Rescue
SAP	Plan Strategic de Acțiune Strategy & Action Plan

SAT	Teste de Acceptare la Beneficiar Site acceptance test
SES	Cer Unic European Single European Sky
SESAR	Program de dezvoltare ATM în cadrul CUE Single European Sky ATM Research
SID	Decolare După Instrumente Standard Standard Instrument Departure
SMFA	Statul Major al Forțelor Aeriene Romanian Air Force
SMG	Statul Major General Air Force Staff
SSR	Radar de Supraveghere Secundar Secondary Surveillance Radar
STAR	Rută de Aterizare Standard Standard Terminal Arrival Route
STS	Servicii de Comunicații pe Suport Special Telecommunication Service
SUR	Supraveghere Surveillance
TEN-T	Rețeaua Transeuropeană de Transport The Trans-European Transport Network in Europe
TMA	Zona de Control de Terminal Terminal Control Area
TWR	Turn de control Tower
UFSA/FUA	Utilizarea Flexibilă a Spațiului Aerian Flexible Use of Airspace
VCS	Sistem de Comunicare Vocală Voice Communication System

VFR Reguli de Zbor la Vedere
Visual Flight Rules

WAM Tehnologie de Supraveghere în Vederea Asigurării
Eșalonării Aeronavelor
Wide Area Multilateration